

**Tuntud inimesed
raamatukogu
leti taga**

Lk 10-11

**Kehtna kutseharidus-
keskus ootab ROL-ilt
hea tahte märki**

Lk 5

Mariliis Raudsepa

- kommidega teel
Argentiinasse Lk 32

Dmitri Djuženkov:

Õpetajatöös
on alati
midagi uut

Lk 12-13

Käsitöölane

Kodalukkude kirju maailm

Lk 15-18

OÜ KÜLMALINE

**Mitsubishi
Electric ja
Fujitsu
õhksoojus-
pumbad**

Tallinna mnt. 50, Rapla
www.kulmaline.ee
Tel 533 01 720

RAPLAMAA Sõnumid

KOLMAPÄEV, 30. oktoober 2019 Nr 44 (3105)

Sõltumatu nädalaleht | www.sonumid.ee | Hind 2.29 €

Õnneks on vaja õppida

Eelmisel neljapäeval, 24. oktoobril toimus Raikküla mõisas XXII täiskasvanud õppija nädala (TÕN) Raplamaa tänuüritus. Kokku esitati sel aastal Raplamaal nominentideks 16 õppijat, kaheksa omavalitsuse õpitegu, neli õppijasõbralikku tööandjat ja üks koolitaja. Raplamaa aasta õppijaks tunnustati Saarioinen Eesti AS-i tootearendustehnoloog Margot Adra (pildil).

Foto: AARE HINDREMÄE

Loe pikemalt lk 6

Juhtkiri

Kui valmis me oleme eriolukordadeks?

Pühapäeval üle Eesti tuhisunud tormi-ilid näitasid veel kord kahte asja. Esiteks seda, kui kehvalt me oleme eriolukordadeks ette valmistatud, ja teiseks, kui olulised on kriisikomisjonid, vastavad õppused ja üldine avalik teavitustöö.

Lõuna- ja Kagu-Eestis pandigi nii pühapäeval kui ka järgnevatel päevadel kõige enam pahaks seda, et kodanikkond oli jätetud kriisitingimustes nii vajaliku informatsioonita. Polnud teada, kui suured on kahjustused, kui palju võib minna aega nende likvideerimiseks, kes on likvideerijad ja kas kusagil saaks ka kodanikkond kuidagi appi tulla.

Kuni tänaseni ei puuduta igasugusteks kriisideks valmistumine tegelikult absoluutselt Eesti elanikkonda. Koolitust korraldatakse ainult vastavate ametkondade esindajatele. Kui siis midagi peaks juhtuma, istub tavakodanik oma pimedas, külmas korteris raadio, teleri ja telefonita ning ootab. Ta ei tea, mida teha oma külmkappi kogutud varudega, kas viia kohe kõik prügikasti või loota, et elektrikatkestus kestab vaid mõne tunni. Tal ei ole õrna aimugi, mida teha järgmise päeva hommikul lastega, kui lasteaid ja kool neid vastu ei võta. Jätta üksinda korterisse, kus ei ole vett, sooja toitu ega tualettruumi kasutamise võimalust, või võtta nad töö juurde kaasa või teatada tööandjale, et ta jääb koos lastega elu normaliseerumist ootama.

Vastutustundlik tegelemine kodanikukaitsega ei ole sõjaks valmistumine, nagu vahel mõni pisut ironiliselt märgib. Üleilmne soojenemine, millele inimesed on ise agaralt kaasa aidanud, on ju ka üks paras sõda - sellest esile kutsutud ekstreemseteks ilmastikuoludeks peame kõik pidevalt valmistuma. See ei tähenda ainult oma toidu- ja veetagavarade süstemaatilist uuendamist, vaid ka täpselt läbi mõeldud, ette valmistatud ja korduvalt läbimängitud tegevusi, mis võetakse ette, siis kui...

Me mitte võiksime teada, vaid peame teadma, kuidas käituda eriolukorras. Kuhu pöörduda, kui orkaan muudab elamu elamiskõlbmatuks; kust saada esmaabi, kui telefonid ei tööta ja autot ei ole; mida teha, kui katastroof tabab näiteks Tallinna ja sealt hakkavad inimesed maale suunduma, kuhu põgenikke paigutada, kuhu teatada, kas pöörduda abi saamiseks vallamajja, maakondlikku kriisikomisjoni (kui telefon on ikka teada) või hoopis kohapeal vastava ettevalmistusega inimese (külavanem näiteks) poole, kes oskab igale küsimusele vastata ja organiseerib kriisiolukorras töid ja inimeste paigutamist.

On siiski lohutav, et mõnel viimasel aastal on nende küsimustega ometi tegelema hakatud. Olgu siinkohal välja öeldud, et ka meie järgmise lehe lisa on just nendele küsimustele pühendatud.

Südamelt ära

Pessimistist optimistik

Helerin Väronen

Ühel neist haruldastest päevadest, kui sain ärgata siis, kui ise tahtsin, mitte äratuskella nõudliku helina peale, jäin voodis lebedes silmitsema katuseakna puidust põski. Neid erinevaid mustreid vaadates mõtlesin sellele, et mitte väga ammu olid need laudad veel metsas kohisevad puud. Sealt edasi läks mõte ühele jutujärgmisele armastuse keeltele.

Inimesed väljendavad oma armastust erinevates keeltes, kas füüsilise puudutuse, kvaliteetaja, kingituste, tunnustussõnade või teenimiskunstiga. Kui vaatasin seda puitu, mis mind magamistoas ümbritses, mõtlesin, et nende puude armastuse keel on teenimise kunst. Nad on andnud oma elu, et meid, inimesi, teenida edasi majade, laudade, kappide, küttepuudena. Sama kehtib loomade kohta, kes meie söögilauale jõuavad. Mõned neist saavad väljendada oma armastust ka füüsiliste puudutustega.

Seda veidrat mõttekäiku jätkates jõudsin küsimuseni, mis keeles meie oma armastust neile puudele ja loomadele väljendada saame, kes oma elu meie teenimiseks on and-

nud. Puidust kappi võid aegajalt möödamminnes silitada (ja täispuidust mööbli puhul käsi lausa kisub silitama), kuid praekala ikka kallistama ei hakka. Kuid seda tänuhinnast puude ja loomade ja üldse kõige vastu, mis kunagi elanud ja nüüd meie heaks (näiliselt) elutu ajana eksisteerib, saab näidata tunnustussõnadega. Ja neid sõnu ei pea valjult välja ütleva, piisab sellestki, kui vahepeal seisatada, võtta see hetk ja olla tänulik, et meil on hea ja maitsev toit laual, mõnusad ja soojad majad ja kaunis mööbel ümberringi.

See hommikune hetk meenus, kui lugesin artiklit Tom Valsbergist, kes on välja toonud palju positiivset, mis praegu maailmas toimub, kuid mis negatiivses uudisvoos kaduma läheb. Uudis vihmametsade põlemisest müüb ju palju paremini kui uudis Amazonase metsadest

Ma ise kipun ka vahel liiga negatiivselt mõtlema, näen vaid seda, mis on halvasti ja valesti, aga mitte seda, mis on hästi.

avastatud plasti sööva seene kohta, mis juba Pakistani prügimägedel tegutseb. Mida rohkem on me fookus positiivsel, seda rohkem tuleb seda ka juurde. See, millele tähelepanu pöörad, see kasvab. Nii et millele me tähelepanu tahame pöörata, kas sõdadele või sellele, et näljahäda ja kuritegevus on pidevas langustrendis?

Ma ise kipun ka vahel liiga negatiivselt mõtlema, näen vaid seda, mis on halvasti ja valesti, aga mitte seda, mis on hästi. Mida aeg edasi, seda rohkem aga oskan väärtustada neid väikseid hetki, mis on ilusad, ja armsaid inimesi, kes südame soojaks teevad, ning olla tänulik. Eks probleemidele on ka vaja tähelepanu pöörata ja muresid lahendada, kuid tulebki vahet teha sellel, mida saab muuta ja mida mitte, ja vähem südant valutada selle üle, mida niikuinii muuta ei saa.

Mulle meeldib ühe tegelase mõttekäik Bo Carpelani raamatus "Varjukõnd": "Kui ma vaatan inimestele üldjoontes, siis olen pessimist, kui vaatan üksikuid inimesi, siis olen optimist, kõigest hoolimata. Jah, kõigest hoolimata: sest meie tänapäev on täis kannatusi, hirmu, vägivalda ja apaatiat." Raamat ise on kirjutatud

aastal 1977 ja kirjeldab eluolu veel palju varasemast ajast. Nii et see tunne, et maailm on hukka saamas, on inimestes pidevalt. Kuid alati paistab kusagilt mõni lootusekiir. Ja just üksikisiku tasandilt hakkavad need muutused pihta. Rohkem positiivset mõtlemist ja tänuhinnast neisse hallidesse sügisõhtutesse ning ehk siis ühel päeval saab tervet inimkonda vaadates olla optimist.

Küsitlus

Millistel põhjustel külastate raamatukogu?

Villu, päästja: Siis, kui naine käsib raamatukogust raamatuid tuua.

Ruth, õppenõustamise peaspetsialist: Et uut kirjandust lugeda. Pole mõtet kõiki raamatuid koju osta.

Merit, ettevõtja: Ikka käin, laenan raamatuid koju.

Tarmo, lihameister: Ei käi raamatukogus.

Veiko, ostujuht: Lastele kooli kohustuslikku kirjandust käin võtmas.

Kadi, lasteaiakasvataja: Ei külasta.

Urve, kodune: Käin lastele kohustuslikku kirjandust toomas, kui on vaja tütrele uut kleiti, võtan Burdasid, ja iga kord, kui reisile lähen, võtan midagi lugemiseks kaasa. Vahel käin ka külauudiseid kuulamas.

Küsis Kadri Paju
Pildistas Siim Solman

Tsitaat

„Tundub kohati, et elame nüüd nagu räpaseks muutunud kõverpeegli toas, kus tööde ja inimese elu hämardub. Kurjal ongi esimesel pilgul alati tugevam jõud, eriti kui ollakse harjunud kurjale alluma; kui ei usu, et õiglus võidab. Sõim levib, aga keegi ei palu vabandust ega kahetse. Valitseb n-ö ohvrimentaliteet – miks mina pean vabandust paluma? Kes on minu ees vabandanud? Miks peaksin kedagi austama? Kes on mind austanud?

See küüniline hoiak varjutab ja hävitab kõik hea. Paljud ongi hakanud tunnetama, et vana nõukogude võim on nagu vihakõnede kaudu justkui tagasi hiilimas. See lõhestab rahvast ja habrast meie-tunnet, mis on õnnelikuks eluks vajalik.”

Imbi Paju, kirjanik: „Varjud tänapäeva keelekasutuses” Maaleht 17. oktoobril

Päevapilt

Foto: AARE HINDREMÄE

Hetk Linda Rausi pingi avamiselt Hagudis.

Kaugbussiliin nr 267 lõpetab novembris sõitmise

Kadri Paju

15. novembril on viimast päeva käigus Taisto Liinide teenindatud kaugbussiliin 267 Karksi-Nuia – Abja-Paluoja – Mõisaküla – Kilingi-Nõmme – Pärnu – Pärnu-Jaagupi – Märjamaa – Tallinn.

Märjamaa valla kodulehel kirjas oleva informatsiooni kohaselt ei muutu sõitjate jaoks liini 267 teenindamise lõpetamisega. Taisto Liinid teenindab alates 16. novembrist edasi kell 17.10 Tallinn – Märjamaa – Pärnu-Jaagupi – Pärnu marsruudil liinil nr 214 samade peatuste ja aegadega nagu praegu. Pühapäeviti kell 14.30 Märjamaalt Tallinna suunal väljunud buss alates 16. novembrist aga enam käigus ei ole.

„Vastavalt ühistranspordiseadusele oleme liini teenindamise lõpetamisest liiniloo väljastajat Maanteeametit ette

teavitanud vähemalt 90 päeva. Liini teenindamise lõpetame, kuna liini käigushoidmiseks vajalikke kulusid teenitav piletitulu ära ei kata,” on Taisto Liinid otsust põhjendanud.

Taisto Liinid on Karksi-Nuiast Tallinnasse sõitvat liini teenindanud alates 1. juulist 2018. Ettevõtte selgituse kohaselt olid alguses liini majandusnäitajad väga head, kuid 2018. aasta septembris hakkas samal marsruudil hommikuti Pärnust Tallinna suunas väljuma ühe teise vedaja buss ning seda 15 minutit varem. „Praegune ühistranspordiseadus ja sellega kaasnevad kaugbussiliini lubade väljastamise põhimõtted võimaldavad bussiliine avada nii nagu keegi soovib. Majanduslikult ei saa selline olukord kesta kaua, kus kaks bussi sõidavad 15-minutilise intervalliga samal marsruudil ja paratamatult peab keegi

loobuma,” on põhjendanud Taisto Liinid.

Märjamaa abivallavanema Ott Valdma sõnul mõjutab iga bussiliini ärajäämine inimesi, aga kuna ära jääb kaugbussiliin (kommertsliin), ei saa omavalitsus olla selle liini asendaja, vaid sellega tegeleb Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus. „Uurisin Põhja-Eesti Ühistranspordikeskusest ka täpsemalt ning mulle vastati, et ära jäävad väljumised esmaspäevast laupäevani kell 6.10 Karksi-Nuiast (8.45 Märjamaal) ja pühapäeval kell 11.55 Karksi-Nuiast (14.30 Märjamaal) Tallinna suunas. Praegune väljumine Tallinnast kell 17.10 asendatakse liiniga nr 214 Tallinn – Märjamaa – Pärnu,” ütles Valdma. Ta lisas, et Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus taotleb 2020. aastaks Maanteeametilt lõpetanud kommertsliini asendamiseks raha.

Osalise töövõimega inimesed ei saa hetkel bussiga tasuta sõita

Kadri Paju

Juulikuus andis MTÜ Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus teada, et alates 1. augustist saavad avalikel liinidel tasuta sõita ka osalise töövõimega inimesed. Toimetusse helistas inimene, kes soovis oktoobris seda õigust kasutada, kuid tema osalise töövõime tõendi peale ütles bussijuht, et see soodustus ei kehti enam ja tal tuleb osta pilet.

Helistajat häiris see, et soodustusest antakse avalikult teada, aga kui see mingil

põhjusel ära kaob, saavad inimesed sellest teada alles siis, kui nad oma soodustust kasutada soovivad

Alates 1. augustist hakkas kehtima Maanteeameti peadirektori käskkiri, millega kehtestati 0-eurone piletihind Harjumaa, Läänemaa, Lääne-Virumaa ja Raplamaa avalikel maakonna- ja kaugbussiliinidel kõikidele keskmise ja raske puudega isikutele, puuduva töövõimega isikutele, osalise töövõimega isikutele (töövõimetuspensionäridele) ja sügava puudega isiku saat-

jatele. Hetkel aga 0-eurone piletihind osalise töövõimega isikutele ei kehti.

„Täna on tõesti tekkinud osalise töövõimega inimeste tasuta sõiduga väike segadus,” ütles MTÜ Põhja-Eesti Ühistranspordikeskus tegevdirektor Vello Jõgisoo. Probleem on tema sõnul akti sõnastuses, aga milles täpsemalt, seda Jõgisoo ei öelnud. „Maanteeameti lubadus oli, et paari nädala jooksul tehakse vastavad seaduseaktid ringi ja otsus tuleb reisijate jaoks positiivne,” ütles Jõgisoo.

Maakonna arengustrateegia tegevuskava on graafikus

Katri Reinsalu

Eelmisel reedel toimunud Raplamaa Omavalitsuste Liidu (ROL) istungi üks päevakorrapunkte puudutas maakonna arengustrateegia tegevuskava. ROL-i arendusjuht Tavo Kikas andis ülevaate tänasest olukorrast ning rääkis ka edasistest tegevustest.

Kikas alustas sellega, et tegevuskavas on 243 tegevust, millest kaks on alustatud ja lõpule viidud, 22 on nii-öelda punased ehk neid ei ole alustatud, kuigi oleks pidanud. Kõik ülejäänud ehk suurem osa on alustatud ja töö nendega jätkub. Tagasivõetud käigus on lisandunud ka seitse uut tegevust, mis tuleb läbi arutada.

Kahe alustatud ja lõpetatud tegevuse hulka kuulub Orgita bussipeatuse rajamine Tallinna-Pärnu-Ikla maantee äärde. Kikas kommenteeris, et bussipeatust taheti juba ammu, sest seal saaksid peatuda kaugsõidubussid, mis Märjamaale sisse ei sõida. See laiendab Märjamaa inimeste võimalusi Tallinna ja Pärnu poole liikuda.

Teine lõpule viidud tegevus on Rapla kultuuri- ja huvihariduskeskuse rekonstrueerimine ehk Rapla kultuurikeskuse juurdeehitus. Tānaseks on tööd lõppenud ja maja taas kasutuses.

Poolleliolevate tegevuste kohta on Kikase sõnul keerule midagi üldist öelda. Tegevusi on palju ja nende sisu on seinast sein. On väga

üldiselt sõnastatud tegevusi ja samas konkreetseid objekte. On jätkuvaid tegevusi, mille puhul ei saagi öelda, et need lõpule on viidud. Samuti on tegevusi, mis ootavad rahastust. Eeltööd saab ära teha, aga enne rahalise toe leidmist ootavad nad oma aega. Ta lisas, et enamjaolt ollakse oma tegevustega graafikus.

Alustamata 22 tegevuse mõneks näiteks on Valtu spordimaja kompleksi arendamine, kriisitubade võrgustiku väljaarendamine maakonnas, rahvusmaastike määramine ja Raplamaa erivajadustega eelkoolialaste laste kompetentsi- ja teenuste keskuse loomine Raplas. Alustamata tegevuste põhjused on samuti erinevad. ROL-i tegevusdirektor Silvi Ojamuru selgitas, et ühelt poolt on asi selles, et tegevuskava kinnitati alles 2018. aasta detsembris ja strateegia koos nelja-aastase tegevuskavaga hakkas kehtima tänavu 15. jaanuarist.

„Kõik punasega märgitud tegevused on plaanitud mitmeaastaste tegevustena, seega nendega pole veel jõutud alustada,” ütles Ojamuru. Ta lisas, et mõnel puhul on kavandatud mitu tegijat-vastutajat ja tegevust pole veel jõutud tõesse võtta või siis pole rahastamisvõimalused nende tegevusteni veel jõudnud. Samuti tasub mees hoida, et kogu tegevuskava on mahukas nii tegevuste kui ka ressursivajaduste osas.

Seni kogutud info põhjal

tuleb nüüd aga panna kokku esialgne tegevuskava järgmiseks neljaks aastaks. Selle teostamiseks pakkus Kikas välja kaks võimalust. Esimene ja kiirem neist oleks kutsuda kokku strateegiaatiim, kellega koos tegevuskava paika panna. See tähendab, et järgmisel juhatuse koosolekul saaks selle läbi arutada ning mittelõpliku eelnõuna soovi korral veel selle aastanumbri sees volikogudele arutamiseks saata.

Teine ja pikem võimalus oleks võtta ette laiem arutelu-ring ning teema- ja huvirühmadelt arvamuste küsimine. Kikase sõnul venitaks see protsessi vähemalt ühe kuu jagu pikemaks. Lisaks on rahandusministeeriumi soovitus saata tegevuskava volikogudes mitmele lugemisele. Saadud tagasiside põhjal saaks teha veel muudatusi.

Istungil toimunud arutelu käigus pooldasid täiskogu liikmed pigem esimest varianti. Nii Meelis Mägi kui ka Varri Väli tõstatasid küsimuse, kuid võrd mõistlik oleks pikem ring hetkel ette võtta. Alles eelmisel aastal avaldati oma arvamusi ning tõenäoliselt ei ole need selle lühikese ajaga kuigi palju muutunud. Ka Kikas tõdes, et just nii see tõenäoliselt on. Laua taga oldi ka arvamusel, et selle aasta sees ei jõuta volikogudes küsimust arutada.

Lepiti kokku, et strateegiaatiim valmistab tegevuskava järgmiseks täiskogu istungiks ette ning volikogudele kinnitamiseks läheb see jaanuaris.

Politseiteated

Kehtna vald

24. oktoobril sai politsei teate, et Kehtna vallas Kooli tänaval asuvast eluruumist varastati televiisor. Vargusega tekitati kahju ligi 250 eurot.

Märjamaa vald

26. oktoobril sai politsei teate, et Märjamaa vallas siseneti akna kaudu eramusse ja varastati vesipiip. Varguse ja aknaklaasi lõhkumisega tekitati kahju ligi 150 eurot.

Politsei- ja piirivalveamet

Päästeteated

Teelt eemaldati kolm suurt puud

28. oktoobril kell 15.20 teatati häirekeskusele tee kukkunud puust Rapla vallas Kuimetsa külas. Päästjad eemaldasid teelt kolm suurt puud.

Lääne päästkeskus

Politsei kasutas neid noaga ähvardanud mehe suhtes taserit

Kerstin Meresma, PPA pressiesindaja

Rapla politsei sai 20. oktoobril teate alkoholi tarvitanud agressiivsest mehest, kes ähvardas oma lähedasi ja oli varem samal päeval endise elukaaslase tahte vastaselt sisenenud tema elukohta. Kuna oli alust arvata, et mees võib ähvarduse ellu viia, sisenesisid teatele reageerinud politseinikud korterisse, kus mees viibis.

Rapla patrulltalituse juht Margus Kaldma ütles, et mees ei allunud politsei korraldustele ning tal oli käes ka nuga. „Kui olime korteriuukse avanud, andsime mehele mitu korda korralduse nuga maha

panna, kuid seda ta ei teinud ning kinnipidamisel osutas politseinikele vastupanu.“

Kaldma lisas, et noa maha panemise asemel ähvardas 47-aastane mees sellega politseinikke. „Kuna mees kujutas ohtu nii endale kui ka politseinikele, kasutasid nad mehe suhtes taserit,” sõnas Kaldma. „Mees taastus elektrisokist üsna kiiresti ja ta toimetati jaoskonda, kus kiirabi ta üle vaatas.“

Lääne ringkonnaprokuratuuri vanemprokuröri Ülles Saare sõnul esitati mehele kahtlustus valdaja tahte vastaselt eluruumi sisestungimises, oma lähedasi tapmisega ähvardamises ja võimuesindaja vastu vägi-

valla kasutamises. „Varem on meest nii kriminaal- kui ka väärteokorras karistatud. Täna on selgunud, et kahtlustatav ei suuda vabaduses käituda õiguskäitajalt - ta ei ole asunud paranemise teele, vaid jätkab uute kuritegude toimepanemist. Tema kuritegude toimepanemine on otseselt seotud alkoholi kuritarvitamisega,” selgitas vanemprokurör Saar.

Kõiki asjaolusid arvestades taotleb prokuratuur 22. oktoobril kohtult mehe vahistamist. Pärnu Maakohtus nõustus prokuratuuri põhjendustega ning võttis kahtlustatava kuni kaheks kuuks vahi alla.

Eestis kogutakse inimestelt toidunõusid

Kadri Paju

Ettevõtlike noorte organisatsioon JCI kuulutas 25. oktoobril välja üle-eestilise nõudekorjanduse, et nende abil võrustada kuni 5000 inimest enam kui 120 riigist.

Nõudekorjanduse eesmärk on näidata, et suuri konverentse on võimalik läbi viia ka ilma ühekordsete plastnõudeta. „Ootame kõiki armsaid inimesi, kel on köögikappi jäänud kasutusea nõud või klaasid, need annetama konverentsile. Üheskoos saaksime näidata tervele maailmale, et suure konverentsi korraldamine ilma ühekordsete nõudeta on uus norm,” ütles projekti eestvedaja Kärt Kelgo.

Kokku on noortel vaja koguda 5000 taldrikut, klaasi, kahvli, nuga ning kohvitassi. JCI Maailmakongressi direktori Kai Kuusik-Greenbaumi

sõnul on tegemist ambitsioonika ettevõtmisega, kuid on kindel, et sellest saab eeskuju ja mudel mitte ainult Eesti tulevastele üritustele, vaid ka paljudele teistele üritustele maailmas. JCI Maailmakongress toimub 4.-8. novembrini Tallinnas erinevates asukohtades, tuues kokku kuni 5000 inimest kogu maailmast. Tegemist on erakorralise sündmusega, sest selle korraldajad on kõik eranditult vabatahtlikud.

Ettevõtlike Noorte Koda ehk JCI on rahvusvaheline aktiivsete inimeste võrgustik, kes tegutseb rohkem kui 100 maailma riigis. JCI viib augustist alates läbi ka „Ära joo plasti! Sina vastutad” kampaaniat.

Raplas saab nõusid ära anda aadressil Tallinna mnt 9, II korrus. Kontakttelefon 5822 7087.

Kehtna kutsehariduskeskus ootab ROL-ilt hea tahte märki

Kuu aega tagasi lepitakse Raplamaa Omavalitsuste Liidu (ROL-i) täiskogu istungil kokku, et Kehtnas planeeritava rasketehnika kompetentsikeskuse projekti osas täpsustatakse vajaminevaid summasid. Oktoobrikuu istungil andsid küsimustele vastuseid Kehtna kutsehariduskeskuse direktor Eero Kalberg ja tehnikavaldkonda juht Ülo Kannelmäe.

Katri Reinsalu

Kompetentsikeskusele on Kannelmäe sõnul kolm põhilist suunda – õppeväljakud, innovatsioon ja teadustöö ning koolitus- ja konsultatsiooniteenus. Ta lisas, et viimase 14 aasta jooksul tehtud töö tulemusel on Kehtnal täna väga hea eelis saada rahvusvaheliselt tunnustatud koolitus-arenduskeskus. Praktiline vajadus keskuse järele on olemas ja seda on tunnistanud ka riik. Tõestus sellest on ka 10 miljonit eurot, mis riik on Kehtna kutsehariduskeskusesse investeerinud.

Hilisemas vestluses selgitas Kalberg, et rasketehnika õppehoone, mille maksumus oli umbes 5 miljonit eurot, rajati arvestusega, et sinna juurde tulevad õpperajatised, väljakud ja kompetentsikeskus. Haridusministeerium on teinud investeeringuid eesmärgiga, et koolituse poolele lisandub ka ettevõtluse pool. Kalbergi sõnul on täna riigis selline kokkulepe saavutatud, et rasketehnikaalane kompetentsi korjamine ja väljaõpe peaks toimuma Kehtnas Raplamaal.

Kannelmäe tõi välja ka asjaolu, et rasketehnikale mõeldud õppeväljakud on Leedus viis, Lätis kaks ja Eestis mitte ühtegi. Kui Euroopa Liit peaks libedasõidu raskeveokijuhitidele kohustuslikuks tegema, tähendaks see seda, et raha viiakse Eestist välja.

Raplamaa Omavalitsuste Liidu (ROL-i) täiskogu istung Kohila raamatukogus.

FOTO: SIIM SOLMAN

Esmane visioon, millised õppeväljakud välja peaksid nägema, on koolil olemas.

Kannelmäe tutvustas kompetentsikeskuse rajamise kolme etappi: käivitus-, teostus- ja kasumifaas.

Täna räägitakse esimesest etapist, mis omakorda koosneb neljast punktist. Projekti käivitamiseks on vajalikud äriplaan, eskiisprojekt, konsortsium ja finantsallikate leidmine ning taotlusdokumentide koostamine.

Hinnanguliselt võiks esimese etapi maksumus olla 50 000 eurot. Sellest äriplaanile kuluks 10 000, eskiisprojektile 25 000 ja taotlusdokumentide koostamisele 15 000 eurot. Praegu on laual võimalus, et ROL taotleb kompetentsikeskuse projektile raha maakondade arengustrateegiate elluviimise toetusmeetmest (MATA).

Lisaks meetmest saadud vahenditele ootaks kool valdadel sümboolset

toetust umbes 5000 euro näol, mis teeks iga valla kohta veidi üle tuhande euro. Pärast seda on projekt Kannelmäe sõnul isemajandav.

Hea tahte märk

Eero Kalberg selgitas, et taas seistakse ROL-i täiskogu ees kindla eesmärgiga saada kinnitus, kas omavalitsused toetavad projekti või mitte. Selle kinnituse jaoks vajatakse aga midagi enam kui vaid õlalepatsutust. Kalberg toonitas, et palutud 5000 eurot on tõesti väga tagasihoidlik palve, kuid samas kindel märk sellest, et projekt on maakonnas oluline.

Kalberg tõdes, et omavalitsuste kohustus ei ole ettevõtlust arendada ning seetõttu ei ole kool neilt ka vahendeid küsinud. Ta tuletas aga meelde, et kohalike omavalitsuste kohustus on luua tingimused ettevõt-

luse arenguks. Küsitud 5000 eurot on tema sõnul hea tahte märk, millega luuaksegi ettevõtluse arenguks soodsad tingimused piirkonnas.

Arutelu kompetentsikeskuse ümber läks kohati võrdlemisi tuliseks. Koolijuht tundis, et teemast on väga kaua räägitud konkreetsete otsusteni jõudmata. Täiskogu liikmed aga väljendasid seisukohta, et sisuliselt on oma toetus ju antud, kuid sooviti saada paremat arusaama summast, mida projekti ellukutsumine endaga kaasa tooks.

Rapla vallavanem Meelis Mägi ütles, et iga kord, kui kompetentsikeskus teemaks on olnud, on käinud läbi erinevad summad. Täna küsitud tuhat eurot ei ole probleem. Ka teised täiskogu liikmed väljendasid mõtet, et tegemist on maakonna seisukohast vajaliku ja olulise projektiga.

ROL-i arendusjuht Tavo Kikas selgitas, et ROL-i ülesanne on võtta

seisukoht, kas kompetentsikeskuse projekt esitatakse MATA meetmest. Ta lisas, et täna ei saa küll sajaprotsendilise kindlusega öelda, millised on meetme järgmise aasta tingimused. Esialgne info lubab aga uskuda, et rahaline maht ja tingimused jäävad suhteliselt samaks. See tähendab, et n-ö pehmete tegevuste jaoks, millest kompetentsikeskuse ettevalmistavat etappi rahastada saaks, eraldatakse maakonnale 100 000 eurot.

Kuigi kindel ja konkreetne vastus raha osas tuleb alles umbes poole aasta pärast, andis ROL Kehtna kutsehariduskeskusele kinnituse, et nad toetavad kompetentsikeskuse rajamist ja peavad seda kahtlemata väga oluliselt projektiks.

Põgusalt tutvustati ka projekti teist ja kolmandat etappi. Kannelmäe selgitas, et kooli tehnikamaja näitel võib öelda, et kogu protsess võtab umbes kümme aastat aega. Teise etapi ehk teostuse maksumuseks hinnatakse hetkel 4-5 miljonit eurot. Kalberg selgitas, et nad on ära hinnanud tänaseks pakiliselt vajalike rajatiste maksumuse. Peamine, mis sellele toel rajataks, oleks libedasõidu koolituste jaoks vajalikud õppeväljakud. Tema sõnul on Euroopa Liidu seadustesse juba sisse kirjutatud, et libedasõidu koolituse läbimine saab kohustuslikuks ka professionaalsetele juhtidele, näiteks veoki- ja bussijuhtidele.

Samas ütles Kalberg, et vajadus on tegelikult suurem. On veel terve rida kvalifikatsioone, mis nõuavad samuti väljaõpet. Näiteks ekskavaatorid, buldooserid ning metsanduses ja põllumajanduses kasutatav tehnika. Vastavalt riigi ja ettevõtlussektori vajadusele saab võimalusi Kehtnas tulevikus arendada ja laiendada.

Kalberg toonitas, et asjaga on tegelikult kiire. Esimese näitena saab tuua Rail Balticu, mis õige pea ehitusega alustab. Kui aga tekib küsimus, kus trassil tööle hakkavad inimesed väljaõppe saavad, vaadatakse Kehtna kutsehariduskeskuse poole. Kalberg loodab, et omavalitsused ei lase käest võimalust luua Raplamaale üle-eestiline ja ka rahvusvaheline keskus.

Suur PELLETIKAMINATE kampaania!

TORU-JÜRI

Tallinn, Pärnu mnt 238. Tel 614 0334

**Kõik pelletikaminad -20% +
10 kotti Premium pelletit TASUTA kaasa!**

Rohkem infot www.torujyri.ee

Õnneks on vaja õppida

Eelmisel neljapäeval, 24. oktoobril toimus Raikküla mõisas XXII täiskasvanud õppija nädala (TÖN) Raplamaa tänuüritus. Kokku esitati sel aastal Raplamaal nominentideks 16 õppijat, kaheksa omavalitsuse õpitegu, neli õppijasõbralikku tööandjat ja üks koolitaja.

Helerin Väronen

ROL-i tegevdirektor Silvi Ojamuru sõnas ürituse avasõnades, et täiskasvanute haridus puutub omavalitsuste liidu töösse aina enam. Kasutades Ülo Vooglaiu mõtet, sõnas Ojamuru, et haridus ei ole kool ega haridusvõrgustik, see osa, mis me kooliharidusest saame, on ehk vaid 20%. Ülejäänud osa haridusest tuleb elust enesest, meie sõpradelt, perelt, kultuurimajast, näitustelt, muuseumidest, reisidelt, raamatutest. Ojamuru on ka ise läbi teinud selle, et pärast 50 eluaastat taas koos noortega õppima läks, ja nõustub seega Vooglaiu ütlemisega, et mõistlik inimene õpib terve oma elu. Saalisolijatele sõnas Ojamuru: "Aitäh, et olete mõistlikud inimesed, kes õpivad terve oma elu."

Ka see päev andis tarkust juurde ja esimene osa sellest oli ringkäik Raikküla mõisas koos perenaise Karmel Jõesoga. Teadmisi ja ideid tuleviku tarbeks andis ka peremehe Ivo Lambingu jutt sellest, kuidas Raikküla mõisast viimase kolme aasta jooksul on kujunenud koolitusmõis. Olles ise kasvatusteadlane ja autistlike laste teemal koolitusi teinud, on koolituste teema Lambingule alati hingelähedane olnud. Sattudes Raikküla mõisa, jäi küll autismi tagaplaanile, kuid edasiõppimist Lambing ei jätanud ning käis Tallinna ehituskoolis puit- ja kiviehitiste restauraatoriks õppimas.

Mööbli restaureerimine on valdkond, millega Lambing hea meelega tegeleks pidevalt, kui midagi muud tegema ei peaks. Sellest sügisest läks ta aga kunstiakadeemiasse muinsuskaitsekonserveerimise magistriastmesse õppima. Koolis tehtud pilte internetti pannes hakkas tekkima ka seltskond, kes soovisid stukkdekoori õppida, ja sealt hakkas koolitustepall veerema. Tänapäeval on Raikküla mõis jõudnud sinna, et sel aastal toimub 12 erinevat koolitust ning järgmine aasta on plaan alustada juba märtsis uute ja huvitavate teemadega.

Õppijad ja õpiteod

Aasta õppija tiitlile esitati kogu Eestis sel aastal kokku 116 inimest, õpitegusid oli 78, õppijasõbralikke tööandjaid 53 ja koolitajaid 33. Tunustamise eesmärk on väärtustada elukestvat õpet ja populariseerida täiskasvanuharidust.

Raplamaa aasta õppijaks tun-

Muusikalisi vahepalu pakkus tänuüritusel Eleri Rahuoja, kes õpib Rapla muusikakoolis laulu erialal. Teda saatis klaveril Anu Siniroht.

Fotod: AARE HINDREMÄE

Raplamaa TÖN-i koordinaator Ivi Sark.

nistati Saariainen Eesti AS-i tootearendustehnoloog Margot Adra, kes sõnas, et õnneks on tõesti vaja õppida, sest kõik see, mida ta juurde õpib, teeb teda aina õnnelikumaks.

Aasta õppija nominentide seas oli naiste kõrval ka üks mees, Kuldar Soitu, kes sel aastal omandas plaatija kutsetunnistuse Kehtna kutsehari-

duskeskuses ja viimased pool aastat rakendab oma teadmisi eraettevõtluses, olles Pooleli OÜ juhatusel liige. Eelmine tegus aasta saab aga juba jätku, kuna nüüd õpib Soitu Tallinna ehituskoolis ehituspuusepaks.

Aasta õpitegude puhul sai soovi korral iga nominent sõna, et rääkida, mida on tehtud ja kuidas edasi

ti toiminud. Plaan on samas vaimus jätkata. Praktika on ka see, mille kaudu kõige paremini õpib. Näiteks käidi teadmisi ammutamas Maltal.

Üheskoos õppimine jätkub ka Vana-Vigalas. Kõik huvilised on näiteks oodatud 2. novembril looduskosmeetika õpituppa. Ideid, mida teha, saadakse tagasisidest, mida kohaletulnud annavad.

Kabala mõisa keraamikatoa eestvedajal Janina Päädamil sai hobist eluvorm, peale savi ei olegi justkui ta elus enam midagi muud ta pere arvates. Päädami juures käivad õppimas nii lapsed, täiskasvanud kui ka pensionärid ja seoses laste saviringiga tunneb Päädam, et nüüd vist peaks pedagoogikat õppima minema, et osata neid kuidagi ohjata.

Õige pea on ka kuulda järgmise aasta heategevuslikust kevadõhtust, mida korraldavad Rapla täiskasvanute gümnaasiumi noored ning mis sel kevadel toetas Eesti Vähiliitu.

11. oktoobril toimus Andrase korraldatud õpitund ja Raplamaa TÖN-i koordinaator Ivi Sark tegi ka sellest väikese kokkuvõtte. Valdkonnad, milles õpitunnid olid, varieerusid seinast seinast. Näiteks valmistati kinketaskuid, juuksekaunistusi, õpiti raamatuid parandama, räägiti edukast suhtlemisest,aju ehitusest ja mängiti puhkpilli.

Muusikalisi vahepalu pakkus seekordsel tänuüritusel Eleri Rahuoja, kes õpib Rapla muusikakoolis laulu erialal. Teda saatis klaveril Anu Siniroht. Üks õige pidu ei saa aga lõppeda koogita ja nii oli Kaire Tähe valmistanud tähtsaks päevaks tordi, mida kaunistas lause „Õnneks on vaja õppida!“.

Raikküla mõisa peremees Ivo Lambing ja perenaine Karmel Jõesoo.

Hakkame Raplamaal seeni ja tigused kasvatama?

Hannele Paunonen on naine, kellele Eesti ja eriti just Raplamaa on saanud südamelähedaseks. Ta on olnud aastaid seotud Sulu külaga Märjamaal ja sealsele külaelule uut hingamist sisse puhunud. Praegu elab värvikas soomlanna Lõuna-Prantsusmaal. Sellest hoolimata kannab ta Raplamaad südames ja mõtleb, kuidas siinset elu edendada.

Katri Reinsalu

Hannele on tulnud mõttele, mille ta on nimetanud Feeding Europeans Healthy Again (Toidame eurooplased jälle terveks). Naise visioon on asuda toidu abil eurooplaste tervist turgutama. Ta räägib kirglikult toidu tähtsusest ja sellest, kui vähe seda tänapäeval teadvustatakse. Liiga palju eurooplasi läheb pärast tööpäeva koju ja tarbib poest ostetud, masstoodanguna vabrikutes valmistatud toidutooteid. Nende valmistamiseks kasutatav tooraine ei ole enam see, mida meie esiisad söid. Hannelet paneb muretsema see, mida toidule lisatakse, ja mõju, mida selline toit inimeste enesetundele ja tervisele avaldab. Kehv toidulaud muudab inimesed loiuks ja haigeks. Hannelel ei jätku kuigi palju lahkeid sõnu suurte ravimifirmade kohta, kes inimesed oma pakutavaga veel haigemaks teevad.

Nüüd jõuame aga lahenduseeni. See on mõistagi valmistada oma toit ise, kasutades toorainet, mis on kasvanud puhtas keskkonnas ja mis on meile tuttav. Siin saavad kokku ka meile tuttavad sügise metsa maiuspälad ja ühe soomlanna vaimustus. „Ma olen seenehull,” ütleb Hannele naljatamisi.

Oma tänases elupaigas Lõuna-Prantsusmaal on seentega lood kehvad. Kuivades oludes on seeni vähe ja need, mis on, korjatakse kiiresti ära. Ettevõtlik naine ei lase end sellest aga heidutada ja on soetanud endale 3,5 hektari suuruse maalapi, kus seeni kasvatada. Ja just sedasama soovib ta ka raplamaalastel tegema hakata.

Head infot seente kasvatamiseks saaks Jouni Issakainen raamatust, mille eesti keelde tõlkimisel oleks Hannele valmis abiks olemas.

Lisaks seentele mõlgutab naine mõtteid ka viinamäetigude kasvatamisest. Ta teab rääkida, et seda Prantsuse

köögi hõrgutist imporditakse Hiinast. „Me kõik teame, et Hiinast tulnud asjad on mürgised ja neid ei tasuks süüa,” ütleb ta. Hannelel on peagi plaanis minna tigude kasvatamise kursusele. Tõenäoliselt võiks sellest seente kõrval saada teine suund, mida naine ise harrastama hakkab ja ka raplamaalastel teha innustab.

Toodame väikselt, toodame kvaliteetselt

Prantsusmaal elades on Hannele märganud, et inimesed tegelikult tahavad teada, kust nende toit pärit on. Nad tahavad osta puhtas keskkonnas murkideta kasvanud toitu. Suurepärane viis selle teostamiseks on väikesed kohalikud poed, mis kohalikku toodangut müüvad.

Siinjuures on Hannele aga märganud ka erinevust väiketootjatesse suhtumises. Ta ütleb, et austab prantslaste tugevust. Farmerid seisavad enda eest ja ei anna alla, kui riik võtab vastu neile ebasoodsaid otsuseid. Tihtipeale selle tulemusel otsuseid ka muudetakse. Väiketootjaid väärtustatakse. Hannele muigab ja ütleb, et Eestis ja Soomes ei olda tehtud otsustega küll rahul, kuid pahameel elatakse välja kodus. See ei aita aga mitte midagi muuta. Ta tahaks ka siia prantslaste tugevust tuua.

Oma seenekasvatuse idee Raplamaal tutvustades on ta saanud selgeks, et ei ole kuigi suurt lootust nii väikesele ettevõtmisele rahastust saada. Toetada tahetakse ikka ideid, millel on potentsiaali suureks kasvada. Hannele leiab, et see on vale lähenemine.

Ta usub väiketootjatesse. Ta viskab õhku küsimuse, kas kõik ettevõtted peavad ilmtin-gimata suureks kasvama ja üle maailma tuntuks saama. Ta seab kahtluse alla suurte ettevõtete tegeliku väärtuse. Ehk oleks mõistlik just nimelt toetada väikeseid tegijaid, kes katavad oma lähiümbruse

vajadused.

„Toodame väikselt, toodame kvaliteetselt ja loome sellise süsteemi, et oleks võimalikult lihtne otse osta,” selgitab Hannele. Mõistagi ei saa keegi miljonäriks, aga see looks turvalise ja hea elu nii tootjale kui ka ostjale.

Enamasti saavad suurima kasu vahendajad tootja ja tarbija vahel. Tootjad müüvad oma toodangu odavalt kokku-ostjale ja tarbija rahakotist tulnud summast jõuab vaid killuke tegeliku töö tegijale.

Hannele idee oleks teekond tootja ja tarbija vahel võimalikult lühikeseks teha. Esma-järjekorras tuleks Raplamaal kasvatatud toit müüa kohalikele. Ta toob välja, et meil on mugav ja kiire postiteenus, mida selleks suurepärast ära kasutada saab. Kui vahelüli muutub siiski vajalikuks, tuleks seda tootjate enda käes hoida. Ta arutleb, et Raplas võiks olla väike keskus, kust inimesed kohalikelt tootjatelt ostetud kauba kätte saaks.

Kui sinne pakkumine ületaks aga nõudlust, saaks kaupa ka näiteks Soome ja Prantsusmaale müüa. Need kolm riiki on Hannele jaoks kõige südamelähedasemad ja just nendega sooviks ta oma visiooni ellu viima asuda.

Ta arutleb, et rekatäis kaup võiks iga nädala või kahe tagant Helsingisse sõita. Seal peaks seega olema väike keskus, mis Raplamaa toodangu laiali jagaks.

Kuidas aga leida ostjaid kaugelt piiri tagant? Ka sellele küsimusele on Hannele vastus pakkuda. Ta on kunagi telefonimüügiga kokku puutunud ja leiab, et see oleks suurepärane viis endale tellijaid leida. Kõik panustaksid natuke ja õige pea oleks paras hulk tellimusi koos. Hannele mõtleb suurelt ja näeb, et kord võiks terve Euroopa kaetud olla. Ühe suure ettevõtte asemel oleks palju väikeseid tootjaid üle kogu Euroopa. Ettevõtmise hargneks nagu seeneniidistik riigist riiki.

Selge on aga ka see, et Hannele ei saa ettevõtmist Raplamaal vedama hakata. Elab ta ju siiski teisel pool Euroopa otsas. Ta sooviks seega leida üles võinud inimesed, kes võiksid olla huvitatud seente ja tigude kasvatamisest. Üheskoos saaks mõelda, kuidas edasi minna ja millisel viisil asi Raplamaal toimima panna.

Soomlanna Hannele Paunonen on naine, kellele Eesti ja eriti just Raplamaa on saanud südamelähedaseks.

Foto: SIIM SOLMAN

OTSIME TEHNOLOOGI!

Kas sa oled töötanud kohas, kus ürgne loodus kohtub moodsa tehnoloogiaga otse sinu käte all? Kus sind ümbritseb valgus ja puhtus, sinu selga mudib massöör ning lõunad on pea tasuta? Ei ole? Siis on aeg kandideerida.

Kes see on?

See, kellele meeldib tootmine nii väga, et teeks või peedist pesumasinale trumli. Kes juurutab ja koolitab, analüüsib ja optimeerib nii, et kvantiteedist saaks tõhus kvaliteet. Kui sulle meeldib mõtte-instrumentidega mõõtu võtta ja dokumente dresseerida, oled kohe auhiilguse kiiluvees.

Mida ootame?

Päris nii ei pea olema, et silm on sirkel ja nina on vinkel, aga kui on, siis muidugi! Meeldiv on, kui sul on puidutöötamise või muu tehniline keskeriharidus. Kiindume sinusse kohe sügavalt, kui sul on varasem töökogemus tehnoloogi või kvaliteedispetsialistina. Eesti keele oskus on tähtis. Also you must master English! Ты тоже говоришь по-русски? Это хорошо!

Mida pakume?

Tehas on meil vileuus ja töötab nagu kellavärk ning kohale toob virk ühistranspord. Meil saab lasta tööpingsed välja mudida massaažilaua või elada end välja sportides. Meie kambale on see tasuta. Kohila Vineeris on viinerid ja muud toidud peaaegu poolmuidu, sest kompenseerime kohapealset einestamist. Tehnoloogika vajab tegemist esmaspäevast reedeni kell 8.00-16.30.

Tunned, et sul on **TEHNOLOOGI** geenid?
Saada oma CV aadressile personal@kohilavineer.ee

KOHILA VINEER

Vanasse kaevu sülitamise asemel tuleb pensionipõlveks rohkem säästa

Heljo Pikhof,
Sotsiaaldemokraatliku Erakonna aseesimees, Riigikogu liige

Mitte keegi ei oska veel öelda, millise tohuvabohu toob teise pensionisamba lammutamine kaasa nii praegu kui ka tulevastele põlvkondadele. On ju tohutult majandus-, rahvastiku- ja muid muutujaid ning määramatust suurendab meie väike ja avatud, muust maailmast sõltuv ühiskond.

Valitsus pole aga vaevunudki vähegi põhjalikumalt analüüsi tegema, vaid on tormanud lunastama Isamaa valimislubadust, mis oli koalitsiooni kokkutraageldamise pant.

Need, kes tahaksid esimesel võimalusel raha teisest sambast välja võtta ehk kasutada „vabadust“ tulevikuks omapäi säästa, saavad alustuseks mitmekordselt karistatud. Tulumaksu tõttu jäävad nad kohe ilma 20

protsendist kogumispensioni rahast, kaotavad oma 6000 euro suuruse aastase tulumaksusoodustuse ja annavad riigile ära ka vähemalt järgmise kümne aasta sotsiaalmaksu sissemaksed oma tulevase kogumispensioni fondist. Töötava inimese brutopalgaga kahele protsendile on riik lisanud ju neli protsenti tema sotsiaalmaksu arvelt.

Sajandivahetusel kogumispensioni juurutades lähtuti tõsiarvust, et riiklik pension kuivab tulevikus maksumaksjate vähesuse tõttu kolmandiku võrra kokku. Rahvastik vananeb - paarikümne aasta pärast langeb töötajate ja pensionäride suhe praeguselt kahelt 1,3 peale. Demograafilisi protsesse ei väära ja karta on, et tulevikus on just noored pered need kõige suuremad patuoinad, kelle kaela laotakse tänased lollused: nemad peavad laste kasvatamise kõrval kandma järjest suuremat riigi ülalpidamise koormat. Aga kusagil tuleb talu- vuspiir ette.

Juba praegu makstakse umbes neljale protsendile vanaduspensionäridest toimetulekutoetust. Kui aga valitsus oma pensioniplaanide juurde jääb, suureneb kardetavasti vaesuses elavate eakate osakaal mitu korda.

Siin on põhjust taas küsida: kas teisest sambast lahkujatel tuleks ühtlasi kirjutada ka avaldus, et nad loobuvad tulevikus

sotsiaalabist. Meie põhiseaduses on siiski kirjas, et ühiskond peab tagama igale inimesele minimaalse väärika äraelamise.

Ootus, et väiksem töötajate põlvkond maksab kinni eelmise, suurema põlvkonna pensioni, on ette luhtunud. Sellest on arusaanud peaaegu kõik Euroopa riigid, kes on välja töötanud oma pensioniskeemid. Eesti pensionisüsteemis on kogumisosa võrreldes arenenud riikidega ilmselgelt väike. Seega tuleks teise samba lõhkumise asemel leida lisateid, kuidas pensionipõlveks rohkem kõrvale panna. Näiteks võib tuua sotsiaaldemokraatide Riigikogule esitatud tööandja pensioni eelnõu. Valikuid on teisi, kasvõi võõrtööjõu massiline sissetoomine. Kas seda praegune valitsus tahabki?

Kriitikut on kõige rohkem rääkinud pensionifondide senisest väikesest tootlikkusest. On tõi, et see võinuks suurem olla, ometi on fondidesse paigutatud raha ostujõud kasvanud. Ütle mata on aga jäetud, et lühikese kogumisajaga riikides on rahapolster veel liiga õhuke, et seda jõudsalt kasvatada. Lisaks seadis riik pensionifondidele esialgu liialt karmid investeringupiirangud, mida nüüdseks on küll leevendatud. Ja muidugi oli oma mõju ka lähiminevikku jäänud viimase 80

aasta suurimal majanduskriisil.

Ungaris ja Poolas näiteks hakati süsteemi kärinal lammutama ja kindlustatud lasid populistlikel valitsustel endal naha üle kõrvade tõmmata. Soomes ja Rootsis, kus pensioni kogumise harjumus on pikem, on targu talitatud ning arvestatud ka tööjõu ja demograafia näitajate-indeksitega.

Meie pensionisüsteem on just saavutanud küpsuse, mis järjepideva kogumise ja sissemaksete korral aitaks töölkäijatel pensionieaks valmis olla. Aga inimene on kord selline, et ta mõtleb pigem tänasele kui tulevasele. See, kes võtab teisest sambast raha välja ja maksab oma kiir laenu kinni, on isegi arukalt talitanud. Paraku pole enamik meist investeerimisgeeniused, muidu oleks pool Eestit miljonäre täis.

Nii arutlemegi pigem nagu Arno Tali rahvakirjanik Andrus Kiviräha nägemuses: kui õige võtta raha sambast välja ja topida pajuõõnde, võimalikult sügavale? Ent rotid, teadagi, viisid kapsarauagi ära, ja inflatsioon on kraad kangem tegelane.

Kuidas siis minimeerida meid ähvardava pensionirüüste kahju? Lühike vastus on, et pensionisüsteem tuleb muuta nii paindlikuks ja atraktiivseks, et meist võimalikult vähestel tekiks kiusatus kogutud raha

laiaks lüüa või pajuõõnde paigutada.

Sotsiaaldemokraadid on teinud ettepaneku, mille oleme ka eelnõuna vormistanud: teise samba väljamaksetele pensionieas peab kehtima tulumaksuvabastus, seda siis lisaks praegusele 500-eurosele maksuvabastusele kuus.

Püsiva töövõimetuse või tõsise tervisehädaga korral peab inimene saama enne pensioniiga teise sambasse kogutud korraga välja võtta või siis tuleb alustada pensioni maksetega. Kui aga inimene on jõudnud pensioniikka, tuleb kaotada ülempiir summalt, mille ta korraga kätte saab. Praegu on selleks kümnekordne rahvapensioni määr ehk 2052 eurot.

Pensionifondidele tuleb panna kohustus jagada inimesele infot tema raha paigutamise, kogunenud summa ja investeringute tootluse kohta. Sel juhul toimub investori ja fondi vahel sisuline koostöö. Kaaluda tasuks pensionifondide haldustasude täiendavat alandamist ja pensionikoguja võimalust panustada teise sambasse ka kolm-neli protsenti palgalt. Samuti asjaolusid, kuidas kasvatada pensioniealise pensionijääki ka siis, kui talle juba tehakse väljamakseid.

Pöördumine

Ülle Rebane,
Eesti Apteekrite Liidu esimees

Karin Alamaa-Aas,
Eesti Proviisorite Koja esimees

Austatud koalitsioonierakonnad!

Pöördume Riigikogu Eesti Keskerakonna, Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna ja Isamaa fraktsiooni poole seoses 22. oktoobril 2019 meedia vahendusel Eesti Proviisorite Kojale ja Eesti Apteekrite Liidule teatavaks saanud valitsuskoalitsioonierakondade sooviga avada läbirääkimisteks nn apteegireform. Soovi põhjenduseks on toodud kartus, et apteegireform võib tuua kaasa ravimite kättesaadavuse vähenemise ja/või hinnatõusu. Selleks pole põhjust.

Möistame täielikult, et apteegiteenus peab kõikjal Eestis olema tagatud ka pärast üleminekuaja lõppu ehk pärast 1. aprilli 2020 ja oleme sellest reformi käigus lähtunud. Tunneme apteegivaldkonda põhjalikult ja oleme koostöös Sotsiaalministeeriumi ja Ravimiametiga reformi teel seisnud

takistusi seni edukalt ületanud. Ligi viis aastat kestnud apteegireformi tulemusel on Eestis üle 200 proviisorosolusega apteegi, mis tegutsevad ka pärast üleminekuajaperioodi lõppemist 1. aprillil 2020. Kuigi ravimite hulgi müüjad pole olnud viimase ajani valmis endale kuuluvate apteekide tuleviku üle rääkima, on viimaste nädalate jooksul hakanud muutuma seegi – ka neile on saanud selgeks, et Riigikogus vastuvõetud seadused kehtivad Eesti Vabariigis eranditult kõigile.

Ravimite hulgi müüjatele ja suurtele apteegikettidele kuulub hetkel 287 põhi- ja haruapteeki, mis paiknevad enamasti Eesti suuremates linnades, kus puudub igasugune oht ravimite kättesaadavuse vähenemiseks. Esiteks on nendes asulates proviisorapteegid enamasti juba olemas, teiseks on proviisoritel valmisolek nendesse piirkondadesse vajadusel uusi apteeke ka juurde teha. Seda muidugi üksnes juhul, kui ravimite hulgi müüjad otsustavad apteegid reformi käigus võõrandamata jätta. Ravimiameti andmetel asub apteegireformi nõuetele mittevastavatest apteekidest enamik just suuremates linnades ja/või nende vahetus läheduses (nt Tallinnas ja selle ümbruses üle 100 apteegi). Maapiirkondades hoolitsevad ravimite kättesaadavuse eest juba aga valdavalt proviisorapteegid. Oleme koostöös Sotsiaalministeeriumi ja Ravimiametiga kaardistanud piirkonnad, kus hetkel tegutsevad vaid ravimite hulgi müüjatele kuuluvad apteegid. Kui praegused omanikud pole valmis nende tuleviku üle läbi rääkima, on proviisorid valmis tegema nimetatud piirkondadesse apteegireformi lõppedes uued apteegid. Tegemist on suure ja põhimõttelise reformiga, kuid üleminekuaja tähtajani jäänud 5 kuud on piisav aeg erinevate osapoolte tõstatatud probleemide lahendamiseks.

Apteekrid on reformi õnnestumise nimel töötanud enam kui neli ja pool aastat ning reformi ja selle mõjudega hästi kursis. Samuti on proviisorid ja proviisorapteegid teinud Riigikogu poolt välja kuulutatud apteegireformist lähtudes juba investeerimisotsuseid. Reformi tulemusel on tänaseks

Eestis üle 200 proviisorosolusega apteegi ja nende arv saab apteegireformi lõpusirgel veel vaid suurened.

Eesti Proviisorite Koja ja Eesti Apteekrite Liidu hinnangul on kahetsusväärne, et vahetult enne apteegireformi lõppu on hakatud looma reformi osapooltes ebakindlust. Selline tegevus võib tuua Eestis kaasa rahvatervise vajadustest lähtuva tervishoiukesksema apteegiteenuse loomise ebaõnnestumise ja viia apteegisektori edasise konsentrumiseni. Tänaseks peaaegu 5 aastat kehtinud reformikavas ootamatute muudatuste tegemine võib kaasa tuua mõjusid, mida esmapilgul on raske hoomata. Apteegivaldkonna esindajate saame aidata ka iga täiendusega kaasnevat mõju paremini hinnata.

Täname, et olete toetamas tööd meie patsientidele turvalisema ja patsiendikesksema apteegikorralduse loomiseks. Arvestades eelpool kirjelatud, palume ravimabi tulevikku muutvate ja apteegireformi puudutavate arutelude juurde kaasata ka Eesti Apteekrite Liidu ning Eesti Proviisorite Koja esindajad.

Kirjakast

Tänuavaldus

Külastasin 26. oktoobril Jaama Konsumi kauplust ja kaotasin oma rahakoti kõigi dokumentidega. Tähelepanelik aus leidja toimetas selle kaupluse töötajateni, kes väga leidlikult oskasid mind teavitada. Südamluk tänu kõigile osalistele.

Pensionär Raplast

PRIIMO METS

OÜ Priimo Mets otab:
metsakinnistuid,
kasvatat metsa, kasepakku,
okaspuu palki, paberipuitu,
küttepuid, võsa hakkeks.

Pakub:
saematerjali,
metsaveoteenust.
kase küttepindu ja kase
kütteklotse bigbag kottides

Tel. 506 9966; 489 0696
E-post priimo.mets@priimo.ee

JÕULUD POLE ENAM MÄGEDE TAGA!

Kingi endale või oma lähedasele

RAPLAMAASõnumid

*Eraisik:

1 kuu	8.90 €
3 kuud	25.10 €
6 kuud	49.65 €
9 kuud	75.15 €
12 kuud	92 €

*Juriidiline isik:

1 kuu	10.10 €
3 kuud	29.85 €
6 kuud	59.20 €
12 kuud	110.20 €

* Hinnad kuni 1. november 2019

Tellida saad: tel 489 2130, e-post: kuulutused@sonumid.ee, Viljandi mnt 6, Rapla või www.sõnumid.ee

Raamatukogupäevad tuntud inimestega

Helerin Väronen

Seoses üleriigiliste raamatukogupäevadega 20.-30. oktoobrini toimusid ka Raplamaa raamatukogudes mitmed sündmused. Üheks eriliseks olid päevad, mil tuntud inimesed raamatukoguhoidjate kohtadele istusid ja ise rahvaga suhtlesid ja raamatuid laenutasid.

Vaiko Eplik

Rapla keskraamatukogus võttis 23. oktoobril juhtohjad üle muusik **Vaiko Eplik**.

Kuna olin aina venitanud raamatute tagasiviimisega, oli see hea võimalus nende tagastamiseks. Raamatukogupäevad on ka viivisevaba aeg. Kuid kui raamatuid tagastasin, kõmistas Eplik mulle vastu: "Laenutamine keelatud!" Pääsesin küll lõpuks vaid tema näpuviibutuse ja hüüdega: "Ära enam nii tee!" Pärast leidis Eplik küll, et karistuseks raamatute nii pikaaegse enda käes hoidmise eest paneb ta mu laulu sisse oma tembuga. Kuigi alguses ei tahtnud Eplik ühtegi uut raamatut mulle laenutada, võisin vaid niisama vaadata, sain siiski ta nii kaugele, et ta käis ka minu jaoks riulite vahel raamatut otsimas, saades sellega täiesti rahuldavalt hakkama. Loodetavasti nii

karm ta ühegi teise lugejaga ei olnud.

Päev ise kulges tema jaoks rahulikult ja põnevalt. Küllastajate seas oli ka üks, kes tuli ekstra tema pärast kohale, autogrammi küsima. "Mul endal on huvitav päev," sõnas Eplik ja lisas, et umbes paarkümmet inimest tuli tal teenindada. Ilmselt oli külastuste arv väiksem ka selle tõttu, et õhtul oli tulemas kohtumine Antti Tuuriga ja enamik planeeris oma raamatukogukülastuse hilisemale ajale. Külastajaid oodates jõudis Eplik sirvida nelja raamatut, millest ta tõi esile nõiaprotsessi Raplamaal käsitleva artikli Raplamaa koguteose teisest köitest.

Teistele lugemiseks soovitas ta aga Jesper Parve uut raamatut „Mees 3“, millel on küll juba järjekord. Lisaks soovitas Eplik kõigile õudu-

Fotod: SIIM SOLMAN

kaid, näiteks Stephen Kingi teosed on hea klassika, millest alustada.

Eplikul endal on lugemisel tavaliselt mitu raamatut.

Praegu on peale ühe ilukirjandusliku teose tal pooleli Mao Zedongi biograafia ja raamat Eesti muusikakriitikast esimese vabariigi ajast. Paras-

jagu laua taga olles sirvis ta aga ühest raamatust kohta, kus Ingrid Rüütel eristab pärimusmuusikat, rahvamuusikat ja rahvalikku muusikat.

Vaikselt moosisid raamatukogu töötajad Eplikku ka muinasjutuõhtule esinema tulema, kuid eks aeg näitab, kas see plaan ka teoks saab.

Heiki Hepner

kui raamatu tagastajale paberi, millel kirjutas, mis veel kätte jäid, ja sellelt on ka näha, kui palju ma laenates raha kokku olen hoidnud. Ehk mis oleks see summa, mille inimene oleks maksnud, kui ta oleks ostnud kõik need raamatud, mis ta kunagi Kohila raamatukogust laenuks võtnud on.

Tuttavat nägu leti taga silmades võttis see nii mõnegi külastaja üllatusest muigama, mõni aga pelgas just tema juurde oma raamatuga pöörduda.

Hepneril endal on hetkel lugemisel Raivo Järvi elulooraamat ning just pühapäeval käis ta raamatupoes, silmates seal jutukat „Kuuseäri“, mis räägib sellest, kuidas viimastel aastakümnetel kuuskedega äri on tehtud. Sirvides tundus see tema jaoks igatahes põnev. Ilukirjandust Hepner väga lugenud ei ole, kuid soovitas Daniel Kehlmanni huumorikat raamatut „Maailma mõõtmine“, mis räägib kahe saksa teadlase elust. Hepner

võrdles selle raamatu huumorit Viktor Vassiljevi jutuga tervishoiust, faktid on õiged, aga öeldud on naljaga.

Kahe tunni jooksul, mis Hepner leti taga teenindas, käis läbi päris palju rahvast. Kohati pidi ka naaberlaud raamatuid vastu võtma ja välja andma. Nii mõnigi vabandas, et oli tagastamisega hiljaks jäänud, kuid Hepneril oli siis hea meel öelda, et on viivisevaba nädal ja sellega probleemi pole.

„Tänane õhtu oli tore kogemus. Sai ennast kurssi viidud üksikasjadega, kuidas laenutamine täpselt käib. Oli tore kogeda, et Kohila kandi rahvas loeb palju ja on aktiivne raamatukogu kasutaja. Oli nii noori kui ka vanemaid inimesi, oli neid, kes otsisid mingit konkreetset raamatut, ja neid, kes tulid vaatama, mida uut on tulnud, ning laenasid siis pärast mõningast raamatute sirvimist,“ võttis Hepner enda kogemuse kokku.

Esmaspäeva, 28. oktoobri õhtul leidis kiire Riigikogu töö kõrvalt aega Kohila rahvale raamatuid laenutada endine

vallavanem **Heiki Hepner**. Esimesed juhtnöörid oli ta meie saabudes just saanud ja väga naerusuiselt sõnas

ta, et kui meil kannatust jagub, siis saame oma soovitud raamatud enne kuut ka kätte. Agaralt andis ta mulle

Indrek Kajupank

Foto: ALLAR LAMP

24. oktoobril teenindas Raplas külastajaid korvpallur **Indrek Kajupank**, kelle sõnul oli nii mõnigi üllatunud, nähes võõrast nägu leti taga askeldamas. „Imestunult isegi küsiti, kas ma olen õiges kohas, ja asja seletades suhtuti sellesse positiivselt. Jagasin lastele ka auhindu ja kommi ning isegi mõned mängupiletid jagasin välja, et laupäeval tuleks kodusaali meeskonda toetama täismaja publikut,“ sõnas Kajupank.

Võistkonnakaaslased, kes teda tervitamas käisid, leidsid naljatades, et Kajupank täitsa sobiks raamatukoguhoidja ametisse, kuna ta on hea rahulik inimene raamatute valvamiseks. Tööülesanded olid küll harjumatud, kuid Kajupank sai enda sõnul kõik olukorrad lahendatud. Siiski vabandab ta lugejate ees, kes tavapärasest kauem leti taga aeglase teenindaja tõttu ootama pidid.

Ise satub Kajupank raamatukokku küll võrdlemisi harva, kuid hea meelega loeb ta krimisarju ja põnevaid romaane. Hetkel on tal pooleli Jo Nesbo „Veri lumel“ ja August Mälgu „Õitsev meri“, mida julgub kindlasti ka teistele soovitada.

Kümme aastat tuntud inimesi raamatukogus

Rapla keskraamatukogu juhataja Õie Paaslepp: Üleskutse „Tuntud inimene raamatukogus“ tegi Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing 2007. aastal. Raplamaal on raamatukogudesse kutsutud kohapeal tuntud inimesi järjepidevalt alates 2010. aastast. Tihti on tuntust pälvinud kohalikud poliitikud, st vallavanemad ja abivallavanemad, kirjanikud jne. Rapla keskraamatukogus on lugejaid teenindanud mitmed vallavanemad, kellest esmaselt meenuvad Aare Heinvee, Ilvi Pere, Kalle Toomet, ajakirjanikest Margus Mikomägi.

Olles gümnaasiumiõpilased, käisid lugejaid teenindamas Markus Bachmann ja Patrik Sebastian Unt, kes rõõmustasid meie külastajaid peale teenindamise ka meeleolukate muusikapaladega. Käesoleval aastal olid Raplas Vaiko Eplik ja Indrek Kajupank, Alus Tõnis Tõnisson.

Inimesed, keda raamatukogu kutsub, on kohapeal populaarsed ja neil on võimalus tulla. Lepitakse kokku päev ja kellaaeg.

Tagasiside tuntud inimestelt on olnud meeldiv. Nii mõnigi, kellel puudus eelnev side meie raamatukoguga, on hakanud raamatukogus lugejaks. Oleme saanud oma tööd näidata teeninduse poole pealt ja tutvustada raamatukogu kogu. Tihti ollakse üllatunud, et raamatukogus on nii palju huvitavat kirjandust. Kui tuntud inimene lahkub raamatukogust positiivse kogemusega, siis oleme oma eesmärgi saavutanud. Kui ta hakkab veel meie raamatukogu lugejaks, mis saab olla parem?

Lugejate arv Raplas sellest ei sõltu, et teenindamas on tuntud inimene. On neid, kes on üllatunud, ja neid, kes tulevad persooni pärast kohale, et saada autogrammi. On neidki, kes veidi pelgavad. Aga on tore ja tekitab elevust. Näitena võiks tuua päeva, kui hommikul teenindab tuntud inimene ja õhtul on üritus, siis lugeja üldjuhul kahel korral päevas raamatukokku ei tule. Lugeja valib, missugune aeg on talle meelepärasem.

„Tuntud inimene raamatukogus“ on raamatukogupäevade kogu Eesti projekt.

Kui on vabatahtlikke, kes soovivad raamatukogutööga tutvuma tulla, on nad samuti teretulnud. Tuleb vaid võtta oma kohaliku raamatukoguga ühendust.“

Tõnis Tõnisson

Foto: LAINE SASSIAN

lasknud, ja õigesti tegi, sest nii suurt lugemust, nagu ühel raamatukogutöötajal peab olema, mul muidugi ei ole. Sellest üksinda ei piisa, et teemad, liigid ja autorid üles leida - riivilitel on ju suunavad kirjad peal -, sisu on ka vaja teada ja mõista. Kohe kindlasti oleksin hätta jäänud praegu meie armsas emakeeles kirjutavate autorite loomingu leidmise ja tutvustamisega. Piinlik küll, aga kõiki tänapäevaseid eesti kirjaneitsisid ja kirjamehi ma selle päevani isegi ei teadnud. Selles mõttes olid need mõned tunnid igatahes väga harivad.“

Külastajateks olid Alus enamasti kooliõpilased. Paljud käisid küsimas kohustuslikus lugemises olevat Richard Rohu „Jutte loomadest“, mis on aga seal välja laenutatud. Arvutiprogramm võimaldab uurida, kas teistes raamatukogudes on see teos olemas, mida saaks siis lugeja nõudmisel tellida.

Päeva sissejuhatuseks oli Tõnissonile organiseeritud

kohtumine Alu eakatega, mis kujunes meeldivaks tunnikseks. Küll aga tuli eakate poolt kurtmine, et lasteaia-kooli renoveerimisega on kadunud nende omaette olemise ruum, kus käsitööd teha ja koos istuda. Kord kuus saadakse küll raamatukogus kokku, kuid see ei ole enam see „oma tuba ja oma luba“.

Pidev raamatukogu kasutaja Tõnisson ei ole. „Olen lugeja, kes tahab, et tal oleksid vajalikud ja huvitavad raamatud käeulatuses pidevalt riulist võtta. Teisisõnu öeldes, püüan endale osta teoseid, mida arvan ja usun vajavat. Kõike aga muidugi osta ei jõua, ja neid poleks ka kodus kusagile panna, sellepärast tuleb aeg-ajalt ka raamatukogus käia. Kasutan selleks kodule kõige lähemat võimalust - Kodila raamatukogu, kuigi mugavam oleks ehk isegi Rapla keskraamatukogus käia, sest töotan ju Raplas. Aga oma küla patrioodina tahan anda pisikese panuse sellesse, et sinne raamatukogu kaduda ei

saaks. See oht on ju viimastel aegadel pidevalt õhus.“

Ka Tõnisson on selline lugeja, kellel korraga mitu raamatut lugemisel, kuid teistele ta sellist lugemisstiili ei soovita. „Loetagu ikka inimese kombel üks raamat korraga. Mul on need asjad kuidagi teistmoodi kujunenud ja ju ma pean sellega leppima. Hetkel on mul laual kolm asja. Lõpetamisel on (viimased 50 lehekülge) ajaloolase Andres Adamsoni „Mida koolis ei õpetatud. Eesti ajaloo viha, eelarvamuste ja valehäbita“. Soovitan seda soojalt kõigile ajaloo huvilistele. Teiseks olen poole peale jõudnud Johannes Aaviku ideede päevikuga „Ideepe“. See on asi, kus vahepeal on kasulik natuke pausi pidada ja mõtiskleda. Kolmandaks, lihtsalt lugemiseks, on Scott H. Hendrixi „Martin Luther. Reformaator ja tema visioon“. Ma ei ole just suur elulugude lugeja, aga mõned elukäigud on sellised, mida on vaja teada siinilmas elades,“ lisas Tõnisson.

Samal päeval käis Alu raamatukogus lugejatega kohtumas Raplamaa Sõnumite peatoimetaja **Tõnis Tõnisson**. Kui Alu raamatukoguhoidja Aili Erm talle selle ettepaneku tegi lugejaid teenindama tulla, oli ta kahevahel, kartes, et

jääb laenutamistööga jänni. Erm küll rahustas teda, et ta on selja taga abiaks igal hetkel olemas. „Külastaja tulles pidin kohe arvuti taha istuma ja teenindama hakkama. Pisukese jahmatuse järel mõistsin, et midagi väga hullu seal

ei olnud - raamatukogudes on kasutada väga lihtne ja kergelt käsitletav programm, millega võib vabalt hakkama saada igauks, kes vähegi arvutiga töötanud on.

Riivilite vahele lugejaid nõustama Aili mind siiski ei

Õpetajatöös on alati midagi uut

Kehtna põhikoolis töötava vene keele õpetaja Dmitri Djuženkovi valisid õpilased ja kolleegid oma majas aasta õpetajaks.

Reet Saar

Teist aastat Kehtna põhikoolis töötava vene keele õpetaja Dmitri Djuženkovi (32) valisid õpilased ja kolleegid oma majas aasta õpetajaks. Ehk võinuks tööalane tunnustus tulla ametnikunagi, sest pärast Kohila gümnaasiumi lõpetamist andis noormees dokumendid sisse ka Narva kolledžisse. Mis erialale, praegu ta enam ei mäletagi.

Kui koos vanematega sõideti tulevast elukohta üle vaatama, pakuti ühiselamutuba, millel aknaklaas katki, majas oli suitsuhais ja paik jättis väga depressiivse mulje. Sestap keerati jalapealt ringi

ja sellele erialavalikule sai rist peale tõmmatud.

„Kohilas jõudsin vaid jope seljast võtta, kui helistati Tallinna Ülikoolist ja kutsuti sinna õppima. See oligi mu teine valik – õppida vene keele kui võõrkeele

õpetajaks,“ räägib Dima, nagu ta lubab end kutsuda. Seitsmendat aastat koolis töötav õpetaja pole erialavalikut kahetsenud.

Ta on nende aastate jooksul töötanud Kodila, Hagudi ja Keila koolis. Viimases oli direktoriks Liivi Siim, praegune Kehtna kooli juht. „Tema pakkus mulle tööd nüüd Kehtna koolis. Lisaks töötan Tallinnas Gaia koolis,“ avab õpetaja oma tausta.

Kõnekeele üllatused kokast nutikani

Kohilas sündinud-kasvanud poiss alustas kooliteed tollal veel keskkooli nime kandnud õppeasutuse vene

klassis. Kui vene osa suleti, tuli hakata alates 7. klassist õppima eesti keeles. Teoorias oli tal eesti keel selleks ajaks selge, raskem olnud hoomata kõnekeelt. „Kui öeldi *koka*, siis arvasin, et räägiti kokaiinist, aga mitte Coca-Cola joogist. Kunstiõpetaja nimetas mind nutikaks poisiks, aga mul tekkis seos sõnaga nutma. Mõtlesin, et ma pole ju kurb, miks ta niimoodi ütleb. Tundmatute sõnade puhul tekkisid seosed tuntud tüvega,“ kõlasid meenutused keelekäänakutest. Tundmatuid sõnu, mille tähendust kolleegidelt küsida, tuleb ette praegugi.

Noormehel sisemist tõrget ei tekkinud, kui tuli hakata

eesti keeles õppima. Raskem olnud see, et korraka tuli nii palju eestikeelset infot, et pea oli viimasteks tundideks väsinud ja omandamine polnud enam nii tõhus. Harjuda tuli uue klassi-kollektiiviga, olid mõned pinged ka rahvuse pinnalt. „Kui õppisin vene klassis, siis keegi mind ei nokkinud, et mu emakeel on vene keel, kuid eesti koolis tuli rahvuse pinnalt vahel üht-teist ette.“ Õppida Dimale meeldis ja koolis sai ta hästi hakkama. Kui midagi jäi tunnis arusaamatuks, tegi ta kodus asja ise selgeks. Eestikeelsele õppele üle minnes hinded ei langenud, kuid tööd tuli rohkem teha.

Kuuldu ajendab küsima, mida

Toortõlked vene keeles

Uudiseid loeb Dima eesti ja vene keeles, kuid Eesti kohta peamiselt eesti keeles. Siinsed venekeelsed uudised on enamasti eesti keelest tõlgitud ja Dima sõnul on seal kiirustamise märgid küljes, mis lugedes tekitavad keeletundlikul inimesel külma-värinaid. „Niimoodi me küll ei räägi,“ käib sellistel puhkudel mõte peast läbi. On see siis sõnade järjekord või kasutatud mõisted.

Palju on ka otsetõlget. Näiteks identiteet tõlgitaksegi tihti just nii, aga vene keeles on see *identitätsnost*. Kvaliteedi venekeelne vaste on hoopis *katšestvo*. Digi-TV õige vaste vene keeles on *tsifrovoe televidenije*, kuid siinsetes venekeelsetes tekstides levivad otsetõlked *digitalnoe televidenije*, *digi-TV*, samuti *digiboks*. „Sellised uudissõnad jõuavad Eestimaa venekeelsete inimeste vene keelde. Küsisin oma Vene tuttavatelt kord, kas nad teavad, mida tähendab digitaalne. Üks vastus oli, et see kõlab nagu genitaalne,“ lõpetame selle teema naljatoonil.

Kogemused annavad enesekindluse

Praegu tunneb noor õpetaja end klassi ees kindlalt, kuid esimesed koolipraktikad olnud rasked. „Üks asi on teooria, kus suur rõhk on keeleõpetamisel, aga klassi ette sattudes tekib hulk muid probleeme, mis enne tuleb lahendada, nii et vahel jääb keele õpetamine tagaplaanile. Üks asi on distsipliin, ja eriti kui oled alustav õpetaja, siis ei oska kõiki nippe kasutada.

Algul õpilased ka katsetasid piire. Öeldi, et meil nii ei käi, me seda ei oska jne. Olin nii sinisilmne ja uskusin neid, aga lapsed on väga kavalad ja väga head psühholoogid,“ jutustas Dima algusaegadest. Kui juhtus mõni väike konflikt, läks ta kohe nõu ja selgitust küsima klassijuhataja käest. „Nüüd enamasti lahendan probleemid ise. See on palju mugavam variant, ei näe mõtet juhtkonda või klassijuhatajaid vaevata.“

Keila koolis oli õpetaja Djuženkov 7.–9. klassi juhataja, ehk võib-olla kõige raskema vanuseastmega tegeleja. „See oli raske. Samas pärast olin nii harjunud nende õpilastega, et oli kahju, kui nad lõpetasid.“

Klassijuhatajal on väga oluline roll, kinnitas ta. Klassijuhataja teab laste muredest ja probleemidest kindlasti rohkem kui aineõpetajad. Samas mõni laps ütleb kogu klassile, mis mure tal on või kuidas on kodune olukord, teine on nii kinnine, et ei räägi midagi ka klassijuhatajale. Mõnesid probleeme arutavad õpetajad infokoosolekutel.

Eriti nendel puhkudel, kui õpilasel on näiteks depressioon või muu väga tõsine probleem. Seda on õpetajatel vaja teada, et osata õpilasele õigesti lähe-

neda ja tema pingutusi õigesti hinnata.

Vene keelt hakatakse meie koolides üldjuhul õppima 6. klassis. Praegused lapsed kasvavad üles inglise keele mõjuväljas. Nagu ikka – osa neist tahab õppida vene keelt, teine osa mitte. Viimased ütlevad, et ma õpin inglise keelt, milleks mulle vene keel. „Eks ma siis vastan, et ei me ette tea, mida meil elus vaja läheb. Vene keel on väga levinud, eriti kui liigume ida ja lõuna suunas. Avame endale keeleoskusega kõik teed ja võimalused.“

On õpilasi, kelle jaoks see pole argument. Mõned toovad välja Eesti ja Venemaa mitte kõige soojemaid suhteid. Mõned mainivad pöördelisi ajaloosündmusi ja Teist maailmasõda. „See oli nii ammu, saage juba üle,“ leiab Dima.

Gaia koolis hakatakse vene keelt õppima juba kolmandas klassis. Riikliku õppekava kõrval on seal ka lisategevusi. Näiteks hommikuring, kui vene keel on päeva esimene tund. Lapsed kasutavad siis lihtsaid väljendeid ja baassõnu, kui vastavad õpetaja küsimusele „kuidas läheb?“, eesti keeles räägivad pikemalt juurde, kui tahavad midagi täpsustada.

Õpilaste hulgas on ka teisest rahvusest lapsi, kelle kodune keel on vene keel. Kas neil üldse on tunnis midagi õppida? „Ikka on. Neil võib olla küll kõnekeel suus, kuid teinekord mitte kõige rikkalikum, vaid üsna pealiskaudne. Ka kirjutamisega on raskusi ja õiget hääldust tuleb õppida.“

Kolmandat põlve õpetaja

Dima puhul on toodud plus-sina välja, et õpetaja tundides on rõõmus õhkkond. Kuidas saada kätte hea töömeeolu? „On klasse, kes armastavad nalja ja sõud, neid see motiveerib, aga on klasse, et kui hakkad seal näitlema, lähevad õpilased nii üleemeelikuks, et pärast ei suuda enam keskenduda,“ teab Dima oma kogemustest. „Mulle meeldivad klassid, kus saab esineda, aga kui ütled „Stopp!“, siis nad töötavad asjalikult edasi. Mulle nii meeldib, kui nad saavad aru, millal võib nalja teha ja millal peab tõsine olema.“

Kuidas Dima end ise õpetajana iseloomustab? „Minu kohta räägitakse, et ma ei oska kuri olla. Mul on tunnis kindlad piirid, aga oma loomult ma ei ole raudne rusikas,“ tuleb vastuseks.

Kehtnas töötab vene keele õpetaja kolm päeva nädalas, kahel päeval on Gaia koolis. Ta sõidab rongiga Raplasse, kolleegidega on kokku lepitud, kes mis päeval ta sealt auto peale võtab, sõidutab kooli ja toob tagasi.

Dima on juba kolmandat põlve õpetaja. Tema vanaema oli Ukrainas klassiõpetaja. Tema ema alustas karjääri Ukrainas, kus õpetas ukraina keelt ja kirjandust vene koolides. Eestis hakkas ta õpetama vene keelt nii vene- kui ka eestikeelsetes klassides. „Mu ema töötas terve elu õpetajana. Temalt kuulsin ja nägin, et see on raske töö. Ta on olnud ka minu õpetaja.

Oma ema klassis õpilasena olla on kummaline tunne: kodus oli ta soe ja pehme, tunnis range ja kauge, nagu oleks võõras. Tundsin, et ta oli minu suhtes teistest rangem,“ meenutab Dima. Lisaks jõudis kogu info poisi käitumise kohta kolleegide kaudu kiiresti emani. Dima enda sõnul väga rüblük ei olnud, aga nohik samuti mitte. Kohila koolis õppides oli palju õpetajaid, kes poisile meeldisid, aga eriti hindas ta bioloogiõpetaja Edith Maasikut ja geograafiaõpetaja Pilvi Tauerit. Nüüd on tal võimalus oma õpilaste jaoks olla samasugune eeskuju ja hinnatud õpetaja.

Kooli läheb Dima üldiselt hea meelega. „Kas on üldse teist valikut?“ küsib ta naljatledes. Kõige raskem on pimedal ajal end hommikuti „käima tõmmata“, aga tass kohvi on selleks hea turgutaja. Ta on harjunud sellega, et tööle tuleb kaugemalt sõita. Kohavahetust pole küll plaanis, et elada töökohale lähemal. „Meil on Kehtna koolis nii hea kollektiiv, direktor on mõistev ja hooliv juht, temaga on turvaline ja rahulik. Me usaldame üksteist. Mujale minnek on risk. Väga palju oleneb õpetajatöös inimsuhetest.“

Dimale meeldib reisida. Koolivaheajal käis ta Riias akusid laadimas. Tore on ka jalgrattaga sõita, muusikat kuulata ja laulda või lugeda teaduslikke artikleid. Pisut jääb aega ka sõpradega kohtumiseks.

„Õpetajatöö mulle meeldib: kogu aeg on midagi uut ja alati on midagi teha,“ ütleb Dmitri Djuženkov lõpetuseks.

Kolleegid Dimast

Kehtna koolil on kohutavalt vedanud. Päris mitu aastat otsisime seda õiget, oli palju asendajaid, aga miski polnud päris see. Kuni saabus kiri minu postkasti küsimusega, et ega tööd pakkuda pole. Oli, ja palju. Ja kohe ühe olulise tingimusega: ütlesin, et sinu ülesanne on panna lapsed oma ainet armastama, mitte kartma.

Möödus esimene poolaasta, oli palju kõhklusi, kartusi, uusi olukordi, aga sama palju ka naeru ja vahvaid kohtumisi ja uusi õppimisi nii selle õpetaja kui ka õpilaste poolt. Aine aga muutus järjest huvitava- maks, õpilased julgemaks ja õpetaja tundis ennast järjest kindlamini.

Ta viis õpilased välismaale, kohe suure bussitäie. Riiki, kuhu ilma viisata ei saa ja kus piirikontrollis tuleb buss tühjaks teha. Lubas nad keset venekeelset suurlinna üksipäini jalutama, sest ta usaldab õpilasi.

Õpilased arvavad, et tema tunnid on lõbusad ja väga erinäolised. Nad vaatavad filme, laulavad, ka mitmed kodutööd on YouTube'ist vaadatavad. Ta pani endaga laulma pundi 8. ja 9. klassi poisse „Goluboi vagoni“ ja „Katjušat“, ja seda loomulikult vene keeles.

Kolleegidel on tema näol alati väga põnev vestluskaaslane. Ta on tohutult rei-

sinud, väga palju lugenud ja väga mitmete huvidega. Ta räägib paljusid keeli ja tunneb end selles mugavalt. Ta on saripostitaja Facebooki, aga ta postitab sinna väärt kraami, enda lahedaid ülesvõtteid loodusest, arhitektuurist ja paljudest reisidest.

Ta on naljakas. Ühel hommikul seisis ta riietehoius, vaatas peeglisse ning ütles: „Kersti, mul on täna kotid silme all, ja kahjuks mitte rahakotid, vaid lihtsalt kotid.“

Tema rännuteed viivad teda igal aastal uutesse paikadesse, ta armastab soojust ja päikest, väga head sööki, mida ta aga ise valmistada ei oska. Aga tal on palju häid sõpru ja tuttavaid, kes teda hea meelega kostitavad.

Ta ei oska olla kuri. Jah, ta on vahel väsinud, kurb, melanhoolne, aga alati sõbralik ja aus. Ta on ka väga osav läbirääkija, sest ta suutis sel õppeaastal ära rääkida kolm õpetajat, kes teda autoga rongijaamast kooli toovad.

Ja kui miski muu enam mõtteid pähe ei too, siis viib lõkkeõhtu kolleegi juures ta raudselt mõttele, et sellel õppeaastal peame uuesti ära käima Peterburis ja lisaks veel ka Lätimaal.

Meie kooli aasta õpetaja on vene keele õpetaja Dmitri Djuženkov.

Foto: SIIM SOLMAN

arvab ta plaanist minna Eesti koolides üle vaid eestikeelsele õppele. „Emakeelse õppe küsimus on väga tundlik teema. Minu arvates võiks venekeelne õpe siiski olla kuni põhikooli lõpuni,“ tuli vastuseks. Põhjalt kumalt me sel teemal keskustelu ei jätkanud.

Vestluskaaslast kuulates reedab pisike aktsent seda, et eesti keel pole ta emakeel. „Mul polegi kavas aktsendist lahti saada. Mida rohkem üritad rääkida üht keelt aktsendita, seda rohkem tuleb seda juurde teises keeles. Tuttavad Venemaa venelased on öelnud, et mul on ka vene keeles aktsent. See võib tõesti niimoodi olla, sest ma kogu aeg vahetan keelekoode,“ nõustub Dima.

Saja hullu teadlase öö taas Rapla Kesklinna koolis

Juba kolmandat korda möllas meie koolis hull teadlane koos oma jüngritega.

Tõnis Blank, Rapla Kesklinna kooli direktor

100 hullu teadlase öö ja Leiu-tajate koostööpäevad olid ka need üritused, tänu millele sai Rapla Kesklinna kool riikliku tunnustuse – haridustehnoloogia aastaauhind 2019.

Eks neid teadusfestivale on pealinnas varemgi korraldatud. Ühele sellisele oli 2017. aasta kevadel paaril õpetajal ja haridustehnoloogil plaan viia ka meie kooli õpilased. Festivalile minekuks valmis-tudes visati omavahelises vestluses õhku idee – korraldada ise oma koolis 100 hullu teadlase öö. Õpetajatel on tegelikult anda rohkem, kui näeb ette kooliprogramm. Ja seda kõike saaks teha huvitaval ja vahval moel. Valla pääses ideede tulv, mida kõike võiks pakkuda. Esi-

Teadustöötuba (banaani DNA määramine).

Fotod: erakogu

mene selline üritus toimuski samal sügisel.

Miks just 100? Kuna esimene selline öö toimus 2017 sügisel, oli see omamoodi kummardus meie riigi juubeliks. Teisalt oli üritus 100 kiiremale regist-

reerujale. Igale vanuseastmele oli planeeritud kindel arv kohti.

Legendi kohaselt elab Rapla Kesklinna kooli õpetajate toa ühes kapis hull teadlane, kes vahetevahel käib öösiti kooli-

maja peal kolamas. Tal hakkas ükski toimetamisest igav ja nii ta siis otsiski abilisil õpetajate hulgast, kes oleks valmis juhendama erinevaid töötubasid ja jagama oma teadmisi. Oma panuse töötubade läbiviijate-

Hullu teadlase ootel.

na ja juhendajatena andsid sel aastal 26 RKK õpetajat ja üheksanda klassi õpilased. Abiks olid ka virtuaalreaalsusega tegelejad Tallinnast ja Piilupardi mängutoa teadusteater. Veel aitas Rapla gümnaasiumi

teadusteater.

Seekordne 100 hullu teadlase öö algas hullu teadlase ülevaatega erinevatest tegevustest ja jätkus nelja tunni jooksul kaheteistkümnes töötas: tehti kuiva jääga jäätist, prooviti uudseid tehnikaid värvide maailmas, sai proovida kätt droonide ehitamises ning robotite ja BeeBot'ide programmeerimises, kolida virtuaalmaailma ja teha ise virtuaalmäng, mängida Lotte lauamänge, teha põnevaid keemiakatseid, õppida tundma loodust ning osaleda teadusteatri.

Tehti teatrit (lavastati laule) ja auditoriumis õpetati DJ (diskori) töö võtteid.

Elamus oli, kui korraga tiirutas kooli fuajees õhus kümnekond drooni, tuled säramas. Osa võis saada ka põnevast teadusteatri etendusest. Võimlasse oli maha märgitud takistusrada. Õpilastel oli võimalus osa saada kõigist erinevatest seiklustest.

Noored teadushuvilised andsid lõpuks töötuse: mina luban, et olen avatud uutele teadmistele, otsin, leian, avastan ja jätan tarkused meelde.

Kohila võrkpalliklubi seikluslaagris lustis 68 last

Koolivaheajal korraldas Kohila võrkpalliklubi sportliku laagri, kuhu olid lastega aega veetma tulnud kuulsas teleseriaali „Kättemaksukontor“ staarid Freya Narvik (Elina Reinold) ja Luna Haab (Ragne Veensalu).

Kohila võrkpalliklubi

Laagri eesmärk oli pakkuda lastele põnevat tegevust ja liikumist, et olla veidigi eemal nutiseadmetest.

Osalejaid oli oodatult palju, kohale oli tulnud nii Kohilast, Raplast kui ka Tallinnast. Lapsed said päeva jooksul kõik üksteisega tuttavaks, leidsid uusi sõpru ja tegutsesid väga sõbralikult terve päeva kenasti üheskoos.

Koos „Kättemaksukontoriga“ otsisid nad kadunud

Agnest, kes oli röövitud. Et teda leida, tuli ületada erinevaid takistusi ja lahendada ülesandeid. Nii mõõtsid nad jõe laiust, aitasid kartuleid võtta, õunu korjata, puhastada tunnelit kividest ja sooritada mitmesuguseid ülesandeid võtte leidmiseks, mis avas

ukse, mille taga oli Agnes.

Need kõik olid sportlikud sooritused, abiks erinevad vahendid. Lapsed olid jagatud seitsmesse gruppi, kes teatevõistluste vormis koos lahendusi otsisid, kuid eripära oli see, et midagi ei tehtud võidu peale, vaid võitjad olid

kõik osalejad.

Jaanuari koolivaheajal on plaanis sarnane saladuslik-sportlik-jõuluimeline laager, kuhu tuleb külla neli kuulsat laste lemmikut. Kes need on, saavad nad alles laagris teada. Kohal on loomulikult päkapikud ja ka jõuluvana.

Kättemaksukontori sangarid lustimas koos laagrilastega.

Foto: FB/ Kohila Võrkpalliklubi

Meeskonnatöö.

Foto: erakogu

Kohilas alustas õpilasfirmade mentorklubi

Anu Kaar, noorte ettevõtlikkuse koor-dinaator-projektijuht

28. oktoobril alustas Kohila gümnaasiumis Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse toel uut hooaega õpilasfirmade mentorklubi. Tegemist on õpilasfirmade liikmetele mõeldud mentorklubiga, mille eesmärk on toetada noorte tegevust oma ettevõtte rajamisel ja tööshoidmisel.

Sel aastal räägivad ettevõtjatest külalisesinejad meeskonnatöö olulisusest,

pitchimisest ehk liftikõne vajalikkusest oma toote müümisel, raamatupidamise alustest ning vahetult enne õpilasfirmade laatade hooaega ka müügikäitumisest laatadel ja oma toote müügiargumentidest.

Mentorklubi raames külastavad õpilased ka Kohila ettevõtet Ketecor. Sel õppeaastal alustab ettevõtlusega Kohila gümnaasiumis 8 õpilasfirmat,

Rapla õpilasfirmade laat toimub 21. detsembril Rappeli keskuses.

Kodalukkude keerukus näitas talumehe oskusi

Kodalukkude puhul on tegemist Eesti aladel enamasti aidalukkudena kasutamist leidnud tihti läbinisti puitkonstruktsiooniga süsteemidega (üksikutel juhtudel leiab mõningaid rauast konstruktsioonide- taile), mille tööpõhimõtte- na muugid lukustavad riivi raskusjõu toimel.

Heidi Solo

Erinevalt tänapäevastest mehhaanilistest lukusüsteemidest, milles võti on pööratav, tõstab kodaluku võti muugid nende riivistusasendist üles või siis üksikutel juhtudel keeratakse puust või rauast võtit veerand pöörat.

Kodalukud on Eesti aladel kasutusel olnud aidalukkudena tõenäoliselt viikingiajast alates. Elamuid ei lukustatud, küll aga vajas pere kogu aasta toiduvaru turvalist lukku. Talumees valmistas puust luku vajaduspõhiselt uue aida valmides kuuri all kaua kuivanud materjalist, pannes luku siseehituse oma inseneritehnilise mõtlemisoskuse ning käsitsi tegemise kogemuse. Just seetõttu kohtab väliselt sarnase kujuga kodalukke uurides äärmiselt mitmekülgselt nüanssidega lahendusid.

Raplamaal teadaolevaist Skandinaavia-tüüpi kodalukkudest käsitleme siin nelja, neist kolme saab näha praegu Eesti Rahva Muuseumis kodalukkude ülevaatenäitusel.

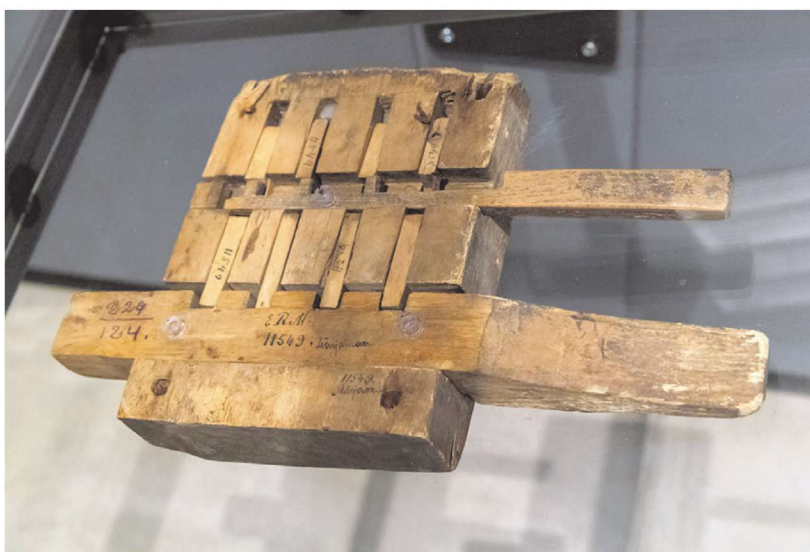
Juuru kihelkonnast on ERM-i kogus kasest kodalukk. Valmistaja oli Hans Vundermann Kaiu vallast Kasvandu külast Värava saunast. Eripärad: õoneskarad e muugid, kinnine võtmesalv. Õonesmuugid on sisuliselt risttahukad, millel keskel ristkülikukujuline ava, kust võti läbi liigub. ERM-i peakataloogi kirjelduse järgi on tegemist umbes 170 aastat vana kodalukuga.

Märjamaalt on ERM-is täiskomplektne traditsiooniline Skandinaavia-tüüpi kodalukk ilma süsteemierinevusteta. Valmistas selle J. Alliste Altkülast Lepiku talust. ERM-i peakataloogi kirjelduse järgi on see umbes 150 aastat vana lukk. Puit: riiv - kask, karad - kask, võti - saar, koda - kask.

Augustis-septembris läbisid 7 mu-

Kodalukkude ülevaatenäitus "LuKKsus" ERM-i osalussaalis.

Märjamaa kodalukk.

Fotod: ARM KARP

seaali ja üks erakogu kodalukk Eesti Maaülikooli laboris Regino Kase käe all puiduliikide määramise protsessi, sealhulgas just seesama Märjamaa kodalukk. Selline uuring on kahtlemata igati tänuväärne teadmiste avardamise kontekstis, kuna vana puidu patinatsioon (kasutustumust) võib visuaalsel vaatlusel olla eksitav.

Veel tänapäeval on Nõmmemetsa külas kasutusel raudvõtmega kodalukk. See kodalukk on kolinud umbes

60 aastat tagasi hääbuva aida eest uue elumaja keldri ette. Sellise pikaaegse püsivuse on taganud paksu õlivärviga ülevärvimine. Lukk on paigutatud oluliselt niiskemas keskkonda, kui sai tavapärast kodalukkudele osaks aidauksel. Üldiselt ei pooldata kodalukkude puhul viimistlusena ülevärvimist, aga antud situatsioonis on värv luku säilimisele igati kasuks tulnud. Kahjuks pole praeguseks enam teada, kui vana lukuga on tegemist. Valmistajaks võib pidada

mõnd praeguse omaniku esiisa.

Puiduliik jäi vaatlusel määratlemata. Kahtlemata on selle luku puhul oluline see, et veel töötavat lukusüsteemi ei hävitatud ja see leidis kasutust uue elumaja ehitamisel vajaliku avatäitena. Kindlasti tasuks sarnases olukorras olevaid lukke säilitada samas keskkonnas võimalikult kaua.

Vigala kodalukul puudub üks kara ja üks on purunenud. Eripära: muugid liiguvad kodus riivi tagant riivi alla, nii et valemõtmega muukides ja muuke liialt kõrgele kergitades lukustub uuesti riivi alaservas paiknevate lisasoonte tõttu. Päärdu rahvakooli korjandus. Puiduliigid: tamm (riiv), pärn (võti), kask (karad e muugid ja koda).

Võib esile tuua, et Raplamaal on olnud lahked peremehed, kes oma varandust omal ajal Eesti Rahva Muuseumi omandusse andnud, mistõttu on siin nüüd väga huvitav saajandi jagu hiljem piirkondlike unustusehõlma vajunud esemete kohta teavet esile tuua.

Siinkohal tänan pärandtehnoloogiaga tegelevat Anne Ummalast ja tema isa, kelle tõttu õnnestus mul oma teadmisi kodalukkude valdkonnas avardada. Just see kontakt tõi kaasa usu, et Eestimaal võiks kodalukke kasutusel olla rohkemgi, ning see on ka kinnitust leidnud.

Toimetaja veerg

Hämmastav on see, milline maailm peitub nende asjade taga, mis kunagi on olnud igapäevased esemed meie esivanemate jaoks. Käies külas Heidi Solol, mõtlesin, et ma poleks eluilmaski saanud teada kodalukkudest, kui keegi ei oleks kunagi talle soovitanud just neid valmistada. Sealt hakkas pall veerema ja on viinud selleni, et unustatud ese ja teadmised selle valmistamisest hakka- vad taas elule ärkama.

Nende lukkude puhul on eriti vaumustav see, et kõik nad on erinevad. Kahte täpselt ühesugust ei leidunud, igal peremehel oli oma käekiri ja lukul oma vimkad.

Heidit kuulates oli tema loos nii palju kordi, kus juhuslikult juhtunu viis jälle edasi millegi suuremani. Peale seda kohtumist maale sõites mainisin oma emale, kelle juures käisin, ja tema andis mulle artikli, mida oli just lugenud. See oli Heidi näitusest. Mõnus äratundmishetk tuli seda lugedes.

Kui intervjuud artiklikis vormisin, meenus Bill Bryson, kirjanik, kes on muuhulgas kirjutanud raamatu „Ringkäik kodumajas. Eraelu lühilugu“. Mõtlesin, et Heidi võiks midagi sarnast teha esemete kohta, mis meie taluajaloost unustusehõlma vajunud. Peale kodalukkude on ju neid esemeid veelgi, mis näitavad meie esivanemate nutikust ja ilumeelt, kuid mis on teenimatult ära unustatud. Kodalukud võiks olla jälle järgmine samm millegi veelgi suurema poole.

Helerin Väronen,
toimetaja

Erinevast materjalist helkurid ongi praegu üks neist asjadest, mis on Heidi igapäevatöö.

Fotod: SIIM SOLMAN

Kodalukkude tõeline asjatundja Heidi Solo

Septembri lõpus avati ERM-is isemoodi näitus "LuKKsus", kus kuni 26. jaanuarini on vaatamiseks väljas kodalukud. Need puidust suured kobakad olid vara kaitseks eestlastel sajandeid kasutuses ja mõnes kohas võib neid leida tänapäevalgi.

Helerin Väronen

Sel näitusel on väljas 25 ERM-i kogudes olevat kodalukku ning 12 näituse tarbeks valminud lukku, mida saab ka katsuda. Need on valmistanud Heidi Solo, keda võib vaieldamatult nimetada kodalukkude asjatundjaks. Ainult muukida ta ei oska neid veel.

Heidi kodu ja töökoda, kus valmivad nii kodalukud kui ka kõik see, mis leiva lauale toob, asub Tuhalas, endises mõisa viljakuivatis. Seda paika jagab ta koos oma õe Margit Milleriga. Heidi elab kolmandal korrusel, Margit teisel ja allkorrusel saadakse siis kokku. Juba hoone endaga käivad kaasas sellised lood, mis vääraks suu-

remat tähelepanu. Hämmastav on see, et juba kooliajal, kui ekskursiooni käigus sellest kohast mööda sõideti, jäi paik Margitile silma. Samuti oleks justkui saatuse sõrm mängus olnud väravate saamisloos. Need olid õdedel olemas juba enne Müüriääre nime kandva valduse omandamist, sobitudes ideaalselt oma uude asukohta.

Heidile Tuhalasse külla sõites jääb meile silma, et sealne rahvas on vist väga mõnulejat tüüpi, kuna igal pool on terrasse ja istumisalasid, enamasti ikka rohkem kui üks. Ja kuigi Heidi juures oli hommikustel tundidel võrdlemisi jahe, oli sealgi mõnus istuda. Mõneti meenusid maja ja ümbrus vaateid mõnest Inglise maakodusid kujutavast ajakirjast.

Kohvi ja teed valmistades rääkis Heidi, et tegelikult on ta hariduselt arhitekt, kuid sellel alal töötanud vaid pool aastat vallas. Pärast 20 aastat töötamist disainerina reklaamialal sai tal sellest villand ja aastal 2004 asutas ta oma firma - Maagilise Reklaamdisaini Koda Magic Design OÜ. Kui tuli aga masu ja enam reklaami piisavalt ei tellitud, hakkasid Heidi mõtted liikuma selles suunas, et tuleks tootedisainiga tegelema hakata, et üksikmüügiga ellu jääda. Nii ristusid Heidi teed puiduga ja tema ettevõtte hakkas tegema puidust juukseaksessuaare (kammid, juuksenõelad). Vahepeal tehti ka puidust kõrvarõngaid, kuid hetkel on nende tegemises paus, sest Heidi sõnul ei viitsi ta teiste

turul olijatega sel alal võistelda.

Masu käigus jäi palju alles ka märgitoorikuid ja selleks, et laoiseu vähendada, hakati tootma helkureid. Erinevast materjalist helkurid ongi praegu üks neist asjadest, mis on Heidi igapäevatöö. Materjal ja disain on helkuritel erinev ning kõigil on ka CE märgistus.

Lukk, mida karu ega Rummu Jüri avada ei suuda

Tootedisainiga alustades ostis Heidi puidutöötlemiseks laseri, mida hoidis vanemate verandal, kuna mujale see ei mahtunud. Võrdlemisi juhuslikult aastal 2013, viimasel kandideerimispäeval Olustvere tehnika- ja maamajanduskooli astudes sai ta aga aru, et laseriga töö ei ole enam huvitav. Ta tahab teada, kuidas vanasti puidust asju tehti, mida tehti märjast puidust, mida kuivast ja milliseid tööriistu kasutati. Kodalukkude maailma sattus ta aasta hiljem, kui keegi soovitas tal selline lukk valmistada. Heidi oli just mõelnud, et puukuurile oleks vaja puust lukku.

Hakates aga otsima infot, kuidas kodalukku valmistada, selgus, et ei olegi väga ei teadjaid ega infot nende kohta. Just sel ajal oli ka ERM suletud. Internetis otsides jõudis Heidi ühe Äripäeva 2006. aasta artiklini, kus Aivar Piirisild tutvustas vanaaegseid lukke. „Sellest hakkas kogu pull peale. Vaatasin, et ta müüb Assa lukkusi. Helistasin sinna ja küsisin kontakti, sealt öeldi, et ta käib Messengeris ka, kirjutage sinna. Kirjutasin ja kunagi öisel ajal ta vastas mulle. Juhuslikult oli mul telefon kõrval, nii et hommikuks poole kolmeks oli mul selge, kuidas sellist klassikalist skandinaaviapärast kodalukku tehakse.“ Piirisild ise aga puutöömees ei olnud, nii et materjalivalik tuli Heidil endal välja mõelda.

Kuigi kodalukkude maailm saab Heidi jaoks aina selgemaks, on uurimist veel palju, kuid aega selleks napib. Just ajafaktor oli see, mis pani Heidit kooli vahetama. Varem oli ta Tallinna Kopli ametikoolis, nüüd on ta Tallinna Tondi põhikoolis töötehnoloogia õpetaja. Eelmises kohas oldi orienteeritud ainult tulemusele, nüüd Tondil on töömaht väiksem, õpilased naudivad protsessi ja tore on, kui midagi valmib ka.

Vahepeal tutvustab Heidi üht oma tänuväärseimat töövahendit, Eestis valminud kruupinki. Selle taga näeme ka esimest lukku, mis Heidil Messengeri kirjelduste järgi valmis. Korpus on sellel pärnast, võti kasest ja riiiv tammest. Nüüd on selline lukk Heidi jaoks juba igav ja tavaline, kuid toona oli seda põnev valmistada. „Miks see kodalukkude teema mind tõmbab, on just see, et see on nii tehnikasügislik ja arhitektooniline kogu oma süsteemilahenduses,“ selgitas Heidi.

Nii mõnigi on kodalukkude kohta öelnud, et miks need nii suure loksuga peavad olema, tehke freesiga täpsed. Heidi on

seda proovinud, laual selline lukk töötab, uksele ees olles aga enam mitte.

Ainus asi, mida Heidi kodalukkude puhul ei tea ega oska, on muukimine. Lõhkuda küll sae ja ketaslõikuriga saaks, kuid see ei ole Heidi soov. Muukimisega seoses meenub Heidile ka Keila kodalukk ja Rummu Jüri legend. Räägitakse, et selle luku kohta öelnud Rummu Jüri, et kõik muud lukud saab ta veel lahti, kuid seda seakrapi lukku lahti ei saa. Grusiinid nimetavad kodalukku aga karulukku, kuna see on ainus lukk, mida karu lahti ei oska teha.

Kuna puidu valikust oleneb palju, kui sellest midagi teha soovitakse, soovib Heidi puiduga tutvumiseks alustada lusikate voolimisest. See andvat iga puuliigi kohta kõik teadmised.

Kui aga Heidil peaks juhtumisi kõrini saama, infot enam juurde ei tule, tahab ta järgmisena uurida küünlalühtreid, mida talupojarhitektuuris kasutati. Et mis puust, kuidas, milliseid tappe kasutati. Seda on küll palju vähem uurida, kuid samas saab ise nüüdisaegseid vorme luua. Samamoodi nagu kodalukk, on küünlalühter Heidi sõnul meeoleu loov ese, mida laiatarbekaubana ei ole võimalik toota.

Lübecki lukk tagasi Eestisse

Eestis kasutusel olevaid kodalukke on teadaolevalt väga vähe. Näituse jaoks uurimistööd tehes leidis Heidi Hiiumaalt seitse lukku ja üks lukk on kasutuses Anne Ummalase vanemate juures. Kuid ERM-i aastaraamatusse ootab Heidi veel infot tänapäeval kasutuses olevatest lukkudest. Tegemist on siiski hääbuva esemega, kuigi seda võiks edukalt kasutada näiteks sahvriuksel või baarikapi lukustamisel.

Praegu on Heidil käsil Lübecki luku töötava versiooni tegemine. Selle luku kohta on Heidil huvitav lugu rääkida. Peaaegu sada aastat tagasi kirjutas selline mees nagu Ferdinand Leinbock (eestistades Linnus) artikli ERM-i aastaraamatus 2. Pealkiri oli „Puulukud“, kus ta kirjeldas riiivlukkusi ja kodalukkusi. Kui Heidi oli 2014. aastal seda lugenud, hakkas ta otsima Lübecki muuseumit, kuhu Hiiumaalt pärit kahe võtmega kodalukk 1918. aasta okupatsiooni järel viidi. Muuseumit aga enam ei eksisteerinud ja Heidil oli kahtlus, et pärast kahte sõda ja väsiva materjalina ei pruugi puulukku enam alles olla. Igaks juhaks hakkas ta erinevatesse asutustesse kirjutama, kes midagi teada võiks, kuid mitte ühtegi vastust ei tulnud.

Heidi kurtis oma muret näituste tegijale Jaana Ratasele, kes andis soovitusel, kuhu veel kirjutada. Ja vaevu pool tundi pärast kirja saatmist tuli juba vastus info ja piltidega. Kui aga Heidi soovis seda lukku ERM-i näitusele, järgnes vaikus. Kahe muuseumi koostöös küll saadi lukk siia, tingimusel, et sealne etnoloog toob ise luku

kohale. Tuligi lustliku olemisega turskem mees, kelle juured baltisakslasena Saaremaal ning kes siinsest taluelust ja puukäsitööst vaimustus.

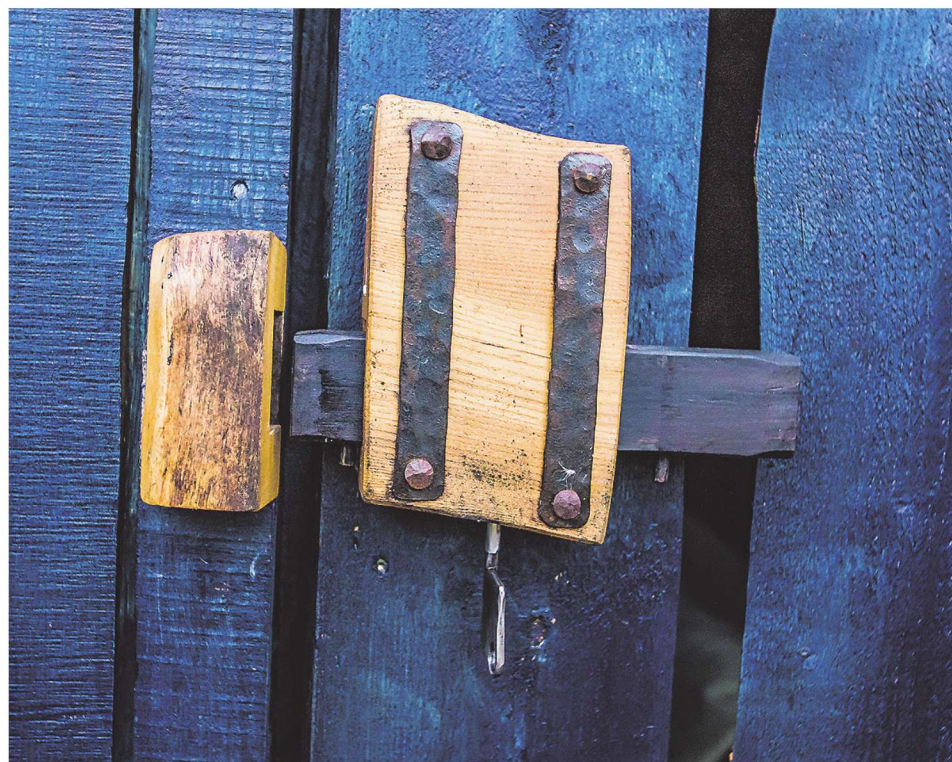
Laastu lendamise ja puidu pragunemise võlu

Kokku on Heidi praeguseks teinud 15 kodalukku, neli neist valmis Olustvere kooli lõpetamiseks ja 12 spetsiaalselt ERM-i näituse jaoks. Näitusest rääkides tasub ära mainida sedagi, et puidu nende lukkude valmistamiseks andis Raplamaa mees, Puupanga omanik Valdur Tilk. Näituse produtsendiks oli aga Raplamaal kasvanud ja Vigalas sepatööd õppinud Kata Maria Metsar (endine Saluri), kellele Heidi sõnul olnuks selle näitusega tähtjaks valmis jõuda suhteliselt keeruline.

Avatavate stendide monteerimisel oli tiim naissepp + naissoost puukäsitöölane väga võimekas.

Näituse avamisele oli tulnud ka üks Poola puutöömees, kes naisega Krakovist kohale sõitis ja Heidile enda meisterdusi kingiks kaasa tõi. Neid vaadates jääb silma, et kausid ja lusikad läigivad lausa ebamaiselt siidjalt. Kuigi see mees oli umbkeelne, sai Heidi nii palju aru, et sellise läike saamiseks tuleb tugevamat puitu pehmemaga hõõruda.

Rääkides aga sellest, et naine teeb puukäsitööd, sõnab Heidi, et ega see väga tavaline ole, kuid naised saavad kõigega hakkama. Lihtsalt ise ei tahaks töö jaoks puid langetada, seda peaks tegema ikka mehed. Kõige problemaatilisem olevat aga Heidi jaoks see, et puutööga lähevad küüned nassu. Tolmuproblee-

Läti-tüüpi lukk Heidi kuuri ukse ees.

mi Heidil ei ole, kuna ehedat käsitööd tehes, elektritööriistu kasutamata, tolmu ei tekigi, tekib lihtsalt laast. „See ongi traditsioonilise märja puu voolimise võlu, kui laastu lendab. Märja puu hõõveldamine on niivõrd kihvt tegevus. Kui keegi toob sulle paku ja tahab sellest midagi saada, võtad kiilud ja kirved ja hakkad seda lõhestama. Sellest, kui puidukiud hakkavad lahku minema, tekib mõnus prõgisev heli. Nii et seal on oma nüansid, et nautida sellist aeglast protsessi,“ rääkis Heidi vaimustunult sellest, miks talle puutöö meeldib.

Veel enne Heidi juurest lah-

kumist käime vaatamas lukku, mis tal kuuril ees. Tegemist on Läti-tüüpi lukuga, millel on eebenipuust riiiv. Kaks aastat on see uksele ees olnud ja kuna räästas on kitsas, on lukk vee tõttu karedaks läinud. Heidi aga võtab seda kõike mõnusa eksperimendina, ta tahabki näha, mismoodi see lukk säilib.

Kuigi kodalukkude valmistamine on hääbuva oskus, on Heidi see, kes kannab endas neid oskusi ja teadmisi ning on valmis neid ka edasi õpetama. Kes aga veel teab kasutuses olevaid kodalukke, võib julgesti Heidiga ühendust võtta aadressil heidi@magicdesign.ee.

Kuigi kodalukkude maailm saab Heidi jaoks aina selgemaks, on uurimist veel palju. Heidil on käes tema esimene isetehtud kodalukk.

Kodalukkude kirju maailm

Väliselt sarnastel ja sarnase töö-põhimõttega kodalukkudel võib leida mitmeid konstruktsioonilisi erisusi.

Heidi Solo

Võtmega kokkupuutes olevate lukustusdetailide (tihvtid ehk karad ehk muugid) kuju osas on kodalukkudes eristatavad U-kujulised karad, vinkelkarad, õoneskarad jt. Ka karade arv ja laius ning karadevaheliste pindade laius võib olla erinev. Leitud kodalukkude puhul on tegemist ju unikaalsete autorieksemplaridega, mitte standardse masstoodanguga. Muuseumikogudes leiduvate kodalukkude karade arv kõigub ühest seitsmeni. Lihtsatele umbriividega kodalukkudele lisaks on teada kodalukke, milles on õonesriividega lukustussüsteemid. Samuti võib leida võtmega nii luku küljelt kui ka alt avatavaid lahendusi.

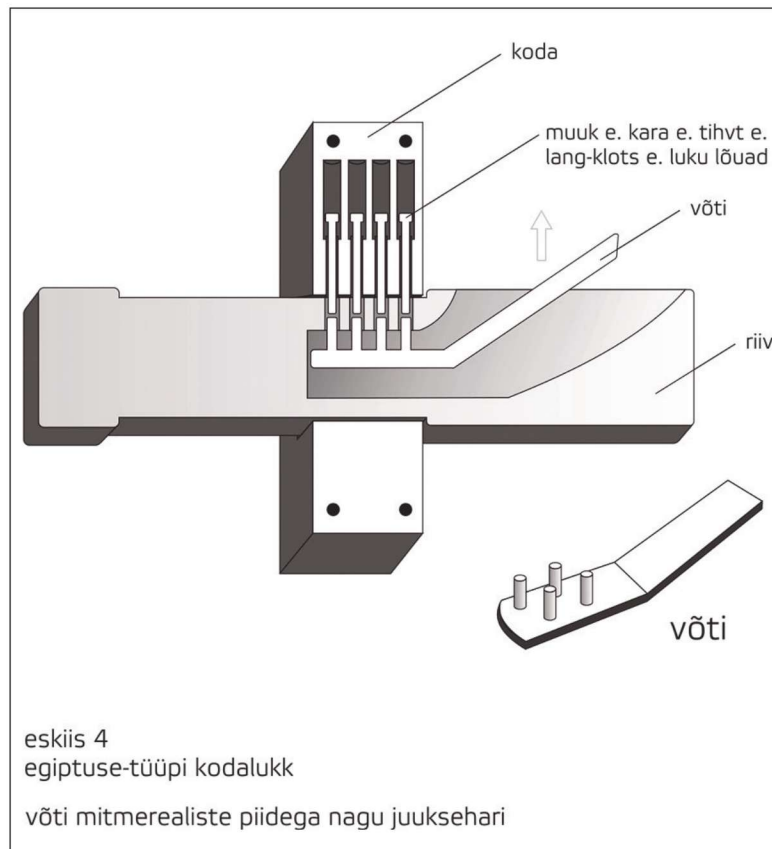
Kodalukkude materjali valik, mõõtmed ja proportsioonid varieeruvad, sõltudes palju neid valmistanud meistri käekirjast ja oskusest materjali valida. Kuigi sobivaimateks puuliikideks peetakse siinsetel aladel kase- ja vahtrapuitu, leidub muuseumide kogudes puulukke ka saarest, tammest ja isegi kuusest. Kase tihe kasutus kodalukkude valmistamisel on tingitud tema laiast kasvualast ning sellest tulenevast kättesaadavusest. Vaher on meie esivanemate poolt hinnatud kui kõige libedama kiuga kohalik puuliik, mis tagab parema kasutusmugavuse ja lukumehhanismi tõrketa töö. Okaspuitu on kodalukkude detailide valmistamiseks kasutatud vähe, kuna suure vaigusisalduse tõttu tekib oht luku mehhanismi kinni kiilumiseks.

Hoolimata info suhtelisest vähesusest, võib arvata, et lukke valmistasid puukäsitööd valdavad talumehed ise ning lukke valmistati vajaduspõhiselt oma hoonete tarvis olemasolevast käepärasest kuivanud puitmaterjalist.

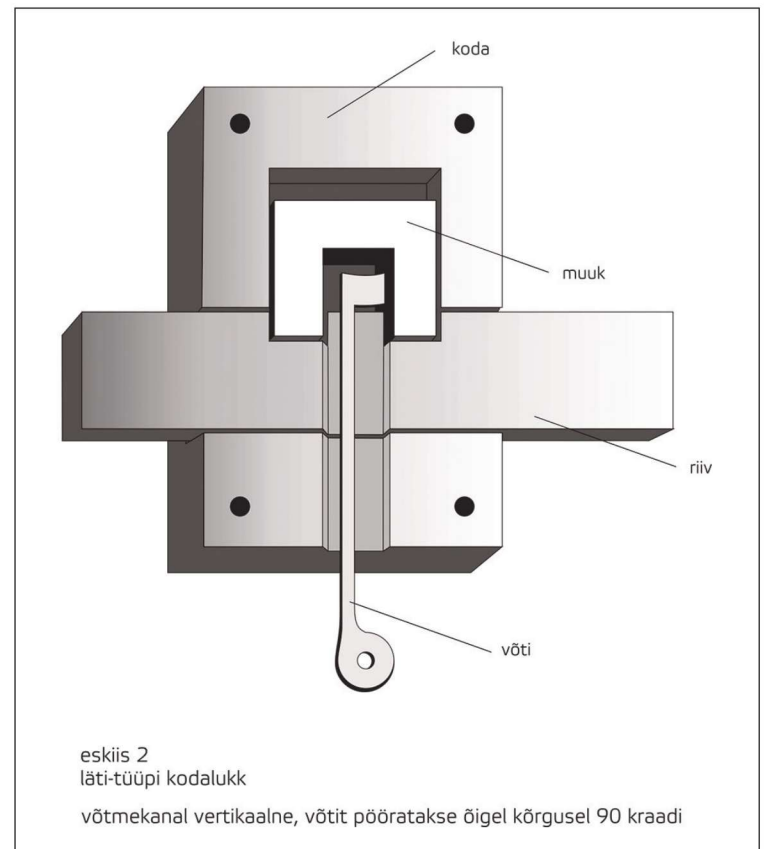
Kodaluku materjaliks valitakse enamasti võimalikult sirge süüga oksavaba kauakuivanud lehtpuu puit. Luku koda valmistatakse enamasti toorikust nii, et kiud jookseksid vertikaalselt. Lisaks traditsioonilisele peiteldustööle kasutati võimaliku variandina vanasti ettepuurimist (nt oherdiga) enne peitli või põhjahöövliga silumist.

Siinkohal kirjeldan põhjalikumalt nn Skandinaavia-tüüpi kodalukku, kuigi leviala laiub mitmel pool maailmas (eskiis 1). Luku koda ehk korpus paikneb ukse välispinnal. Võtmekanal paikneb paralleelselt riiviga, asudes riivi kohal, karad on U-kujulised. Riiviks on "hambuline" umbriiv, mille pesadesse toetuvad raskusjõu toimel karad ehk muugid. Võtmel ja riivil on arvuliselt teisama palju hambaid kui lukukojas karasid. Võtme vertikaalsuunalisel tõstmisel võtmekanalis tõstetakse karad riivi seest kõrgemale ja riivi saab vabalt nihutada. Sellisel lukul on väga lihtne asendada erinevaid purunenud detaile, kuna tegemist on lihtsavormiliste osadega ning kõik esemed valmistatakse enamasti samast materjalist.

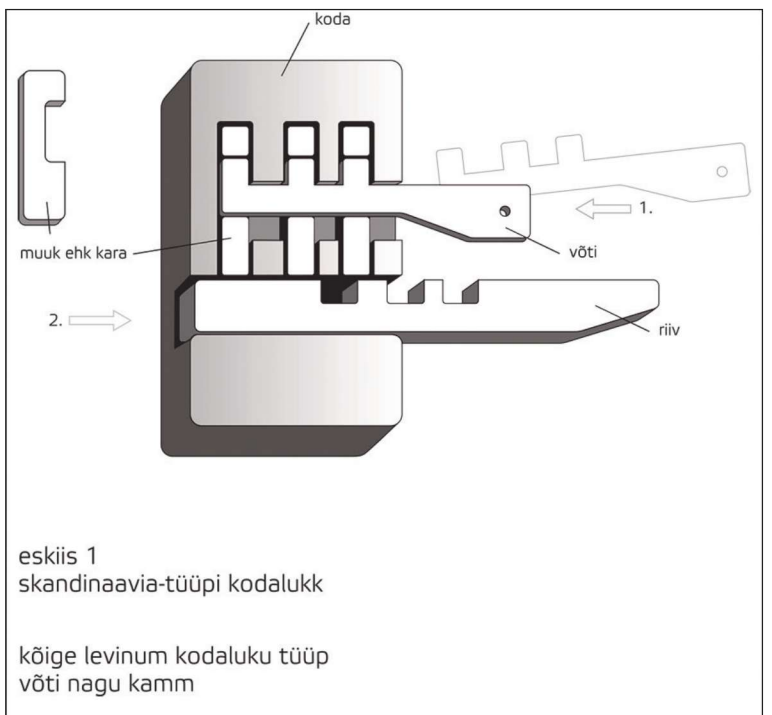
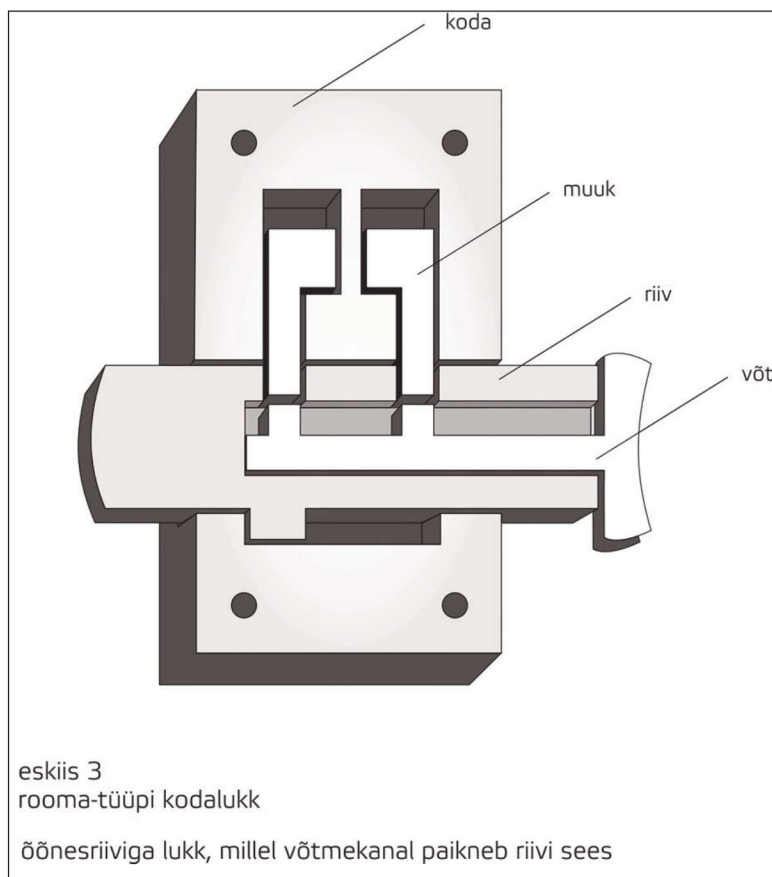
Sellist tüüpi lukke valmistati lisaks Eestile veel näiteks Lätis, Soomes, Norras, Rootsis, Taanis, Belgias, Inglismaal, Saksamaal, Itaalias ja mujal. Rootsis tuntud antiiksete lukkude uurija Raine Borgi sõnul on sarnaseid lukke kasutusel mitmel pool Aafrikas tänapäevalgi.

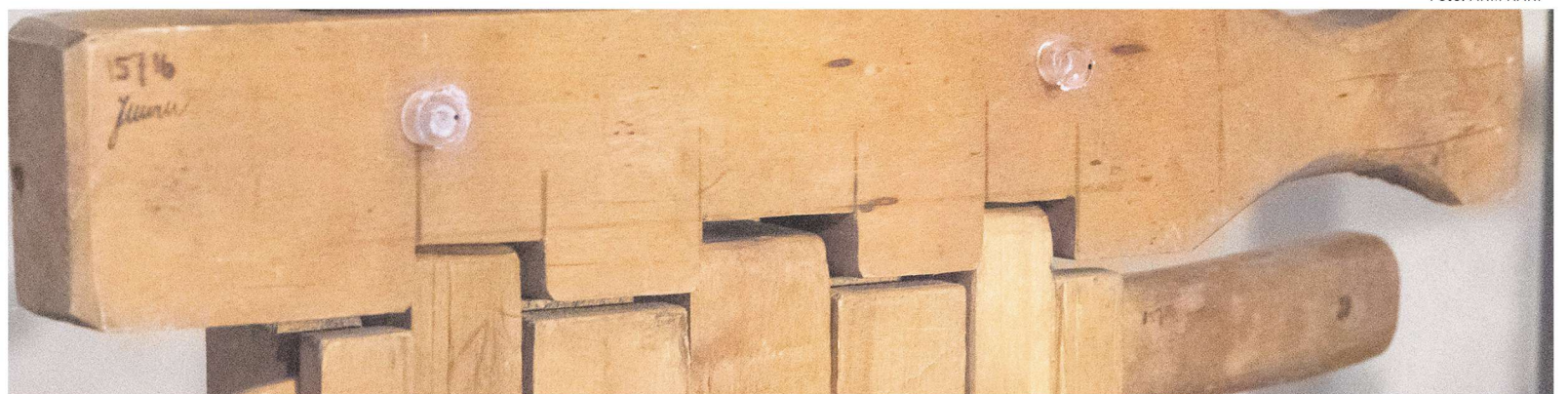
Egiptuse-tüüpi kodalukk ERM-is on pärit Nigeeriast.

Läti-tüüpi kodaluku joonis pärineb ERM-i aastaraamatust II 1926, Eestis kogutud pole.

Skandinaavia-tüüpi kodalukk on tegelikult erinevate pisidetailide mugandustega levinud üle kogu maailma. ERM-i kogudes on 95% just Skandinaavia-tüüpi lukud.

Linda minek ja tulek

Linda Rausi 110. sünniaastapäeva aunädal päädis Piia Põdra loodud tantsu-, laulu- ning sõnalavastusega „Minek“, ent lavastuse finaali, kui Linda (Daniela Torilo) tõstetakse kõrgele noormeeste õlgadele ja tema taha koguneb lõpukummarduseks kogu etenduse tegelaskond, tõi tunde, et nähtu oli ühtlasi ka Linda tuleku lugu.

Valter Uusberg

Nüüd on ta siin, meil Raplas, lõplikult kohal nii oma käega istutatud Linda Rausi pihlakana, mis sirgub kõrvuti Mait Agu õunapuuga Tammeaie lauluväljaku nõlval, oletatavas pärimuspaigas, kus on hoitud ühendust esivanemate hingedega, ning ka Rapla kalmistul, kus Linda puhkab 2003. aasta detsembrist. 16. oktoobri pehmes õhtuhämaruses süüdati siin maagiline ring mälestus- ja tänuküünaldest Linda aunädala korraldaja, kultuurikeskuse Linda toa käigushoidja Tiiu Laurimaa eestvõtmisel.

„Minekut“ etendati kahel õhtul täissaalile. Publiku seas oli veel neid, kes Lindat teadsid, ja suuremal hulgal neid, kellele Linda lugu on lihtsalt põnev kodulooline materjal, millega tasub end kursis hoida. Kas viimastele oli lavastus loetav? Kindlasti, enamgi veel - siin lavastuse peamine väärtus peitubki. Piia Põdral oli õnnestunud kokku seada suure üldistava haardega lugu, mis tugines küll ühe konkreetse isiku eluseikadele, kuid oma universaalsusega puudutab meid kõiki. Millised need universaalid siis olid?

Kohe alguses seatakse vaataja silmitsi esimesega – ajaga. Pimedusest kostab läheneva rongi heli ja

Lammaste karjakäitumist esitas trupp kiiduväärse täpsusega, eriti seda, kuidas ka tavaelus peavad lihtlambad sekundipealt juhtoina ja karjakoera liigutustele reageerima.

Foto: AARE HINDREMÄE

peatuseteadustus ning valgussõoris seisev jaamakorraldaja (Angela Pajo) signaliseerib hetkeks peatunud ja kohe lahkuvale rongile järele. Sellise pildi kordamine andis lavastusele kindla karkassi ja tuletas vaatajatele meelde, et oleme vaid reisijad oma ajarongidel. Linda loo rong peatus Purkus, Tallinnas, Vägeval, Lehtses ja lõpuks ka Raplas.

Teine universaal, mis kogu lavastust läbis, oli peategelase erilise siirus ja empaatilisus. On oluline, et see kohe avapildist puhtana kõlama jääks. Kendra Piirimets, kes laps-Lindat mängis, tegi kõike väga hästi – julgustas ja meelitas kartlikke lambaid enda juurde, et neid dirigeerida ja siis ise imeliselt ette laulda, ning juba järgmisel hetkel siira õhinaga liigvara kooli kippuda.

Muide, lammaste karjakäitumist

esitas trupp kiiduväärse täpsusega, eriti seda, kuidas ka tavaelus peavad lihtlambad sekundipealt juhtoina ja karjakoera liigutustele reageerima. Siiruse liini toetasid minu meelest lisaks läbivatele „Meil aiaäärne tänavas“ variatsioonidele (muusikajuht Thea Paluoja) veel kaks asjaolu – tänu põsemikritele (heli Heiti Vahtra) oli näitlejate tekst pingevabam ja loomulikum ning instrumentaalne helikujundus tehti vaatajate eest varjatult ehedalt kohapeal (muusikud Thea Paluoja ja Robert Rebel).

Varem või hiljem, olgu ajastu milline tahes, pörkub siirus ümbritseva normeeritusega. Võib kujutleda, kui armsalt kindel oli Linda oma lavastuslikus idees, kui ta ühe loodusromantilise muusikapala ajal ilmub lavale poolpaljana, ihul vaid

napp liblikavarustus. Kokkupõrge tavastandarditega oli ränk - kultuurinõuniku (Nele Randpere) kiljumine, esinemiskeeld ja koosseisu laialisaatmine. Terviku mõttes oli see hoolika eeltegevuse ja tugeva aktsendiga pilt lavastuse võtmestseen, mis mõjutas kogu edasist kuni lõpuni.

Leidus kolmaski universaal, mis jäi esialgu mõistatuseks, ent tegi ometi oma varjatud tööd. Enne veel, kui Linda ajarong seisatus peatuses „Tallinn“ ja vaimuka tinglikkusega käidi kiirelt läbi Linda loovainetega tihedalt täidetud õpinguaastad Tallinna õpetajate seminaris (lõpetas 1929), veeresid elektroonsetel sõidukitel lavale pikkades talaarides (kostüüm ja kujundus Maarika Riis- maa) kujud. Nad, muide Raplamaal sündinud mehed – Hommikuteatri loonud August Bachmann (Kert Mar-

kus Valdek), Tartu ülikooli õppejõud Albert Valdes (Patrik Sebastian Unt) ja Ants Lauter (Carl Alas) - libisesid siia-sinna ning nende elusisuks näis olevat üksnes maksimalism nii kunstiotsingutes kui ka teaduses. Pilt oli jõuline ja jäi kummitama.

Alles kusagil lõpus tekkis võimalik seos – Daniela Torilo kindlalt ja rahulikult esitatud Linda kuju oli täidetud kummalise seesmise tasakaalu, kerguse ja iluga. Kust see võis pärineda? Ühelt poolt oli see kindlasti näitleja õnnestunud mäng ja isiklik sarm. Aga teisalt, ja siin olen lavastusele eriti tänulik, avab selline käsitus sümboolse võimaluse näha, et kõigis Linda edasistes tegevustes, ka siin Raplas, kandis ta endaga kaasas midagi õpinguaastate terviklikust vaimust, mis pärines sajandi alguskümnenditest, kui arusaamu tõe, ilu ja headuse ühtsusest polnud moodne tööstustsivilisatsioon veel täielikult kõrvale heitnud.

Minu meelest on Piia Põder koos loomingulise seltskonnaga sooritanud omamoodi loomerekordi, tuues ühel hooajal meieni kaks põhjalikult vormistatud lavastust: „Rapla 1941“ ja „Minek“. Neid produtseerinud asutust, meie kultuurikeskust (juhataja Age Rebel) olen sellisel juhul varemgi tituleerinud „kohavaimu äratajaks“ või „omakultuuri instituudiks“.

Kunagi, kui Linda Raus tõi siinsamas kultuurikeskuses lavale suure osavõtjaskonnaga legendaarse laulumaingu „Rummu Jüri“, avaldas selle üks autoreid Huko Lumet ajalehes Ühistöö (28. märts 1964) mõtte, et kultuurimaja trupp võiks kokku jääda, et panna õilis alus „muusikaliste rahvatükkide viljelemiseks“. „Teil on selleks kõik vajalik olemas: hea juht, ruumid, majanduslikud võimalused. Loodame, et kirjamehed ja helisepad hakkavad rahva poolt nii armastatud žanrile rohkem tähelepanu osutama, kui teie otsa lahti teete.“ Raplas on ots juba mõnda aega lahti tehtud, kusjuures toetatakse õilsale kohavaimulisele alusele.

VAT Teater tuleb Raplasse oma värskel lavastusega „Kolm versiooni elust“

Rapla kultuurikeskuses saab 25. novembril kell 19 vaadata VAT Teatris selle aasta aprillikuus välja tulnud menukat lavastust „Kolm versiooni elust“.

Tänapäeva prantsuse tunni näitekirjaniku Yasmina Reza „Kolm versiooni elust“ toob vaataja ette kahe perekonna õhtuse koosistumise, mis juhtub õnnelul kombel üks päev plaanitud varem. Näitlejate Harriet Toompere (Eesti Draamateater), Elina Reinoldi, Tanel Saare ja Margo Tederi mängitud põnevate käänakutega lugu räägib astrofüüsikust, mehest, kellel

on kõik olemas, aga ikkagi tundub, nagu oleks kõik asjad vussis. Laps ei kuula sõna. Naine ei pea lugu. Uurimustöö kaaperdati. Karjäär on hääbumas. Ja ümberringi on vaid vastikud, põlastavad, silmakirjalikud inimesed. Sest mitte miski ei garanteeri sulle õnne. Või vähemalt sulle tundub nii...

Reza annab tegelastele küll võimaluse oma ebaõnnestumisi parandada ja laseb neil üht ning sama õhtut kolm korda läbi mängida. Aga kas inimene suudab õppida oma vigadest või klammerdub ta hoopis oma väikluse külge,

nagu olekski see maailma suurim õnn?

„Kolm versiooni elust“ on ühtaegu universaalne ja samas ebatavaline lugu inimestest, kes on oma elu pühendanud hiiglasliku kosmose uurimisele, kuid tegelikult ei saa hakkama enda pisikese elugagi.

Kuid samas, nagu ütleb üks näidendi tegelastest, me võime ju universumi mastaabis olla väiksemad kui tolmukübemed, kuid kui meie poleks kosmosele nime andnud ja seda uurima hakanud, kas sellel üldse oleks mingit tähendust?

Hetk lavastusest.

Foto: SIIM VAHUR

Kirjandusõhtu „Igitee“ autoriga

Eelmisel kolmapäeval, 23. oktoobril käis Rapla keskraamatu-kogus külas tuntud ja tunnustatud soome kirjanik Antti Tuuri. Kuna Tuuri ise eesti keelt ei räägi, tõlkis tema jutu eesti keelde Ly Ehin (kes oli ühtlasi selle kultuurkapitali toetatud kirjandusõhtu algataja), eesti-keelse jutu aitas aga soome keelde tõlkida Antti abikaasa Merja Tuuri.

Helerin Väronen

Tuuri on kokku kirjutanud enam kui 70 teost, nende hulgas on nii novelle kui ka romaane. Tema teoseid on tõlgitud 25 keelde, sealhulgas ka eesti keelde. Tuuri raamatutest on siinmail ilmunud 11. Kõige kuulsam Tuuri teos, mille kaudu teda meil praegu teatakse, on romaan „Igitee“, mille järgi on valminud ka film.

Rapla valla nimel kohalviibinuid tervitanud abivallavanem Jüri Morozov sõnas, et kui rääkida mälu hoidmisest,

Soome kirjanik Antti Tuuri ja tema raamatuid eesti keelde tõlkinud Ants Haljamaa,

Foto: AARE HINDREMÄE

on see teos üks tükk hoitud mälust. „Raske ja ängistust tekitav, kuid õiglaselt ja otsekoheselt kirja pandud,“ sõnas Morozov „Igitee“ iseloomustamiseks.

Tuuri sõnas õhtu algatuseks, et nii armas ja tore on olla Raplas. Varem pole ta siin käinud, kuid Eestis käies tunneb alati seda sugulussidet, mis meie ja soomlaste vahel on.

Tema raamatuid on eesti keelde tõlkinud Ants Haljamaa, kes tutvus Tuuriga 1980-ndate lõpus. Esimene tema tõlgitud teos oli „Novembri lõpp. Aasta elust“. Haljamaa meenutas ka raamatu „Talvesõda“ mõnuga tõlkimist. Kui aga raamat ilmunud oli ja Tuuri seda nägi, imestanud ta, kas teksti pidi tõlkides kärpima. Meil ja Soomes välja antud versioonid

erinesid nii palju oma mahult, kuna siin oli paberit vaja kokku hoida.

Tuuri teosed ei jäta valgustamata ühtegi Soome elu sündmust, kuid kel soov hoopis enda elust raamat kirjutada, võiksid Haljamaa soovitusel alustada Tuuri raamatust „Kuidas ma kirjutan romaanini“.

Enne kirjandusõhtut said soovijad kirja panna küsi-

musi Tuurile, mis siis õhtu jooksul vastuse said. Näiteks küsiti, kui palju käsitletakse tänapäeval Soome koolides 1930-ndate Lapua liikumist (ei räägitud aastakümneid tagasi ega nüüdki, rõhk on mujal). Ühte lugejat huvitas see, kui palju „Igitees“ on ajaloolist tõde, kuna peategelase Jussi Ketola pääsemine ei tundunud usutav. Tuuri sõnas, et tõesti on raamatus ühendatud mitme inimese saatused.

Ketola tegelaskuju on Tuuri raamatutes varemgi olnud. Näiteks tema elust Ameerikas, kus ta pilvelõhkujaid ehitas (neid muide ehitanudki ainult indiaanlased, kes kõrgust ei karda, ja soomlased, kes raha eest teevad kõike).

Mitme Tuuri raamatu teema on sõda, eriti Talvesõda. Soomlaste jaoks on see valus teema, kuid huvi selle vastu on suur, kuna „Talvesõja“ raamatust on enam kui kümme kordustrükki välja antud. Aga kui Talvesõjast valmis 1989. aastal film, ei käinud toonane president Mauno Koivisto isegi selle esilinastusel, talle pidi tehtama eraldi seanss ja kommentaaridest ta keeldus. Kuna Talvesõja algusest möödub nüüd 80 aastat, on sellega seonduv rohkem ka meediapildis ja film tuleb uuesti näitamisele.

Tuuri on kirjutanud tekste

ka loodustele, näiteks „Ühe järve lugu“ ja praegu töös olev tundra elust rääkiv film. Tuuri sooviks kujutada tundraid kui magavaid hiiglasi, kes suviti näevad värvilisi unenägusid lapi värvilisest loodusest ja talvel on ärkvel ning mõtlevad sellest, milline maailm oli, on ja tulevikus saab olema.

Rääkides aga „Igitee“ filmist, erineb see raamatust võrdlemisi palju. Tuuri ise oli käsikirja kirjutamisse kaasatud, nii et ta sai sõna sekka öelda, millest loobuda ja mis jätta. Üks pesapallistseen oli, millest Tuuril oli raske loobuda, kuid kokkuvõttes jäi ta muudatustega rahule.

Õige pea on Tuurilt oodata ka uut raamatut. Piret Saluri tõlgib praegu teost „Tangopoisid“, mis räägib ajast, kui soomlased 1960-ndatel Rootsi elama ja tööle läksid. Tangoõhtud orkestri saatel olid siis soomlastele eriti olulised, võimaldades soome keeles rääkida ja muidugi tantsida. On ju tango teatud põlvkondadele nagu rahvatants, mida lihtsalt peab oskama.

Tuuri puhul on huvitav see, et tema käsikirjad ei valmi mitte arvutis, vaid kirjutusmasinal. Nii jääb ära teksti väljaprintimise osa ja see vihmasabinat meenutav häälmeeeldib ka ta naisele.

Maailma parimad reklaamid Rapla kinos

28. ja 29. oktoobril näidati Rapla ja Märjamaa kinos rahvusvaheliselt auhinnatud reklaame Cannes Lions 2019 eriprogrammi raames. Ekraanile jõudis 40 reklaamimaailma tipp-egijate teleklippi, pakkudes vaatajale nii nalja, põnevust kui ka ühiskonnakriitikat.

Iga reklaamklipp oli nagu omaette lühike film, mis jutustas oma lugu. Mõned olid dokumentaalfilmi kaaluga – näiteks Mercedes Benzi reklaam, kus näidati lugu Bertha Benzist. Nii mõnedki mõtlemapanevad ning kurvad -rassiline diskrimineerimine, puuetega inimesed, vaimne tervis ja loodushoid.

Filmide maaletooja on Cannes Lions'i, maailma suurima loovusfestivali Eesti esindaja Northern Lights Group Marika Jahilo isikus. Õigus ja kohustus esindada Cannes Lions'i väärtusi antakse igas riigis ühele organisatsioonile ning seda tööd tehakse vabatahtlikuna. „Cannes'is ei toimu ainult iga-aastane maailma juhtiv filmifestival,

vaid kuu aega hiljem ka reklaamimaailma iga-aastane kogunemine, kus otsustatakse turunduse trendid ja auhinnatakse parimaid kampaniaid. See on nagu reklaamimaailma olümpiamängud, mille võitjad on oma valdkonnas kõrgelt hinnatud,“ rääkis Jahilo.

„Võistluse auhind - lõvikuju - on kõige vääriskam auhind, mida selles valdkonnas jagatakse. Eestis on vaid üks lõviomanik, see on Olav Osolin. Uuemas ajal ei ole Eesti loovtööstus jõudnud kaugemale finaalkohast: Urmas Villmann/Kontuuri tehtud Statoili klipp aastal 2006 ja viimane sähvatus tuli 2017. aastal agentuurist Optimist,“ ütles Marika Jahilo.

Jahilo rääkis, et mõte

seansse ka Eestis korraldada tuli sellest, et mitmed teised maailmariigid teevad selliseid filmiõhtuid. Näiteks Leedus on see muutunud ülemaailseks oodatud reklaamiõhtuks, mida külastab üle 10 000 inimese. „Sel aastal näitasime seanssi juba lisaks Tallinnale, Tartule ja Pärnule ka Kuressaares, Narvas, Haapsalus, Raplas ja Märjamaal. Kuigi igaüks võib neid filme ükshaaval veebist leida ja vaadata, on mugavus kinoseansi eelis - nii heli kui ka pilt on palju nauditavamad DCP formaadis.“

Selle kohta, kuidas valik filmi jaoks tehti, rääkis Marika, et aluseks võeti filmikategooria 75 auhinnatud tööd, millest valiti välja need, mis kõige enam vaatajat kõnetada võiksid. „Eelistame hariva sisu ja ühiskondliku suunitlusega klippe. Palju on animatsiooni. Loomulikult on kõik tööd suurepäraselt produtseeritud ja mõned ka üsna meelelahutuslikud. Otsest tootereklaami on finaali sattunud väga vähe ja needki

kõrge kunstilise tasemega. Heli ja pildi ühtlustamiseks palusime appi Orbital studio, sest klippide tootjad on erinevad, kokku miksimiseks ja töötamiseks kulus hea hulk aega ja oskusi.“

Marika Jahilo enda lemmikreklaamid on Prantsuse rongifirma OuiGo odavate rongipiletite reklaam Twenty. „Mu enda kaksiktütred on kahekümnesed ja laias maailmas õppimas - see kõnetas mind kui nende ema ja samas elustas ka mu enda ülikooliaastate mälestused. Hea reklaam kõnetab.“

Teine on Bertha Benzi lugu, üliinspireeriv ja hariv lühifilm naisest, kes julges uskuda ja tegutseda.

„Reklaami sünnimaa Ameerika suhtub reklaami ülientusiastlikult, neil on välja kujunenud Super Bowl'i reklaamipaus, mida kohati oodatakse rohkemgi kui matši ennast.“

Marika Jahilo kutsub inimesi üles reklaami mõistma, sellest aru saama ja head

reklaami märkama. Turumajandus ei saa ilma reklaamita, infota ja meil kõigil on reklaami vaja, et valikuid teha, arvab Jahilo. „Reklaam käib alati ajastuga kaasas ja on hetkeolukorra peegelpilt. Vaadake või saja aasta taguseid Postimehi, kus vahvalt seepi ja sigaretti reklaamiti. Praeguse ajastu märk on väärtused, aga tõsiseltvõetav ettevõtte või bränd näitab, mille eest ta seisab. Meil on kliimaprobleemid, keskkonnaprobleemid, sõjad, konfliktid, immigratsiooniprobleemid, vaimse tervise probleemid, rõhutatud ja eemaletõrjutud inimgrupid, koolitulistamised ja -vägivald, küberkius, sallimatus ja hoolimatus - kõik see on nüüd leidnud tee reklaamidesse.“

Ta toob näiteks viimase Telia kampania. „Väga tore, et väärtusturundus on ka Eestisse jõudnud ja vastutustundlikkus kasvab koos tarbijate teadlikkuse kasvuga.“

Mis puudutab suhtumist reklaami, on üldlevinud

kliše, et reklaam (ja üldse turundus) on halb, kuid elu näitab, et see mõjutab meid tahes-tahtmata. Paremini juba tähelepanelik olla ja mõelda, mis või kes on selle reklaami taga, mis on selle eesmärk, rääkis Jahilo.

Just sellepärast ongi maailma parimad reklaamifilmid ühte seanssi koondatud, et saada lävepakk turunduse mõistmiseks ja näha maailma loovkommunikatiivset peegeldust, mis avardab igaühe silmaringi.

„Inglismaa tuntud kaubamaja teeb imelisi jõulureklaame, mis rõõmustab absoluutselt kõiki ja ei kutsu sind mõtetult laristama, vastupidi, kutsub üles mõtlema, milline on parim kink. Selles klipis mängib Elton John klaverit ja iseenast ja see kokku on vaimustavalt ilus lugu. John Lewise kaubamaja reklaame oodatakse juba poolest sügisest, et mis siis seekord. YouTube'is on neid vaadatud miljoneid kordi,“ tõi Jahilo veel ühe näite.

Juristi nõuanne

Renditöötajate tööohutuse eest vastutab kasutajaettevõte

Lugeja küsib: Võtsime tööle renditöötajana välismaalt tulnud töötajad, kes nende ohutuse eest vastutab? Kas nende tööandja, st rendiettevõtte?

Vastab Piret Kaljula, Tööinspektiooni töökeskkonna konsultant: Renditöötajate töötervishoiu ja tööohutuse nõuete täitmise korraldab kasutajaettevõtte ehk see ettevõtte, kus renditöötajad realselt tööle asuvad. Sisuliselt on kasutajaettevõtte töökeskkonna osas tööandja rollis.

Tavaliste ehk mitte-renditöötajate puhul peab tööandja tagama ohutu ja tervist hoidva töökeskkonna ning valima töö tegemiseks ohutud ja nõuetele vastavad töövahendid. Samuti peab tööandja viima läbi riskianalüüsi. Renditöötajate kasu-

tamise korral teeb seda kasutajaettevõtte ehk see ettevõtte, kelle juures tegelikult töötaja tööd teeb. Kuigi renditöö puhul on tegemist kolmepoolse töösuhtega ja tegelik tööandja on ju hoopis rendiettevõtte, ei saa ta sisuliselt teha midagi selleks, et kasutajaettevõttes oleks näiteks toimiv ventilatsioonisüsteem või valitud ohutud töövahendid. Samuti ei saa rendiettevõtte teha kasutajaettevõtte eest ära riskianalüüsi, sest neil ilmselgelt puuduvad vastavad teadmised. Lisaks tuleb tähelepanu pöörata renditöötajate juhendamisele, eriti sellele, et võõrkeelsed töötajad juhenditest ja tööjuhustest päriselt ka aru saaksid. Otsest kohustust juhendite tõlkimiseks seadusest ei tulene, kuid arvestada tuleks juhendamise eesmärgiga. Juhendamise eesmärk on anda töötajale infot selle

kohta, kuidas ohutult töötada. Kui töötajale anda lugeda juhend või viia juhendamine läbi keeles, mida ta ei oska, ei ole sellel mitte mingit mõtet.

Selleks, et juhendamine oleks asjakohane ja et juhendamise läbiviimist oleks võimalik hiljem ka tõendada, on mõistlik juhendid tõlkida keelde, milles tööandja (esindaja) või kasutajaettevõtte ja töötaja omavahel suhtlevad. Ka tulemuslikku juhendamist saab läbi viia ainult kasutajaettevõtte, sest kui töötajal tekib juhendi kohta küsimusi, ei pruugi rendiettevõtte olla suuteline neile asjalikke vastuseid andma. Ammugi ei saa rendiettevõtte viia läbi väljaõpet, seda peab korraldama kasutajaettevõtte, kes määrab uuele renditöötajale väljaõpetajaks kogenud töötaja.

Kui renditöötajaga juhtub tööõnnetus, on selle uurimine kasutajaette-

võtte ülesanne, sest keegi teine ei saa juhtumi asjaolusid välja selgitada. Aga põhjalik uurimine on üks eeldusi, et samalaadseid õnnetusi rohkem selles töökeskkonnas ei juhtuks.

Rendiettevõtte ja kasutajaettevõtte saavad eelnevalt kokku leppida, kes korraldab tervisekontrolli. Ehk siin peavad ettevõtted omavahel juba eelnevalt läbi rääkima, kelle kulul ja korraldusel renditöötajad töötervishoiuarsti juurde tervisekontrolli saadetakse. Kui otsustatakse, et seda teeb tegelik tööandja ehk rendiettevõtte, siis peab kasutajaettevõtte edastama rendiettevõttele töökeskkonna riskianalüüsi, kus on kirjas töökeskkonna ohutegurid või töö laad, mis võivad töötaja tervist mõjutada.

Juhul, kui Eestisse tööle asuvate renditöötajate tööandjaks on mõne

teise Euroopa Liidu või Euroopa Majandusühenduse liikmesriigi ettevõtte, tuleb arvestada Eestisse lähetatud töötajate töötingimuste seaduse erisustega. Selle seaduse järgi on antud võimalus, et välismaine rendiettevõtte ja Eesti kasutajaettevõtte lepivad omavahel kokku, kes neist töötervishoiu ja tööohutuse seaduse täitmise eest vastutab. Kui kokkulepet sõlmitud ei ole, vastutab töötervishoiu ja tööohutuse seaduse täitmise eest tellija või isik, kelle juures lähetatud töötaja Eestis töötab.

Täpsemalt: Tööelu portaalis <https://www.tooelu.ee/et/tooandjale/toosuhted/paindlikud-toovoimalused/renditoo>

Ja välismaise töötaja infoväljal <https://www.ti.ee/est/valismaine-tootaja/lahetatud-tootajad-ja-renditoo/tookeskkond-ja-ohutus/>

NIPINURK

Vaja läheb Domino küpsiseid. Lükka ettevaatlikult küpsise kihtide vahele grilltik. Kasta küpsis sulatatud valge šokolaadi sisse. Lase külm-
mas tahkuda, kaunistatud tumeda šokolaadiga.

Koori mandariinid ära. Torka iga mandariini sisse soolapulki ja lisa ka veidi maitserohelist. Kaunistada mandariinid sulatatud šokolaadiga.

Fotod: Pinterest

Mängime toiduga

Ulvi Blande

31. oktoobril tähistatav ameeriklastelt tulnud kalendritähtpäev *halloween* on vaikselt hiilinud juba meie poodidesse. Kuna lapsed on alati kostüümipidusid korraldama (mida just *halloween* ka pakub), pakun seekord variante, kuidas peolaua suupisteid huvitavamaks teha.

Osta pakk vahukomme. Aja kommid kolme kaupa grilltiku otsa. Kaunistada kõige ülemine ära, paki tsellofaani ja pane kõik näiteks lillevaasi või kannu sisse.

Võta paprika, lõika ülemine osa ära, õõnesta seest tühjaks. Lõika noaga paprikale kaunistuseks silmad, nina ja suu. Täida endale meelepärase täidisega.

Hinnavõrdlus

Lapsepõlve küpsised vanaema moodi

Helerin Väronen

Vaheajal saatsid lapsed mulle lühikese video sellest, kuidas neil maal küpsiseid tehti. Väga isuäratavad nägid välja. Vennanaise vanaema tegi neid talle lapsepõlves ja seniajani on need tema lemmikküpsised. Nüüd saan retsepti jagada lugejatele. Sarnane retsept on leitav ka Buduaari veebikeskkonna kööginurgast, kuid seal on küpsetuspulbrit pandud rohkem ning Annekesse šokolaadi asemel on kasutatud Marianne Crush'i kommipuru.

Vaja läheb: 200 g võid, 2 dl vahukoort, 2,5 dl suhkrut, 5 dl nisujahu, 3 dl kartulitärklis, 150 g purustatud Annekesse šokolaadi, 1,5 tl küpsetuspulbrit, 1/4 tl soola.

Tee nii: Sulata või ning lisa sellele suhkur ja vahukoort. Tõsta segu pliidilt ning lase sellel käesoojaks jahtuda. Sega omavahel jahu, kartulitärklis, šokolaadipuru ja sool. Lisa see taignale ning sega ühtlaseks. Tõsta küpsetus-

Foto: EGE PLOOMPUU

paberiga kaetud ahjuplaadile kuhjaga teelusikatais tainast, jättes küpsistele

piisavalt kerkimisruumi. Küpseta 200 kraadi juures 10-12 minutit.

	Või, 200 g	Vahukoort, 200 ml	Nisujahu, Kalew, 1kg	Kartulitärklis, 400 g	Annekesse šokolaad, 100 g
MAXIMA	1,29	0,89	0,55	0,89	1,29
RIMI	1,75	0,79	0,57	1,09	1,39
MEIE TOIDUKAUBAD	1,69	0,89	0,69	0,95	1,49
KONSUM	1,99	0,99	0,75	0,89	1,35
SILVER	1,79	0,85	0,69	1,39	1,39

Hinnad on seisuga 29.10.2019

ŠKODA

1. ŠKODA KODIAQ

0. iganenud tehnikalahendust

1:0 Sinu võit! Sinu turvalisuse eest hoolitsevad kuni 4 kaamerat, 3 radarit, 4 sensorit ja 9 turvapatja. ŠKODA ühenduvuspaketiga saad turvaliselt kasutada oma nutitelefoni ja rohkem kui 33 mobiilirakendust.

**Linnamaasturil ja linnamaasturil on vahe!
Pane ŠKODA KODIAQ proovile.**

ŠKODA KODIAQ hind alates 20 900 €

**Ametlikult volitatud
ŠKODA edasimüüjad
Eestis on:**

ŠKODA Tallinn · Auto 100 Tallinn AS
Tallinn, Paldiski mnt 73 / Pirni 1, 10621
Tel: 6808 222 · info@skoda.ee,
auto@skoda.ee · www.skodatallinn.ee

ŠKODA Laagri · SKO Motors OÜ
Pärnu mnt 543, Laagri, 76404
Tel: 6837 070 · auto.laagri@skoda.ee
www.skodalaagri.ee

Moller Auto Pärnu OÜ
Pärnu, Välja tn. 3, 80010
Telefon: 44 76 100 · parnu@moller.ee
www.mollerautoparnu.skoda.ee

Moller Auto Viru OÜ
Jõhvi, Narva mnt 143, 41536
Tel: 6808 200 · viru@moller.ee
www.mollerautoviru.skoda.ee

ŠKODA Tartu · Aasta Auto AS
Tartu, Sepa 24 A, 51013
Tel: 7308 000 · info@aastaauto.ee
www.aastaauto.ee

ŠKODA Kuressaare · Warma Auto OÜ
Kuressaare, Tallinna 82a, 93815
Tel: 4530 120 · info@warmaauto.ee
www.warmaauto.ee

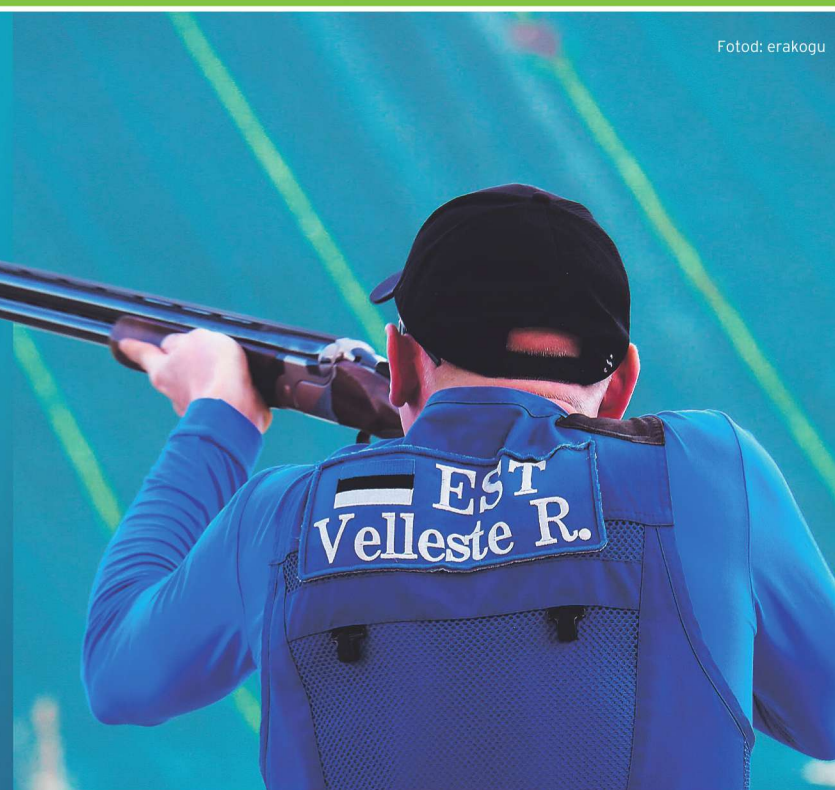
ŠKODA Viljandi · Folk Auto OÜ
Viljandi, Tallinna tn. 45, 71008
Tel: 4355 340 · info@folkauto.ee
www.folkauto.ee

REINO VELLESTE

unistab olla maailmas number üks

Mariliis Vest

Selle nädala staar noorsportlaste seas on jahilaskja Reino Velleste, kelle jaoks on 2019. aasta olnud väga edukas. Pühapäeval Hiinast naasnud Eesti meister ning Eesti karikavõitja unistab saada olümpiavõitjaks ning olla maailmas number üks.

Fotod: erakoju

Naasid pühapäeval Hiinast, sõjaväelaste MM-ilt. Mis võistlusega oli tegemist ning kuidas läks?

Hiinas toimusid seitsmendat korda ülemaailmsed sõjaväesporti maailmamängud, mida võib võrrelda ka olümpia-mängudega. Kohal oli kümme tuhat sportlast ja spordialadest olid esindatud kõik olümpialad ning lisaks veel militaarsed alad. Mina saavutasin harjutuses Olympic Skeet (eesti keeles olümpia kaarrada) 7. koha 120 tabamusega 125-st. Sellel spordialal võistlevad finaalis kuus paremat. Kuues finaali pääsemise koht selgitati sellel võistlusel ümberlaskmisega. Olin nende kuue hulgas, kuid kahjuks jäin finaalist 6 pare-

ma hulgast esimesena välja, seega tuli leppida 7. kohaga.

Kuidas jõudsid jahilaskmiseni?

Laskmise juurde suunas mind minu isa,

kes lubas mul üsna varakult püssilaskmist proovida ja lasta juba väga väikesena lasketiirus mõne paugu silueti pihta. Huvi laskmise vastu kasvas ning kui ma olin 11-aastane, leidsime isaga võimaluse minna lasketreener Ülo Metsa juurde Türi, kellest sai minu esimene treener kaheksaks aastaks. Viimased aastad on minu treener olnud Peeter Päkk, kes on minu suur ees-

kuju ja innustaja.

Mida pead oma suurimaks saavutuseks ja enda tugevuseks sel alal?

2019. aasta on olnud mulle

Reino treener Peeter Päkk:

Reino sportlaskarjääri parim tulemus on 8.-13. koht ISSF maailmameistrivõistlustel Lonatos (Itaalia) 2019. Iseloomult on Reino positiivne, viisakas, algatusvõimeline, töökas, tagasihoidlik, seltskondlik ning vaimselt usaldusväärne. Arvan, et Reino on jõudnud laskurina maailmatasemele. Edaspidine (medalite võitmine) sõltub Reinost.

väga edukas. Kõige paremaks saavutuseks loeksin ma Itaalias Lonatos toimunud MM-il lastud isiklikku rekordit 122 tabamust 125-st, millega ma jagasin 8.-14. kohta. Kohe pärast MM-i oli Itaalias Napolis suveuniversiaad, kus parandasin oma isiklikku rekordit veelgi, lasin 123 tabamust 125-st, millega kordasin ka hetkel kehtivat

Eesti rekordit ning saavutasin universiaadil 5. koha. Rahvusvahelistel GP Scandinavian Openi võistlustel Taanis ning Žalgiris GP võistlustel Leedus saavutasin mõlemal 4. koha.

Eestis toimus 2019. a suvel kaks olulist võistlust: Eesti meistrivõistlused Olümpia Skeet haavilaskmises ja Eesti karikavõistlus. Minu hea vorm tagas mulle mõlema võistluse võidu, seega olen 2019. aasta Eesti meister ning Eesti karikavõitja. Pärast seda hooaega lõpetasin maailmareitingus 33. kohal.

Ma arvan, et minu tugevus sellel alal on töötahe ning kannatlikkus. Et tippspordis jõuda maailma tippu, on vaja teha valikuid ja mõnestki asjast on vaja loobuda ning olla äärmiselt järjekindel ja kannatlik. Selle hooajaga 2019. aastal tõestasin endale, et olen õigel teel ning usun, et kõik minu eredad hetked ja suuremad saavutused on alles ees.

Kuhu tahaksid spordikarjääris jõuda?

Minu suurim eesmärk on tulla olümpiavõitjaks ning olla maailmas number üks. Järgmine aasta, 2020, on tulemas

olümpiamängud Tokyos. Kahjuks täna mul olümpiapiletit veel taskus ei ole, aga tööd olen selle nimel kõvasti teinud. Pileti saamiseks on vaja parimat saavutust rahvusvahelistel tiitlivõistlustel. Võimalus selleks on mul kevadel Euroopa meistrivõistlustel Pariisis.

Kui tihti treenid ning millised on sinu treeningpäevad?

Minu treeningud toimuvad enamasti välismaal, kuna etevalmistuspäev algab detsembrist ning hooaeg lõpeb oktoobriga. Eestis on talvel õues treenida liialt külm, seega eelistame teha seda lõunapoolsetes riikides Hispaanias, Küprosel ja Itaalias, vältimaks terviseprobleeme, mis laskuril võivad esineda. Treeningud toimuvad tavaliselt 5 korda nädalas ning koosnevad nii laskmisharjutusest kui ka üldfüüsilisest treeningust. Eestis kasutan treeninguteks Mäniku lasketiiru. Üldfüüsilist trenni meeldib mulle teha õues värskes õhus, kuid ilma tõttu peab mõnikord külastama ka spordisaale.

Mis sulle jahilaskmise puhul enim meeldib? Mida

soovitad neile, kes sama erialaga tegelda tahaksid?

Laskmine on individuaalne spordiala, kus kõik sõltub vaid minust enesest. See on väga põnev ning kaasahaarav tegevus, mis nõuab suurt keskendumist. Iga päev on võimalik ennast uuesti proovile panna. Seda spordiala ei tasu karta, kuigi tegemist on püsside ja padrunitega. Kui keegi tunneb huvi selle spordiala vastu, tuleb leida tee lasketiiru ja lihtsalt proovida. Treeneri leidmine on juba teine samm.

Kas sulle meeldib ka mõni teine spordiala?

Sport on mulle alati meeldinud ning juba väikesest peale olen tegelenud erinevate spordialadega. Põhikoolis tegelesin maadlusega ja hiljem lauatenniseiga.

Mis sa arvad, kuidas saaks noori rohkem spordi ja näiteks just jahilaskmise juurde tuua?

Meedias peaks sellest spordialast tunduvalt rohkem rääkima. Noortele oleks vaja eeskujusid, kes on laskmises edukas, ning siis kasvab teadlikkus antud spordialast ja lisaks sellele kasvaks noorte huvi selle vastu.

Kohila U16 tüdrukud said hõbemedali

Kohila võrkpalliklubi

Kohila võrkpalliklubi tütarlapsed osalesid 18. oktoobril Eestimaa spordiliidu Jõud meistrivõistlustel U16 tütarlastele. Kohale oli tulnud 18 Eesti võistkonda.

Kohila võitis kuuest mängust viis seisuga 2:0 ja oli jõudnud märkamatu finaali.

Selle vanuse võistkond on Kohilal küll väga hea, kuid kuna üks põhiründajatest oli puudu, siis medalit algul ei loodetudki. Viljandi oli suursoosik, enne Kohila mängu oli ta alistanud Rakvere 15:0 ja heas hoos. Kohila oli aga samuti indu täis, tohutu emotsiooni ja hea mänguga ehmatati Viljandit päris korralikult, lõpuks siiski Viljandi võitis 2:1. Kohila oli aga üldvõidule seekord vägagi lähedal. Hõbemedali tulemine oli meie tüdrukutele suur saavutus, õnnepisarad voolasid ja motivatsiooni said nad edaspidiseks kuhjaga.

Võistkonnas mängisid: Helen Haljasorg, Helina Vaikla, Liisi Rump, Janette Löökene, Elis Prunt, Merili Heinaru, Grete Peters, Rebecca Pent, treener Ingrid Kangur.

Kaereperes peeti Rapla SVK meistrivõistlused lauatennises ja koroonas

Ants Lindre

Oktoobri eelviimasel pühapäeval selgusid Kaereperes Rapla Spordiveteranide Koondise meistrid lauatennises ja koroonas.

Lauatennises mängisid naised omavahel läbi turniirsüsteemis, samuti mängisid ühise turniiri kahe noorema ja kahe vanema grupi mehed. Lauatennise paremad olid vanusegruppide kaupa: N35-49 Kristi Ernits; N50-64 Marika Kotka; N65+ 1. Maie Enni, 2.

Malle Miilmann; M35-49 Toomas Hansar; M50-59 1. Erik Tõntson, 2. Toomas Riive, 3. Aimir Laidma; M60-69 Kalju Kalda; M70+ 1. Arne Kruuse, 2. Heino Vanker, 3. Mihkel Lasn.

Koroonas osales 22 mängijat. Mängiti vanusegruppide kaupa turniirsüsteemis 4 geimi. Mängud olid tasavägised ja medalionanike selgitamiseks tuli kahel korral appi võtta lisamatšid. N35-54 grupis võitis Talvi Ainsar. Teise ja kolmanda koha selgitamiseks pidasid Kait Kaeval ja Kristi Ernits kolme geimilise lisamatši, mille võitis esimene. Esimene omavaheline mäng lõppes neil viigiga.

N55+ grupi kolm esimest olid

Maie Enni, Žanna Randmaa ja Kaja Kruusimaa. M35-49 vanusegrupis võitis Kaupo Kibuvits 3:1 Jaanus Ernitsat. Selles grupis oligi ainult kaks osalejat. M50-69 vanuses osales 9 ja nende võistlus kestis 5,5 tundi, sest pidada tuli 9 vooru. Põnevus säilis kuni lõpuni. Enne viimast vooru oli Valter Viisutil 20 geimivõitu. Talle järgnesid Raivo Buschmann ja Heiki Sassian 19 võiduga. Viimases voorus neist keegi ühtki geimi vastasele ei loovutanud ning lisasid enda kontole igaüks 4 geimivõitu. Lõppjärjestus jäigi selliseks, sest Bergeri koefitsiendi järgi oli Raivol Heikist 1 punkt rohkem. Omavaheline

mäng lõppes neil viigiga 2:2 ja matšivõite oli kummalgi ka viis.

M70+ vanusegrupi paremusjärjestus: 1. Jaan Sulg, 2. Ilmar Vainsalu. Kolmanda koha selgitamiseks pidasid Enno Pütt ja Jaan Lepp lisamatši, mille Enno võitis 2:1.

Päev varem toimus Saugal Eesti veteranide individuaalvõistkondlik MV koroonas. Mängiti 7 vooru Šveitsi süsteemis. Heiki Sassian saavutas meeste nooremas grupis 3. koha, M2 vanusegrupis oli Valter Viisut neljas ja grupis M3 Jaan Lepp kuues. Seitsme osalenud võistkonna hulgas naasti koju 3. koha karikaga.

Germo Pikani-Vanatua tuli esmakordselt Eesti meistriks

Mihkel Laurits

Tallinnas Sparta spordiklubis peeti nädalavahetusel Eesti meistrivõistlused klassikalises jõutõstmises. Võistlejaid oli palju, mistõttu kujunesid mõlemad päevad pikaks. Raplamaalt oli osalejaid üksteist – kaks meest Raplast ning seitse noort ja kaks veterani Märjamaalt.

Kõigepealt rõõmustas see, et kõik meie võistlejad andsid endast maksimumi ja tegid isiklikke rekordeid nii üksikaladel kui ka kogusummas. Kolm meie võistlejat tulid Eesti noortemeistriks, neist Germa Pikani-Vanatua esmakordselt. Noortemeistriks tulid veel Gevin Pikani-Vanatua kuni 53 kg kehakaalus ja Aleksander Vassiljev kuni 66 kg kehakaalus. Lisaks saavutas hõbemedali Tony Lehtsalu kuni 66 kg kehakaalus ja Raien Karus pronksmedali kuni 93 kg kehakaalus. Viimane neist sai esmakordselt kogusummaks 400 kg.

Meie parim noor Germa Pikani-Vanatua oli valmis püstitava oma esimest noorterekordit küüsis. Kuni 74 kg kehakaalus oli senine rekord 170,5 kg, mille ületamise olime eesmärgiks võtnud. Germol see ei õnnestunud, aga seda suutis üllatuslikult hoopis tema peakonkurent Dominic Taal (Sparta SK), kes teisel katsel kükkis 171 kg ja kolmandal 175 kg. Germol jäi küüsis tulemuseks 160 kg ja jäi seega konkurendist maha 15 kg. Kahe järgneva alaga tegi ta miinusest plussi 17,5 kg ja see andiski talle noortemeistri tiitli kuue noorvõistleja konkurentsist.

Muljetavaldav oli Germa jõutõmme, mille lõpetas, fikseerides kergelt 195 kg. Võidu nimel oli ta valmis tõmbama ka 205 kg, kuid seda konkurendi viimase katse ebaõnnestumise tõttu tarvis ei läinudki. Tiitlivõidu tagas kogusumma 450 kg ja nii avanes talle tee 500 kg meeste klubi suunas.

Esmakordselt võistles Eesti meistrivõistlustel jõutõstmises kaks Märjamaa noort ja kaks Rapla meest. Märten Osijärv Raplast tegi kaasa kuni 105 kg kehakaalus ja saavutas seitsmenda koha tubli tulemusega 532,5 kg. Teine Rapla mees Martin Kask sai sama koha +120 kg kehakaalus, kaotades kuueendale võrdse tulemuse juures kehakaaluga, kuna oli veidi raskem. Tema kogusumma oli 590 kg. Rapla mehi juhendas treener Kalev Kotto.

Perspektiivikas noor tõstja on Alex Pullerits, kes saavutas oma esimesel võistlusel 4. koha kogusummaga 332,5 kg.

M4 vanuseklassi veteranide absoluutarvestuses võidutses seekord Heino Maiste, kes tegi kaasa kehakaalus kuni 74 kg ja sai kogusummaks 385 kg ja IPF punkte 389. Ta tegi kaheksa oma kehakaalu Eesti rekordit. Teiseks tuli Palmse mees Elmar Põldsalu (-59 kg) kogusummas 325 kg ja 385 IPF punkti. Kolmanda koha karika sai Mihkel Laurits (-105 kg) kogusummas 435 kg ja 356 IPF punkti.

Märjamaa SK kasvandik Tõnis Holmberg võitis kuni 105 kg kehakaalus hõbemedali kogusummaga 702,5 kg, toetades meeskondliku hõbemedali võitnud Sparta SK-d.

Eeloleval laupäeval on Raplamaa tugevad koos Märjamaal. Kolme nädala pärast, 16. novembril on Eesti meistrivõistlused klassikalises lamades surumises Kundas.

Rapla viies võit tuli Valgast

Rapla korvpallikool

Avis Utilitas Rapla käis pühapäeval külas Valga-Valka/Maks&Moorits meeskonnal. Taas kord kehtis reegel, et õnne oli palliplatsil rohkem külalistel, sest Rapla sai kaasa oma viienda võidu, skooriga 86:75.

Valgaga on meil asjad alati põnevad olnud ja lootusi ei petnud ka pühapäevane kohtumine. Esimesel poolajal näitas initsiatiivi rohkem üles kodune Valga-Valka. Avaveerand oligi pigem nende päralt, ehkki skoorivaene mõlemale osapoolele. Viie mänguminuti järel oli tablool 9:4, kodumeeskond peal ning ka veerandi lõpuks skoor mitte just kõrge, 18:12.

Teine veerand tõi mängu tasavägisust. Endiselt olid initsiatiivikamad võõrustajad, iseäranis veerandi esimeses pooles, kui vahe õnnestus pistelisel ka kahekohaliseks viia. 13-punktiline kaotusseis, 22:35, keskpaiga lähedal elavdas aga Raplat kõvasti, sest kuni vileni tegeleti usinasti vahe vähendamiseks. Kui veidi alla minuti veel minna, tuli Rapla ka vaid 1 punkti kaugusele, 37:36, kuid sireeniks siiski piirilinlastele veidi turvalisem edu, 41:37.

Kolmas veerandaeg oli aga eksimatult Rapla soolo. Esimesed punktid sai veerandist kirja kaugviske tabanud Erik Keedus, kes Rapla taas vaid punkti kaugusele tõi, 40:41, ning kuigi korra Valga-Valka veel vastu punnis, läks asi üsna kiirelt

Rapla jaoks tõusvas joones. Viik tuli tabloole veerandi keskel, 47:47, kolme minuti pärast oli Rapla juba kahekohalise vahe jagu ees: 61:51. Minuti jagu enne lõppu oli näha ka mängu suurimat paremust, lausa 16 punkti seisul 67:51, millest veerandi lõpuks jäi siiski alles 14 – Rapla poolt vaadates 67:53.

Nagu arvata oli, Valga-Valka asjade käigust siiski päriselt ära ei ehmatanud ja külaliste esinemisele pandi piir. Esmalt oli aga mõlemal osapoolel tükk tegu, et palli korvi saada, kuivõrd veerand sai silma pähe alles peaaegu kahe minuti järel. Tasahilju püüdis kodumeeskond siiski Raplale järele nihkuda ja mõne punkti kaupa ka *comeback* tehti, kuid päriselt ohtlikuks enam saada ei õnnestunud. Mängu lõpuvileks oli Rapla peal skooriga 86:75.

Külaliste tugevaima esituse tegi Devaughtah Williams, kes lisas Rapla eest tabloole 18 punkti, võttis maha 6 lauapalli ja andis kaaslastele 4 korvisöötu. 15 punkti tõi Rait-Riivo Laane, ühes 5 laua, 6 resultatiivse söödu ja 5 vaheltlõikega. Topeltdubli sai statistikasse 37 ja pool minutit platsil olnud Erik Keedus – 13 punkti, 10 lauapalli. Valga-Valka eest tegid parimad esitused võrdselt 16 punkti toonud Timo Eichfuss ja Filipp Gafurov, neile vastavalt ka 5 ja 8 lauapalli.

Rapla meeskond saab veidi vähem kui nädala puhata, kuna laupäeval, 2. novembril tuleb koduüksed avada Eesti valitsevale meistrile BC Kalev/Cramole.

Gregor Ilves.
Foto: SIIM SOLMAN

Sulgpallikoolitusel osales 21 õpetajat

Mariliis Vest

24. oktoobril viidi Raplas Sadolini spordihoones läbi sulgpallikoolitus, millest võttis osa kakskümmend üks õpetajat. Päeva põhirõhk oli praktilisel tegevusel, et anda vajalikke teadmisi sulgpallitundide läbiviimiseks.

2015. aastal alustas Eesti Sulgpalliliit koolitustega „Sulgpall kõigile“. Neli aastat on koolitatud õpetajaid Eesti eri paikades, tänavu tehakse seda kahel korral: Raplas ja Tartus. Projekti koordinaator ja koolitaja Siiri Rajamägi ütles, et kuna käesoleva aasta üks koolitus toimub Lõuna-Eestis, sooviti teine korraldada Kesk- või Põhja-Eestis.

„Püüame tagasi tulla nendesse kohtadesse, kus on huvi kõige suurem. Raplas on hea spordisaal, kuhu on maha joonitud kuus sulgpalliväljakut, ehk ideaalsed tingimused koolituse läbiviimiseks,“ ütles Rajamägi ning lisas, et organisatoorse poole pealt on abiks olnud Rapla sulgpalliklubi Valge Hani.

Möödunud neljapäeval olid Sadolini eelkõige oodatud osalema üldhariduskoolide kehalise kasvatuse õpetajad, aga ka lasteadeade ning liikumisrühmade õpetajad. Kuigi kaheksatunni-

sel koolitusel oli suur rõhk praktilisel tegevusel, et anda vajalikke teadmisi sulgpallitundide läbiviimiseks, said õpetajad lisaks algteadmiste teada, kuidas sulgpall toetab noorte kehaliste võimete arengut. Samuti anti üle sulgpallivarustuse komplekt, mis sisaldab reketeid, palle ja võrke, ning kaks sulgpalli algõpetuse raamatut, kus antakse ülevaade sulgpallimängu olemusest ning koolitundides sulgpalli õpetamise metoodikast.

Rajamägi sõnul on koolitused vajalikud selleks, et anda õpetajatele algteadmisi või ka uusi teadmisi sulgpallist ning et tutvustada neile sulgpalli kui suurepärase spordiala, mida harrastada kooli kehalise kasvatuse ja liikumisõpetuse tundides.

„Et kogeda, et sulgpalli saavad koos mängida poisid ja tüdrukud ning erinevate kehaliste võimete lapsed. See on ala, mis ei nõua kehalist kontakti ja on väheste vigastusohuga.“ Samuti saab sulgpalli mängida igas spordi- ja koolisaalis.

Rajamägi sõnul on sulgpalli populaarsus ajas kindlasti kasvanud. Seda näitavad nii üldiselt kasvanud harrastajate arv kui ka spordiklubides treenivate ja võistlustel osalevate sulgpallurite arv.

Rapla valla terviseradadel käis liikumas 201 inimest

Mariliis Vest

Kaiu spordiklubi korraldas spordinädala ajal ürituse „Jookse või kõnni Rapla valla terviseradadel“. Jooksmist või kõndimist käis kokku nautimas 201 inimest.

Sellist sarja korraldas Kaiu SK ka aastatel 2015-2017, kui maakonnas oli veel kümme valda ning seitse terviserada ehk seitse etappi. Tänavu oli etappe kolm, esimene neist toimus Kaius, teine Pirus ning kolmas Rapla Vesiroosi terviserajal. Osaleja sai valida, kas paneb end proovile joostes või kepi-kõnniga.

Vastavalt juhendile toimus võistlus kaheksas vanusegrupis alates lastealastest kuni 60+ vanuseni. Ka distantsid olid vanuseti erinevad, alates 300 meetrist kuni nelja kilomeetrini välja. Osalejaid oli eri etappidele kohale tulnud nii Raplast, Hagudist, Juurust,

Vahastust, Kuimetsast, Vanakaist kui ka Kaiust. Jooksust võttis kokku osa 182 inimest: 85 Kaius, 67 Pirus ning 30 Rapla terviserajal. Kepikõndijaid oli radadel kokku 19.

Kõikide vanusegruppide kolm paremat said medali ning eriauhinna. Kolme etapi kokkuvõttes autasustati iga vanusegrupi võitjat karikaga. Võistluse peakorraldaja Aivo Sildvee sõnul oli väga kirev auhinjala Pirus, kuhu kohalik rahvas oli toonud erinevaid aiasaadusi, villaseid sokke, kindaid jm. Eraldi soovib Sildvee välja tuua perekondi, kes osalesid kõigil kolmel etapil. Need olid perekond Metsalu Kaiust, Tammepuu Raplast ja Söönurm Hagudist.

Eri vanusegruppide üldvõitjateks osutusid Itili Metsalu, Kaur Andreas Tammepuu, Karolin Metsalu, Brigitte Panker, Bert Joosep Panker, Kerti Kesküla, Kaiaris Söönurm, Argo Nipernado ja Jaan Kesküla.

FC Lelle lõpetas IV liiga hooaja pronksiga

Henry Kaldas

Oktoobriga tõmbas FC Lelle joone alla selleaastasele hooajale. Viimane mäng kodumurul kujunes võistkonnale, nagu ka kogu hooaeg tevikuna, ülimalt edukaks.

Külaline FC TransferWise Tallinnast pidi oma võrgust korjama kuus palli, sel ajal kui meie väravavõrk jäi vastaste poolt puutumatuks. Ilus viis edukas hooaeg lõpetada, eriti veel, kui FC Lellel ei ole just väga palju selliseid tulemusi ette näidata. Viimati saadi millegi samaväärsega hakkama kuus aastat tagasi, kui 2013. aastal lõpetati III liiga lääne tsoon kõrgel kolmandal kohal. Enne ja pärast 2013. aastat on liigas piiratud pigem üksikute mänguvõitude ja tagumiste positsioonidega turniiritabelites. Sel aastal läks aga kõik üllatavalt libedalt. Hooaega, mis algas juba aprillikuus, alustasime IV liiga lõuna tsoonis. Seal jäi meie

saagiks kümnest kohtumisest seitse võitu ja kolm viiki. Tasuks turniiritabeli esimene koht ja pääs IV liiga A-tasandile. Ajal, kui liigakohtumistes palli ei veeretatud, pidasime kaks karikakohtumist. Esimese neist võitsime 2:1. Kohustusime selles mängus kodumurul esimest korda TransferWise'iga, kelle vastu ka hooaja lõpetasime. Järgnevas karikasarja kohtumises tuli meile külla mitu astet kõrgemal mängiv Tabasalu JK. Selles mängus pidime kõva võitluse järel tunnistama vastaste nappi 1:0 paremust.

Liigakarussell sai uuesti hoo sisse augustis. A-tasandil olid kokku saanud kõikide IV liiga tsoonide kaks parimat esindust. Kuue meeskonna seas liikusid algusest peale neli esimest meeskonda veidi paremas tempos kui kaks viimast. Lõppes kõik eelpool mainitud 12. oktoobri õhtul, kui hooaega lõpetav kohtuni-

Foto: erakogu

kuvile andis põhjust uhkust tunda.

A-tasandi mängud kokku võetuna mõne numbril abil: teenisime 17 punkti, mis andis auhinnalise kolmanda koha. Esikohal lõpetas 21 punktiga Nõmme Kalju FC III ja teisele kohale platseerus 20 punktiga Viimsi Lõvide meeskond. Võidumaitset saime tunda viiel korral ja viiki mängisime vastastega kahel korral. Kolmel juhul pidime tunnistama vastaste paremust. Kokku osales IV liigas sel aastal 18 meeskonda ja meie kolmas koht pole teps mitte paha tulemus.

Nüüd tõmbab suur osa FC Lelle meeskonnast selga hokivarustuse, et jalgpallist veidi hinge tõmmata. Seda aga ainult hetkeni, mil murumätas taas lume alt välja pääseb ja uisuplats veeks sulab. Siis on aeg taas roheline särk selga tõmmata ja pallile jalaga virutada.

Krusensterni jooksul kolmikvõit Rapla jooksuklubile

Rapla jooksuklubi

Rapla jooksuklubi eestvedamisel pühapäeval toimunud 29. Krusensterni jooksul trotsis vihmast ja tuulist ilma 57 jooksusõpra. Meestest jooksis ennast võitjaks Mardo Lundver Rapla jooksuklubist ja naistest oli võidukas Anne-Ly Palm spordiklubist ProRunner.

Meestest kuulus 4,2 km pikkusel distantsil Rapla jooksuklubile koguni kolmikvõit. Esikoha võttis Mardo Lundver ajaga 13.31. "Jooksin ilma kellata, enesetunde järgi. Päril maksimumi ei pidanud välja pane-ma, kuid tegin siiski tugevapoole pingutuse, mitte ei läinud niisama lonkima. Eks vihmane ja tuuline sügisilm pani jalad automaatselt väledamalt liikuma. Eelmise aasta ajale kaotasin 11 sekundiga. Arvi Alamaa nimele eelmisest aastast kuuluv rajarekord 13.03

jäi püsima, kuid see polnud ka eesmärgiks seatud," rääkis Lundver ajakirja Jooksja Jooksuportaalile.

Ta läks pelgalt esikoha peale välja. "Üldiselt oli hea vaheldus, jätkan trennilainel. Kohalikel Raplamaa, oma kodukantsi mõõduvõttudel osalen meeeldi. Järgmine võimalus selleks on juba 17. novembril pikkade traditsioonidega Rapla Talvejooksul, kus distantsiks meestele 5 km ja naistele 3 km." Teise koha sai Krusensterni jooksul Mario

Markus, kes kaotas võitjale täpselt minutiga (14.31). Kolmandana lõpetas M40 vanuseklassi parim Risto Ütsmüts 14.44-ga.

Naistest võitis jooksu Anne-Ly Palm (SK ProRunner) ajaga 16.36. Järgnesid Irmeli Vaher-Jaanson (Täppsportlased) 17.33-ga ja orienteeruja Brigitte Panker (OK Ilves) 17.53-ga.

"Krusensterni jooks osutus seekord mudakrossiks. Vihma oli mitu ööd ja päeva sadanud ja sadas tugevalt ka jooksu ajal. Jooksul autasustatakse paljusid ja peaaegu kõik lahkusid auhinnaga. Nii palju loosiauhindu ei olegi ma näinud. Traditsiooniliselt autasustatakse ka suurimat peret. Oma jooksuga hooaja lõpus võib rahule jääda. Tah- te jõudu on rohkem kui kiirust," rääkis Palm.

VABAD TÖÖKOHAD

Raplamaal seisuga 29.10.2019

Tööpakkumise nimetus	Asukoht	Tööandja	Kandid tähtaeg
Katusepaigaldaja	Rapla maakond	TK Katused OÜ	17.11.2019
Laotöötaja-tõstukijuht	Ingliste küla	Ingle AS	11.11.2019
Hooldaja	Järvakandi alev	Järvakandi Hooldekodu	15.11.2019
Puhastusteenindaja	Järvakandi alev	Kinnisvarateenindus OÜ	31.10.2019
Kontrolör-pakkija	Järvakandi alev	O-I Estonia AS	17.11.2019
Tootmisallüksuse juht	Järvakandi alev	O-I Estonia AS	01.11.2019
Masinamehaanik	Järvakandi alev	O-I Estonia AS	08.11.2019
Juhataja-klienditeenindaja	Kaarepere alevik	RRLektus AS	11.11.2019
Koristaja	Keava alevik	Vindor OÜ	03.11.2019
Tehnik-mehaanik	Keava alevik	Vindor OÜ	10.11.2019
Tootmistööline	Keava alevik	Vindor OÜ	10.11.2019
Välitööde elektrik	Kehtna alevik	TRIGER-E OÜ	08.11.2019
Elektrik	Kehtna alevik	TRIGER-E OÜ	08.11.2019
Lihalõikaja	Kehtna-Nurme küla	Frank Kutter OÜ	11.11.2019
Tootmistööline	Kehtna-Nurme küla	Frank Kutter OÜ	11.11.2019
Laotöötaja-komplekteerija	Kehtna-Nurme küla	Frank Kutter OÜ	10.11.2019
Loomakasvatuse töötaja	Põllu küla	Lelle Põllumajanduse OÜ	22.11.2019
Majaelementide valmistaja	Hageri alevik	KMT Prefab OÜ	31.10.2019
Tugiisik lasteaiaaialisele lapsele	Kohila alev	Kohila Vallavalitsus	30.10.2019
Operaator	Kohila alev	Kohila Vineer OÜ	17.11.2019
Rataslaaduri juht	Kohila alev	Kohila Vineer OÜ	10.11.2019
Tootmisoperaator	Salutaguse küla	Salutaguse Pärmitahas AS	15.11.2019
Remondilukksepp	Kivi-Vigala küla	PELTOC OÜ	31.10.2019
Metalli koostelukkksepp	Kivi-Vigala küla	PELTOC OÜ	22.11.2019
Kokk	Märjamaa alev	HARDABAAR OÜ	31.10.2019
Ostujuht	Alu alevik	RAPLA METALL OÜ	03.11.2019
Müüja-klienditeenindaja	Hagudi alevik	RRLektus AS	02.11.2019
Roomikekskavaatorijuht	Hõreda küla	ERA Valduse AS	15.11.2019
Hooldustöötaja	Juuru alevik	Juuru ja Kaiu Hooldekodu	20.11.2019
Joonestaja	Juuru alevik	Arca Nova ElementOÜ	22.11.2019
Polsterdaja	Kabala küla	Violante Mööbel OÜ	31.10.2019
Pakkija-transporditöötaja	Kabala küla	Violante Mööbel OÜ	31.10.2019
Komplekteerija	Kalevi küla	Saarioinen Eesti OÜ	10.11.2019
Müüja	Raikküla	Rapla Tarbijate Ühistu	03.11.2019
Telefonimüügi konsultant	Rapla linn	Müügimeistrite AS	27.11.2019
Klienditeenindaja	Rapla linn	Kuga OÜ	10.11.2019
Keevitaja	Rapla linn	VELLED OÜ	31.10.2019
Müüja-klienditeenindaja	Rapla linn	Antari Kaubandus OÜ	01.11.2019
Teenindaja	Rapla linn	Selver AS	12.11.2019
Transporditööline	Rapla linn	Selver AS	05.11.2019
Eripedagoog või logopeed	Rapla linn	Rapla Vallavalitsus	30.11.2019
Ehitusspetsialist	Rapla linn	Rapla Vallavalitsus	14.11.2019
Liinoperaator	Rapla linn	Uniplast OÜ	31.10.2019

www.tootukassa.ee. Töötukassa Raplamaa osakond Tallinna mnt 14, 79513 Rapla. Tel: 483 0140, rapla@tootukassa.ee

Kaeve- ja laaduritööd 7 tonnise rataslaaduriga

Masin on varustatud erinevate lisaseadmetega: planeerimiskopad, kaevekopad, tõstekahvlid jne.

- Kaevetööd
- Lumelükkamine
- Planeerimistööd
- Pinnase koorimine
- Laadimistööd (tõstekahvlitega)

Hinnad kokkuleppel.

Tel. 56748380 / 53453732

siim@mivoehitus.ee

EESTI HORISONTAALPUUR

Eesti Horisontaalpuur OÜ tegeleb suundpuurimis- töödega Eestis ja Soomes kõikide trasside ehitusel peamiselt kinnisel meetodil.

Seoses töömahtude suurenemisega otsime oma meeskonda

suundpuuri brigaadi abitöölist

Sinu tööülesanneteks on erinevad suundpuurimis- töödega kaasnevad abitööd.

Nõudmised kandidaadile:

- Omad vähemalt C-kat juhuluba
- Oskad eesti keelt
- Sulle sobivad meeskonnatöö ja töölahetused (ka välisriikides)
- Tehnilised oskused

Kasuks tuleb:

- E-kat juhuloo olemasolu
- Oskused remonttöodes
- Varasem suundpuurimistöödega kaasnev tööko- gemus

Ettevõtte pakub:

- Väljaõpet kohapeal
- Motiveerivat töötasu
- Kaasaegset ja head töökeskkonda
- Erialaseid koolitusi

Pakkumine aegub: 29.11.19

Kontakt: info@horisontaalpuur.ee, Andres Pärn, tel 517 0950, Rapla, Alu.

MÜÜAKSE

puutbriketti ja pelletit. Kvali- teetne kaup, toodetud Eestis. Tellimine: 5559 7572

lõhutud toorest okaspuud, hind 35 €, tellimus alates 1 rm kõikides mõõdudes. Tarne ja ladumine lisatasu eest. Tel 5088 599

toidukartulit Teele, Gala, Maret. Tel 515 2779. reinpilme@hotmail.ee

OSTETAKSE

Vanametalli kokkuost Raplas Jürna 2. E-R 9-17, L 10-14. Tel 5818 8986 www.raua- spets.ee

Vanametalli kokkuost Agrova- ru territooriumil E-R 9-17, L 9-14. Tel 5860 7877, www. feralmet.ee

metsakinnistuid ja kasvavat metsa. Tel 502 4895; info@ pajakapuit.ee

OÜ ETEST PR ostab põllu- ja metsamaad. Tel 504 5215, 514 5215, info@est-land.ee

Timberstock OÜ ostab lehtpuuenamusega met- sakinnistuid ja raieõiguseid. Küsi pakkumist tel 507 1150 timber@timberstock.ee

vanu jalg- ja mootorrattaid, võre ning nende varuosi. Ka mittekomplektsed. Samu- ti pakuvad huvi erinevad vanaaegsed esemed. Tel 508 6947

Sõidukite kokkuost Raplamaal! Ostame sõidukeid igas seisukorras. Tel 5693 2565

ANNAN ÜÜRILE

1-toaline korter Raplas. Tel 514 2920

TÖÖPAKKUMISED

Rapla Lasteaed Päkapikk pakub tööd
LASTEIAIÕPETAJALE
(lapsepuhkusel oleva õpetaja asendaja)
alates 2.01.2020.

CV ja kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide
koopiad saata 22. novembriks 2019 aadressil:
Rapla Lasteaed Päkapikk, Metsapargi 1, Rapla
79514 või e-posti aadressil pakapikk@rapla.ee
Omalt poolt pakume tööd toredas kollektiivis,
looduskaunis keskkonnas.
Täiendav info telefonil 485 7215 või 5332 4363,
direktor Katrin Antson

Eidapere Kool võtab tööle
alates 18. novembrist
SEKRETÄR-ASJAAJAJA (0,5 ametikohta).

Vajalik erialane haridus, kasuks tuleb
AMPHORA valdamine.
Avaldus, CV ja haridust tõendava dokumendi
koopia palume saata hiljemalt
11. novembriks e-postiga
eidapere.kool@kehtna.ee või Eidapere Kool,
Tallinna mnt 23c, Eidapere 79003, Raplamaa.
Lisainfo tel 5615 0722 Riina Tomingas

Ingle AS võtab tööle
LAO- JA TOOTMISTÖÖLISE.
Töökoht asub Inglise külas. Sooviavaldus esitada
hiljemalt 11.11.2019 aadressil Ingle AS,
Inglise küla, Kehtna vald, Raplamaa 79004 või
info@ingle.ee. Info telefonil 511 4198

TEENUS

**Õhk-õhksoojuspumpad, õhk-
vesisoojuspumpad, maaküte.**
Müük, paigaldus, hooldus,
remont. Tel 5330 1720
www.kulmaline.ee

RAPLAMA

VEOTEENUSED

+372 56881227

www.vedaja.ee

Veo- ja kolimisteenused.
Tel 5688 1227. www.vedaja.
ee Facebook: Veoteenus
Raplamaal

KAARDID ENNUSTAVAD 24 H.
Tel 900 1727, h. 1,09 €/min

Raamatupidamine, aruanded.
Tel 505 9669, info@holopoint.ee

Rehvivahetus Rapla linnas Jürna
tn 2. Hinnad väga soodsad. Aeg
broneeri tel 5818 8986 Hinnaki-
ri www.rauaspetts.ee

Hoonete soojustamine puiste-
villaga, teostame ka vajalikke
eeltöid. Konsultatsioon objektil
TASUTA! Puistemees OÜ. Tel
501 6689, ken@puistemees.ee

Osutame vihmaveesüsteemidega
seotud teenuseid. Valtsimismasi-
naga valmistame rennid otse Teie
objektile, puuduvad liitekohad. Tel
527 1059, info@vihmaveerennid.
ee www.vihmaveerennid.eel

Ohtlike puude langetamine.
Tel 5663 2968

Bussirent 8-36 kohta, multilifti
konteinerite rent ja veoteenus.
Helista tel 511 1405, sivaau-
to2007@gmail.com

Raamatupidamisteenus nii ette-
võtetele kui ka korteriühistutele.
Hinnad kokkuleppel. Küsi lisa
e-mail merineehe@gmail.com,
tel 5331 7306

Salvkaevude puhastamine, sü-
vendamine ja remont. Rõngaste
vahetamine ja kaevupealsete
ehitus. Tel 5840 0240

Ohtlike ja suurte puude langeta-
mine, 22 m korvtõstuk, rennid
puhastamine. Tel 517 5783

Korstnapühkimisteenus. korstna-
hooldus@mail.ee Tel 5333 0556

Lehtede koristus murutraktoriga.
Vajadusel ära vedu.
Tel 5837 4414

Kaks usaldusväärset ehitus-
meest tulevad ja teevad su kodu
korda. Teeme vannitubade,
olmeruumide ja köökide remonti.
Ehitame fassaade ja katuseid
jpm. Omame erinevaid kontakte
ehitamaks teile unistuste kodu!
Küsi julgelt lisa: Mihkhab@gmail.
com. Tel 5850 6696

MÜÜAKSE

Kanarbiku talu müüb kuiva ja
toorest leppa, sangleppa ja kaske
30, 33, 38, 50, 60, 70 cm. Vedu
al 5 rm. Tel 5373 7294

Lõhutud ja saetud lepa küttepuid
nii lahtiselt kui võrkkotis. Müüme
ka puitbriketti. Vedu.
Tel 516 6305

saunaahjusid, kaminaid, pliite.
Soodsalt. Tel 505 4355

suitsuvorsti ja maasinki väike-
hulgi, kohaletoomisega. Info tel
5196 2628 või 5351 7414

soodsa hinnaga talusealiha. Va-
jadusel tükeldame. Info tel 5196
2628, 5354 3002

Tapamaja müüb emise lihake-
hasid kohaletoomisega. Info tel
5351 7414

ehituslikku saematerjali, serva-
mata lauda, lepalauda, terrassi-
voodri- ja põrandalauda. Pikkused
3 - 6 m. Laudade värvimine. Vedu
tasuta. Tel 528 2268

kuivad küttepuid, lahtiselt ja
võrgus. Tel 503 6941

lõhutud toores lehtpuu, hind al
38 €; metsakuiv okaspuu al 45 €.
Laotud puude tarne 10 ja 15 rm
autoga. Tel 521 1377

**Rapla Kütteäris puitbriketti
(hele, tume) al 165 €, pelletid 6
ja 8 mm al 215 €, kaminapuid
võrkkotis. Raplamaal alates
pooldest alusest vedu tasuta.**
Tel 5563 6856 www.kutteari.ee

40 L võrkkottides kaminapuid
(kask ja lepp), alustel puitbriketti
960 kg, pelletit 975 kg, kütteklotse
40 L ja kaminapuude jääke 60 L
võrkkottides. Vedu. Tel 523 8503,
433 3130

vikerforelli 1,5 kg Pirgu kalakas-
vatuses 6 €/kg. Tel 5346 7418

otse tootjalt pakitud kandiline
kase puitbrikett al 170 €, pakitud
turbabrikett al 135 €, 6 ja 8 mm
pellet al 195 €, kivisüsi 25 kg
kotis 235 €/t, klotisid võrgus 2,5 €.
Vedu. Tel 506 8501

kasutatud plastvälikäimlaid.
Tel 506 8501

Mälestame

NIINA KLEBANIT

ja avaldame kaastunnet
omastele.
KÜ Alu Mäe 5 elanikud

Südamlik kaastunne
perekond Sassile

POJA

kaotuse puhul.
Kandi Konsumi töötajad

Mälestame pikaaegset
veosektori arendajat

REIN
LANGEPROONI.

Avaldame sügavat
kaastunnet lähedastele.

Eesti Vee-ettevõtete Liit

*Kes on kasvanud
ja eluks valminud,
ei või meilt kohe
hetkega lahutada!*

Kaastunne Väino ja Elle
perele poja

SIIMU

ootamatu kaotusel.

On elus olukordi, millist
ei leiagi mujalt kui elust
enesest.

Naabrid Hansenid

Avaldame sügavat
kaastunnet perekond
Sassile

SIIM EMIL SASSI
kaotuse puhul.

Kaupluse Vestis kollektiiv

*Sõnad liigsed kõik,
ainult vaikida võib...*
(Heldur Karmo)

Meie kaastunne Väino
Sassile ja tema perele

POJA

kaotuse puhul.

Miss Raplamaa endised ja
praegused korraldajad

Südamlik kaastunne
Väino Sassile ja tema
perele kalli

POJA

kaotuse puhul.

Marju kohvik

Siiras kaastunne
Helenile, Heretile ja
Heliisele
kalli

EMA ja VANAEMA

kaotuse puhul.
Jagame lähedaste
kaotusvalu.

Kolleevid Hageri
Hooldekodust

Südamlik kaastunne
Väino Sassile
lähedastega armsa

SIIM EMILI

kaotuse puhul.

Kaiu kaupluse töötajad

Avaldame sügavat
kaastunnet perekond
Sassile kalli poja

SIIM EMIL SASSI

kaotuse puhul.

Vesiroos OÜ

Siiras kaastunne Ellele ja
Väinole kalli poja

SIIM EMILI

kaotuse puhul.
Pereklubi neljas laudkond

Südamlik kaastunne Väino
Sassile perega kalli

POJA

kaotuse puhul.

Perekond Horn ja
Rapla Jooksuklubi

Südamlik kaastunne
Väino Sassile ja ta perele
kalli

POJA

kaotuse puhul.

Kehtna kaupluse töötajad

Südamlik kaastunne Väino
Sassile perega armsa poja

SIIM EMILI

ootamatu kaotuse puhul.

Rapla Muusikakooli pere

Mälestame teenekat
veemajanduse arendajat
ja pikaaegset Kohila Maja
OÜ juhti

REIN LANGEPROONI.

Avaldame kaastunnet
lähedastele.

Kohila Maja OÜ

**TULE JA OSALE KOLLEEGIDE, SÕPRADE
VÕI TOREDATE NAABRITEGA!**

Raplaa Ettevõtete
Jõulugalal

6.12.2019 SUUR KINGILOOS!

RAPLA SADOLIN SPORDIHOONES

Little Mess

Indrek Taalmaa | DJ Renxx Ivo Linna ja Supernova

REGISTREERUMISEKS:
Täpsem info sündmuse kohta: facebook.com/raplamaajoulugala

LAUDADE BRONEERIMINE:
E-post: raplamaajoulugala@gmail.com | Tel: +372 5660 1045

Sadolin! Mamma VIDEAL PRINCIPAL Plus CATERING

KINO

MÄRJAMAA HELK

„Aasta täis draamat“ (Eesti dokfilm)

30. oktoober kl 17

31. oktoober kl 17

„Löpuks on ikkagi draama“ (Eesti,

Balti Meediaülikooli lühifilmid)

30. oktoober kl 19, 21

„Mina, Leonardo“ (Itaalia)

31. oktoober kl 19, 21

„Lustakad karud. Kolme maailma saladus“ (Hiina joonisfilm, eesti keeles)

1. november kl 15, 17

3. november kl 15, 17

6. november kl 17

„Ühemeheshow“ (Eesti, alla 14aastastele keelatud)

1. november kl 19, 21

4. november kl 17, 19

5. november kl 19, 21

„Terminaator: Sünge saatus“ (USA-Hiina, alla 12aastastele keelatud)

3. november kl 19, 21.20

6. november kl 19, 21.20

„Sinu päevad on loetud“ (USA, alla 12aastastele keelatud)

4. november kl 21

„Robo“ (Venemaa)

5. november kl 17

RAPLA KINO

„Zombieland 2: Topeltlask“ (USA, alla 14aastastele keelatud)

30. oktoober kl 20.30

„Salatuba“ (Prantsusmaa-Belgia-Luxembourg, alla 12aastastele keelatud)

30. oktoober kl 18

„Jexi“ (USA)

31. oktoober kl 19

2. november kl 17

„Vanamehe film“ (Eesti, alla 12aastastele keelatud)

31. oktoober kl 21

„Playmobil. Film“ (Prantsusmaa-USA joonisfilm)

2. november kl 14

„Terminaator: Sünge saatus“ (Hiina-USA, alla 12aastastele keelatud)

2. november kl 19.30

6. november kl 20

„Ühemeheshow“ (Eesti, alla 14aastastele keelatud)

6. november kl 18

MUUSEUM

JÄRVAKANDI KLAASIMUUSEUM

Näitus „Tarbeklaasi kunstniku Pilvi Ojamaa klaastooteid aastaist 1965-1992“

Püsiläljapanek „140 aastat

Järvakandi klaasitööstust“

Muuseum avatud K, N, R 11-18, L 11-15, tel 518 2610 ja 5390 4677

MAHTRA TALURAHVAMUUSEUM

Püsinäitus „Eesti talupoja elu 19.

sajandil ja Mahtra sõda“ muuseumi

peamajas ja Atla-Eeru kõrtsis

Raamatunäitus „Raplamaa sõnas ja pildis“ muuseumi peamajas

Muuseum avatud T-L kl 11-16

SILLAOTSA TALUMUUSEUM

Tiina Azojani portreenäitus

„Elurõõm“

Näitus „Sammudes Eesti Vabariiki“

(näitusesaalis)

Näitus „Sangarlik Saalistete

suguvõsa“

Püsinäitus „Märjamaa ja Vigala

kihelkonna inimeste ning aja lugu“

Avatud E-R kl 10-17, L-P tellimisel

HAGERI MUUSEUM

Näitus „Kohvinauding“

Püsinäitused „Maa-apteek“,

„Kihelkonnakeskus Hageri“

(fotonäitus)

Avatud T, K, N kl 11-16, muul ajal

kokkuleppel tel 5648 3828

KONTSERT

Hingedepäeva kontsert

Hageri kirik, 2. november kl 17

Hingedepäeva kontsert: Tõnu Timm & Paul Neitsov

Märjamaa rahvamaja, 2. november kl 18

Hingedepäeva salongiõhtu:**Veiko Siniroht**

Varbola rahvamaja, 2. november kl 19

Hingedepäeva kontsert:**Saku segakoor Tuljak ja Tõnis Mägi**

Rapla kirik, 3. november kl 18

„Kui hing läbi kõiksuse kumab“.

Ly Ehin ja Valter Uusberg, Rapla

gümnaasiumi noortekoor**Riinimanda ja Pärt Uusberg**

Rapla riigimaja, 5. november kl 16

TEATER

„Seitsmepäine haldjas“. NUKU teater

Märjamaa rahvamaja, 30. oktoober kl 11

Comedy Estonia Sügistuur

Märjamaa rahvamaja, 1. november kl 20

"Keiserlik kokk". Jõelähtme

Lavagrupp

Sulu külakeskus, 3. november kl 14

KOOLITUS/LOENG

Looduskosmeetika töötuba

Vana-Vigala, Hostel Heltan,

2. november kl 1

NÄITUS

„Saadame siilid seenele“

Valik pastakaid vallasekretär Maire**Pettai pastakatekogust****Inga Sule, Sirli Priimägi, Kristi****Preimanni ja Andrus Pajo õlimaalide****näitus (kuni 31. oktoober)**

„Eriilmelised tassid“. Anne Ojasalu

erakogust (kuni 31. oktoober)

Kehtna raamatukogu

Made Balbati graafika näitus

„Kohtumised“

Muhekunstniku näitus „Pildid nagu**muinasjutt“ (lasteosakonnas, kuni 2.****november)****Aabitsate näitus Kairi Alevi kogust**

Kohila raamatukogu

Näitus aasta loomast koprast ning söber rebasest „Jõe pojad ja rebased“

Kohila tornigalerii, kiriku lahtioleku

aegadel või kokkuleppel tel 5623 0741

„50 aastat arheoloogilisi väljakaavamisi vanal Läänemaal“

(kodulootoas)

Märjamaalt pärit väliseestlase Aune**Ueson Olssoni disainkäsitöö ehte****näitus****Fotonäitus „Marie Under 135“****Tundmatu autori maalid (lastekogu)**

Märjamaa valla raamatukogu

Rao Heidmetsa näitus

„Hommikune uni ja teised pildid“

Alu raamatukogu

Märjamaa muusika- ja kunstikooli**õpilaste lõputööde näitus (saalis)****Näitus Riina Brecheri pastakate****kogust (vitriinis)****100 aastat Eesti ilma(teenistust) ja****99 aastat Kuusiku ilmajaama (fuajee)**

Rapla keskraamatukogu

Raimo Kuusiku näitus

„Maskuliininen maailm“

Leida Laiuse mälestusnäitus

„Leida arm“ (7.-28. november)

Rapla kultuurikeskuse Rütmani galerii

MITMESUGUST

Kohila valla mälumäng

Hageri rahvamaja, 30. oktoober kl 19

Pärimustantsude õhtu

Märjamaa rahvamaja,

31. oktoober kl 19

Jutuvestmine täiskasvanutele

„On hingede aeg“. Piret Päär, Kulno

Malva

Rapla kino, 1. november kl 18

Rapla sügislaat

Rapla kultuurikeskuse taga,

2. november kl 9-16

Hingedepäeva lõunakohv

„Vaimupuudutus“, maja vaimudest

räägib ja palveid esitab Eha

Kaljusaar

Haimre rahvamaja, 2. november kl 14

Kirjandustuur "Sõnaränd": Katrin**Väli, Kai-Mai Olbri, Ann Alari**

Kivi-Vigala raamatukogu, 6. november

kl 14

SPORT

Leo Rehemaa mälestusturniir,**maakonna MV ja Rapla SVK MV****välkmales**

Kaiu, 2. november

Rapla maakonna ja Rapla SVK MV**jõutõstmises**

Märjamaa võimla raskejõustiku saal,

2. november kl 11

Paf Eesti-Läti korvpalliliiga: Avis**Utilitas Rapla vs BC Kalev/Cramo**

Rapla, Sadolini spordihoone,

2. november kl 17

Betsafe saaliliiga jalgpallis: JK Kohila**vs Sillamäe FC NPM Silmet**

Kohila spordihoone, 2. november kl 18

U17 Eliitliiga II liiga kohtumine**jalgpallis: Raplamaa JK Vs Keila JK**

Rapla Kesklinna kooli staadion,

3. november kl 12

PU18-klassi Eesti MV korvpallis:**Rapla Korvpallikool vs TalTech BS/****Fenster/TSK**

Rapla, Sadolini spordihoone,

3. november kl 12

Koolinoorte 4.-5. kl rahvastepalli**võistlus**

Rapla, Sadolini spordihoone,

6. november

Saku II liiga kohtumine korvpallis:**Rapla Korvpallikool vs lisaku****gümnaasium/RHKK**

Rapla, Sadolini spordihoone,

6. november kl 18.30

Naiste I liiga võrkpallis: Kohila VK/**Iluakadeemia vs Ülenurme**

Kohila spordikompleks,

6. november kl 20

KIRIKUTEATED

EELK RAPLA MAARJA-MAGDALEENA**KIRIK****Piiblitund**

Kogudusemaja, 3. november kl 10.45

Jumalateenistus, armulaud. Mängib**Ervin Aigro tromboonil, orelil****saadab Mai Mänd**

3. november kl 12

Usupuhastuspüha armulauaga**jumalateenistus**

3. november kl 12

JÄRVAKANDI PAULUSE KIRIK**Usupuhastuspüha ja hingedepäeva****armulauaga jumalateenistus**

3. november kl 15

Ootame teateid sündmuste kohta iga nädala reedeks meiliaadressil kuulutused@sonumid.ee.

Tel 489 2130. Järgmine "KUHU MINNA" ilmub 6. novembri lehes.

Flirt eesti kirjandusklassikaga

Eesti algupärane – kelmikas flirt kirjandusklassikaga ehk Urmas Lennuki kirjutatud ja lavastatud „Ükssarvikute farm“ jõuab Järvakandi kultuurihallis publiku ette kolmapäeval, 27. novembril kell 19. Osades Peeter Rästas, Helgi Annast, Liisa Aibel, Silja Miks ja Anneli Rahkema.

Eluga ummikusse jooksnud kirjanik Heldur kohtab vanaema juurde kolides seal kolme tuntud naiskirjandustegelast – Tammsaare Tiinat, Mäeküla Marit ja Raja Teelet. Hakkajad naised ei ole rahul sellega, et nad on kirjanduslukku kinni jäänud ning sooviksid nüüd raamatukaante vahelt välja

pääseda. Pealegi on neil endil hoopis selgem nägemus oma elust. Ehk saab neid aidata kirjanik Heldur, et muuhulgas tuntud romaanidele uued lõpud kirjutada?

Urmas Lennuk oskab muhedalt ja väikest vinti peale keerates näidata, et klassika ei ole ei tolmune ega igav, ning on asunud fantaasiarikkalt meile teada-tuntud tegelastega mängima. Lavastus pakub rohkelt inimlikku äratundmist ja näitab läbi mõnusa huumori seda, et teinekord on meil kõik see, millest unistada, tegelikult juba olemas.

Nädal varem, 20. novembril

kell 13 astuvad samas saalis publiku ette vahva pörsas Desmond koos oma kelmikate loomariigi sõprade jänese, krokodillimanda, alligaatori ja põdraemaga, et Vaarikametsas jõud ühendada ja nende turvalist elu segama tulnud sookoll kinni püüda. Rootsi kelmikal animatsioonis põhinev „Pörsas Desmond ja sookoll löks“ on kantrimuusikaga lastelavastus, helge ja heatahtlik lugu sõprusest ja teiste aitamise, mis sobib vaatamiseks alates 4. eluaastast. Magnus Carlssoni loo toob lavale Marko Mäesaar, osades Peeter Rästas, Helgi Annast, Grete Jürgenson, Jaune Kimmel ja Tiina Mälberg.

Kirjanik Heldur kohtab kolme tuntud naiskirjandustegelast – Raja Teelet, Mäeküla Marit ja Tammsaare Tiinat, kes on kirjanduslukku kinni jäänud.

Foto: ALAN PROOSA

NELJAPÄEV 31.10	REEDE 1.11	LAUPÄEV 2.11	PÜHAPÄEV 3.11	ESMASPÄEV 4.11	TEISIPÄEV 5.11	KOLMAPÄEV 6.11
ETV 06.55 Terevisioon 09.05 Draamasari Külakesest linna (Lark Rise to Candleford, Inglise 2008)* 10.00 Terevisioon* 12.15 Pealtnägija* 13.05 Dok-film Sinine Kõrb (Eesti 2012) 14.05 Esimene stuudio* 14.30 Suud puhtaks* 15.30 Folkwa-gen (ETV 2008)* 16.00 Reisisa-ri ehk, uhhuduur 16.30 Minu pere 17.00 Aktuaalne kaame-ra 17.05 Draamasari Önne 13 (2009) 17.40 Külakesest linna (Lark Rise to Candleford, Ingli-se 2008) 18.30 Aktuaalne kaame-ra 19.00 Ringvaade 20.00 OP 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Esime-ne stuudio 22.05 Uudishimu tippkeskus 22.35 Lood Norrast. Kuninglik muinaslugu (Sto-ries from Norway, Norra 2012) 22.55 Üle parda 23.25 Ringvaade* 00.25 Komöödiasari Minu pere (My Family, Inglise 2001)* 00.57 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 09.05 Draamasari Külakesest linna 10.00 Terevisioon* 12.15 Tuulepealne maa. Vaikus (Eesti 2008) 13.15 OP* 14.15 Esimene stuudio* 14.40 Taga-targemad (ETV 2009) 15.10 55-mis siis! Klaver pöösas? Klassikaline juhtum! (ETV 2010) 15.40 Önnemaa. Suit-setamine keelatud 16.30 Ko-möödiasari Minu pere 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Draamasari Önne 13 (2009) 17.40 Draamasari Külake-sest linna 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Lahutus Eesti moodi. Ikka positiivselt 20.30 Johan-nese lähetamine. Bulgaaria 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Krimireede Vera. Muutuvad tuuled (Ingli-se 2014) 23.15 Pealtnägija* 00.00 Ringvaade* 01.00 Ko-möödiasari Minu pere* 01.31 ERR.ee uudised	07.30 Pärimuzoon. Regilau-lore algus 08.00 Ringvaade* 09.00 Uudishimu tippkeskus 09.30 Draamasari Önne 13 10.00 Maahommik 10.45 Oma kodu 11.15 Dokfilm Vello Salo. Igapäevaelu müstika 12.40 Pealtnägija (S) 13.25 Elina he-linad 13.55 Inspektor George Gently. Saastunud õhk 15.25 Eesti lood. Sisekõla (2014) 15.55 Üks lugu. Aleksander Sarapik 16.05 Johannese lä-hetamine. Bulgaaria* 16.35 Üle parda 17.05 Eesti mäng 17.40 Loodusdokk Dünastiad. Hüüänkoer 18.40 Aktuaal-ne kaamera 18.40 Loomade ebatavalised sõbrad 19.30 Taevaavalvurid 20.00 Reisisari ehk, uhhuduur 20.30 Önne 13 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.20 Sport. Sport 21.35 Draa-masari Poldark 22.35 Dokfilm Matusepäevikud (Eesti 2019) 00.10 Draamasari Varjude org 01.02 ERR.ee uudised	07.30 Osoon 07.55 Looduse-päev Osooniga. Teadlaste roll looduskaites 08.10 Dünas-tiad. Hüüänkoer 09.00 Tähen-damisi 09.05 Prillitoos 10.00 Hommik Anuga 11.15 Töörii-bikud 11.45 Imeline maailm Bill Weiriga 12.25 Loomade ebatavalised sõbrad 13.10 Poldark 14.10 Vera. Muutuvad tuuled 15.40 Taevaavalvurid 16.10 Maahommik* 17.00 Eesti mäng 17.30 Reisisari ehk, uhhuduur 18.00 Lahutus Eesti moodi. Ikka positiivselt 18.30 Aktuaalne kaamera 18.45 Rahvusülikooli sajang. Tudengielu 19.15 Edulood. Aleksandr Ivaškevits 20.00 Minu ETV. Priit Kuusk 20.05 Mõistus ja tunded 21.00 Ak-tuaalne kaamera. Ilm. Nädal 21.40 Sport. Sport 22.00 Äraostmatud 23.00 Inspektor George Gently. Saastunud õhk 00.30 Täna õhtul... Tõnis Mägi 01.28 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 09.05 Küla-kestest linna 10.00 Terevisioon* 12.15 Maahommik* 13.00 Jo-hannese lähetamine. Bulgaaria* 13.30 Uudishimu tippkeskus 13.55 Siin ja praegu. Andres Lepik (ETV 1996)* 14.45 Rah-vusülikooli sajang. Tudengielu* 15.15 Kuidas elad. Jüri Kuus-kemaa (ETV 2017) 15.30 Eesti lood. Pareim homme (Eesti 2012) 16.00 Reisisari Saladuslik Aaf-rika. Angola (Eesti 2013) 16.30 Minu pere 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Önne 13 17.40 Külakesest linna 18.30 Aktuaal-ne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Üle noatera. Hädamaan-dumine Tallinnas 20.30 Osoon (S) 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Välisilm 22.15 Välisilma dokk Noor-te kliimavõitlus (Belgia 2019) 23.00 Tööriibikud* 23.30 Ringvaade* 00.30 Komöödia-sari Minu pere 01.03 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 09.05 Draa-masari Külakesest linna 10.00 Terevisioon* 12.15 Hommik Anuga (S)* 13.30 Osoon (S)* 14.00 Välisilm* 14.30 Teadus-palavik. Salasilm (ETV 2013) 15.00 Metsapeatus (ETV 2012) 15.30 Draamasari Mõistus ja Sensibility. Inglise 2007)* 16.25 Komöö-diasari Minu pere (My Family, Inglise 2001) 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Draamasari Önne 13 (Eesti 2009) 17.40 Draamasari Külakesest linna (Inglise 2008) 18.30 Aktuaal-ne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Suud puhtaks 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Esimene stuu-dio 22.05 Draamasari Önne-maa. Suvemaja (Lykkeland, Norra/Belgia 2018) 22.50 Plekktrumm (S)* 23.35 Ring-vaade* 00.35 Komöödiasari Minu pere (My Family, Inglise 2001)* 01.08 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 09.05 Draa-masari Külakesest linna 10.00 Terevisioon* 12.15 Prillitoos (S)* 13.10 Tähendamisi* 13.15 Autoportree. Harriet Toompe-re (2018) 13.45 Esimene stuu-dio* 14.10 Vabadussõja lugu. Salasilm (2019) 14.50 Töörii-bikud* 15.20 Tuleb tuttav ette. Mõmmi ja aabits (ETV 2005) 16.05 Elurõõm 16.25 Minu pere 17.00 Aktuaalne kaame-ra 17.05 Önne 13 (Eesti 2009) 17.40 Külakesest linna 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Minu ETV. Meelis Kompus 20.05 Pealtnä-gija 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Esime-ne stuudio 22.05 Imeline maa-ilm Bill Weiriga 22.45 Lahutus Eesti moodi. Ikka positiivselt* 23.15 Vanad ja kobedad. Sünnipäev (Eesti 2002) 23.45 Ringvaade* 00.50 Komöödia-sari Minu pere 01.20 ERR.ee uudised

ETV 2 07.00 Animasarjad 08.15 Wiss-per 08.20 Puuonni lood 08.30 Peeter Paani uued seiklused 08.50 Hei, Kutsa! 09.00 Ring-vaade* 10.00 Islandi taluköök 10.30 4x4. Kaukaasia 11.00 LI-VEstonia 11.35 ERR.ee uudised 15.15 Muusikal! 15.50 Uus Tase 16.15 NOVA* 16.30 Bobby ja Bill 16.40 Džungliässad 16.50 Indiaanipoiss Yakari 17.05 Väike printsess 17.15 Piraaditar ja Capitano 17.30 Mesilane Maia 17.40 Hei, Kutsa! 17.50 Röömutirts 17.55 Pörsas Pep-pa 18.00 Lastetuba 18.15 Pipi, Pupu ja Rosmary 18.20 Peeter Paani uued seiklused 18.45 NOVA 19.00 Uus Tase 19.25 AK (viipekeeles) 19.30 4x4. Kau-kaasia 20.00 AegRuum 20.55 Islandi taluköök 21.30 Twin Peaks 2 23.00 Inimõiguste kuu. Amy tahe 00.00 Eesti lood. Ta-bamata ime 00.35 ERR.ee uu-dised	07.00 Animasarjad 08.05 Pör-sas Peppa 08.15 Lastetuba 08.30 Peeter Paani uued seik-lused 08.50 Hei, Kutsa! 09.00 Ringvaade* 10.00 Islandi ta-luköök 10.30 4x4. Kaukaasia 11.00 LIVEstonia 11.32 ERR.ee uudised 15.15 Muusikal! 15.50 Uus Tase 16.15 NOVA* 16.30 Animasarjad 17.15 Piraaditar ja Capitano 17.30 Mesilane Maia 17.40 Maša ja karu 17.45 Röömutirts 17.50 Pörsas Peppa 18.00 Laste-tuba 18.10 Mis? Miks? Kui-das? 18.15 Riuklikud loomad 18.20 Peeter Paani uued seik-lused 18.45 Kellukesed 18.55 Mis? Miks? Kuidas? 19.00 Uus Tase 19.25 AK (vk) 19.30 Ees-ti lipp Mustale merele 20.00 Näost näkku. Jobs vs Gates 20.55 Islandi taluköök 21.30 Mf Jalgrattavargad 23.00 Mf Filmitähed ei sure Liverpoolis 00.45 Tõuske püsti! 01.19 ERR.ee uudised	07.30 Animasarjad 08.15 Pi-raaditar ja Capitano 08.30 Peeter Paani seiklused 08.50 Lammass Shaun 09.00 Operat-sioon Ai 09.30 Pörsas Peppa 09.35 Önnelik Hans 10.35 Uus Tase 11.00 Inimene 11.55 His-paania kuninganna 14.05 Eesti lood. Annika Laats. Risti aar-de 14.35 Igavesed jahimaad 14.55 Must lagi 15.15 Klaasi-killumäng 15.25 Kas maakera on ümmargune? 15.35 Kilpla-se 15.40 Tolmuimeja 15.55 Minu elu Tsukiinina 17.00 Pistrikud 18.40 Džungliässad 18.50 Piip ja Tuut hoiavad Ees-ti lippu kõrgel 18.55 Mina ka. Surm 19.00 Uus Tase 19.25 AK (viipekeeles) 19.30 Elu allpool nulli 20.20 Retrokraan 21.15 Allveelennud 21.30 Eesti lipp Mustale merele 22.00 Ongi Koik 3 22.30 Twin Peaks 2 00.00 Kuldse Koidiku tüdru-ku 01.04 ERR.ee uudised	07.30 Indiaanipoiss Yakari 07.55 Mesilane Maia 08.05 Ella, Oscar ja Huu 08.15 Piraaditar ja Capitano 08.30 Tähte-de lava laulud 08.50 Lammass Shaun 09.00 Pistrikud 10.40 Uus Tase 11.00 AegRuum Tõde rasvumise kohta 11.55 Plekktrumm 12.40 Filmimuu-sika - heli põimumine pildiga 14.10 R2TV 14.40 Minuscul-e 14.50 Jalgpalli Premium Liiga. Tallinna FC Flora – FC Kures-saare 17.00 Operatsioon Ai 17.30 Printsess Maleen 18.25 Mis? Miks? Kuidas? 18.30 Pör-sas Peppa 18.35 Prügihuunt ja Superjanes 19.00 Uus Tase 19.25 AK (viipek) 19.30 Tee-maõhtu. Meenutades Ervin Abelit. Siin me oleme! 20.40 Estraaditähestik. Ervin Abel (1976) 21.35 Mehed ei nuta (1968) 22.55 Ervin (1994) 23.40 Noor pensionär (Eesti Telefilm 1972) 01.08 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 08.50 Maša ja karu 09.00 Ringvaade* 10.00 Islandi taluköök 10.30 Noor meister 11.00 LIVEstonia 11.30 Retrokraan 12.31 ERR.ee uudised 15.15 Muusikal! 15.50 Uus Tase 16.15 NOVA* 16.30 Bobby ja Bill 16.40 Džungliässad 16.50 Indiaani-poiss Yakari 17.05 Väike print-sess 17.15 Ella, Oscar ja Huu 17.30 Mesilane Maia 17.40 Hei, Kutsa! 17.50 Röömutirts 17.55 Vussi-Miisu - kobakäpp kiisu 18.00 Lastetuba 18.15 Lammass Shaun 18.20 Peeter Paani uued seiklused 18.45 NOVA 19.00 UusTase 19.25 AK (viipekeeles) 19.30 4x4. Kau-kaasia 20.00 Elu allpool nulli 20.45 Minuscul-e 20.55 Islandi taluköök 21.30 Plekktrumm 22.15 Ongi Koik 22.45 R2TV 23.15 Eesti lipp Mustale mere-le 23.45 Näost näkku. Jobs vs Gates 00.42 ERR.ee uudised	07.00 Bobby ja Bill 07.10 Animasarjad 08.15 Lastetuba 08.25 Peeter Paani uued seik-lused 08.50 Hei, Kutsa! 09.00 Ringvaade* 10.00 Islandi ta-luköök 10.30 4x4. Kaukaasia 11.00 LIVEstonia 11.35 ERR.ee uudised 15.15 Muusikal! 15.50 Uus Tase 16.15 NOVA* 16.30 Bobby ja Bill 16.40 Džung-liässad 16.50 Indiaanipoiss Yakari 17.05 Väike printsess 17.15 Ella, Oscar ja Huu 17.30 Mesilane Maia 17.40 Hei, Kut-sa! 17.50 Röömutirts 17.55 Vussi-Miisu - kobakäpp kiisu 18.00 Wissper 18.05 Lastesari Puuonni lood 18.15 Lammass Shaun 18.20 Peeter Paani uued seiklused 18.45 NOVA 19.00 Uus Tase 19.25 AK (vii-pekeeles) 19.30 4x4. Kaukaa-sia 20.00 Inimene 20.55 Islan-di taluköök 21.30 dokkaader Need imelised kaotajad 22.45 Mf Jalgrattavargad 00.17 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 08.30 Peeter Paani seiklused 08.50 Hei, Kutsa! 09.00 Ringvaade* 10.00 Islandi taluköök 10.30 4x4. Kaukaasia 11.00 LIVEsto-nia 11.30 Eesti lood 12.00 Riig-igikogu infotund 14.04 ERR.ee uudised 15.15 Muusikal! 15.45 Uus Tase 16.15 NOVA* 16.30 Bobby ja Bill 16.40 Džung-liässad 16.50 Indiaanipoiss Yakari 17.05 Väike printsess 17.15 Ella, Oscar ja Huu 17.30 Mesilane Maia 17.40 Hei, Kut-sa! 17.50 Röömutirts 17.55 Pörsas Peppa 18.00 Wissper 18.05 Puuonni lood 18.15 Pipi, Pupu ja Rosmary 18.20 Peeter Paani uued seiklused 18.45 NOVA 19.00 Uus Tase 19.25 AK (viipek) 19.30 4x4. Kaukaasia 20.00 Weinsteini lugu 20.55 Islandi taluköök 21.30 Prantsuse filmikuu Sõda 23.20 Filimuusika - heli põi-mumine pildiga 00.55 ERR.ee uudised
--	--	--	---	---	---	--

KANAL 2 06.05 Minu kodu on parim 07.00 Robotpoiss 07.15 Si-moni kass 07.20 Kass Oggy ja kurjad prussakad 07.30 Tere tulemast Wayne'i 07.55 Simo-ni kass 08.00 Reporter 09.00 Õhtu! 09.30 Mis?Moodi 10.00 Jälg 10.30 100 erilist eestlast 11.00 Gordon Ramsay põrgu-katel 12.00 Minu kodu on pa-rim 13.00 Taeva pisarad 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Vana silla saladus 16.00 Taeva pi-sarad 17.00 Hingesugulased 18.00 Gordon Ramsay põrgukatel 19.00 Otse! Reporter 20.00 Kodutunne 21.00 Otse! Õhtu! 22.00 Mf Thelma ja Loui-se 00.45 Lõbutüdruk Bruna 01.40 Mf Võimsale võidule vastu. Spordidraama 03.30 Repor-ter 04.20 Tuvikese. Grilliõhtu. Surnud mees aeroobikat ei tee 05.10 Nuuskija. Lokmuse süda. Kaks SBR-i töötajat on tapetud ja Nuuskija kadunud	06.05 Minu kodu on parim 07.00 Robotpoiss 07.15 Si-moni kass 07.20 Kass Oggy ja kurjad prussakad 07.30 Tere tulemast Wayne'i 07.55 Simo-ni kass 08.00 Reporter 09.00 Õhtu! 10.00 Kodutunne 11.00 Gordon Ramsay põrgukatel 12.00 Minu kodu on parim 13.00 Taeva pisarad 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Vana silla saladus 16.00 Taeva pi-sarad 17.00 Hingesugulased 18.00 Gordon Ramsay põrgukatel 19.00 Otse! Reporter 20.00 Suunamudijate meistri-kläss 21.00 Otse! Õhtu! 22.00 Mf Arukass blondiin 2 20.00 Mf Eakas algaja 02.05 Sel-geltnägijate tuleristsed. Mis põhjustab õnnetused, mille all kannatad su lapsed? Kas surnu saab põhjustada teise inimese surma 03.30 Reporter 04.20 Tuvikese. Buck päästab pä-va 05.10 Võmm ja selgeltnä-gija	06.15 Lena Lorenz. Laenatud önn 08.00 Top Shop 08.15 Kass Oggy ja kurjad prussa-kad 08.25 Animafilm Planeet 51 10.10 Maaelu 10.40 Hoo-ni kass 10.00 Lemmikute lemmik 12.30 Rooli võim 12.30 Žigu-liga idablokis 13.00 Kuldvillak 13.35 Mf Arukass blondiin 2 15.30 Pilvede all. Sirjega juh-tunu šokeerib kõiki, kuid abi ei paista kusagilt. Liisal tekib Kertu ja Eriku suhtes lootus. Andres teeb ootamatu otsuse. Ruudi käitumine toob Mura-kate perre muudatused, mida lapsed pole oodanud 16.30 Kodutunne 17.30 Suunamu-dijate meistrikläss 18.30 Otse! Teledoktor Viktor Vassiljev 19.00 Otse! Reporter+ 19.30 Animaf Mina, supervaras 2 21.30 Mf Üle parda 23.50 Mf Suured 01.45 Mf Desperado 03.30 The Voice - Ameerika hää! 05.40 Reporter+*	06.15 Utta Danella - Tants vi-kerkaarel 08.00 Mängufilm Sipelgapoiss 09.30 Sõidame! Saatesari tehnikahuvilistele 10.00 Õhtu parimad palad 11.00 Roaldi retked. Alpi suu-sakuningas 12.00 Tuhat tervist 12.30 Kuuuurija 13.30 Anima-film Mina, supervaras 2 15.30 Heeringas Veenuse öäl 16.00 Galileo 17.30 Köök 18.00 Täna, 5 aastat hiljem 19.00 Otse! Reporter+ 19.30 Kuldvillak 20.05 Žiguliga idablokis. Rei-siseltskond võtab ette enam kui tuhande kilomeetrise sõi-du Odessast Karpaatidesse. Teekond on kurnav nii sõidu-kitele kui ka reisijatele 20.35 Mängufilm Kiired ja vihased 4 22.40 Mängufilm Alexander. Suurejooneline seikludraama legendaarset Makedoonia kuningast Aleksander Suurest 02.00 Mf Võitleja ringis 03.30 Mf Üle parda	06.00 Minu kodu on parim 07.00 Robotpoiss 07.15 Si-moni kass 07.20 Kass Oggy ja kurjad prussakad 07.30 Tere tulemast Wayne'i 07.55 Simo-ni kass 08.00 Reporter 09.00 Õhtu! 10.00 Suunamudijate meistrikläss 11.00 Gordon Ramsay põrgukatel 12.00 Minu kodu on parim 13.00 Taeva pi-sarad 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Vana silla saladus. Major Sanz tuleb uurima Prieto sur-ma 16.00 Taeva pisarad 17.00 Hingesugulased 18.00 Gordon Ramsay põrgukatel 19.00 Otse! Reporter 20.00 Kuuuurija 21.00 Otse! Õhtu! 22.00 Mf Si-nisesse sügavikku 00.20 Mf Pa-tupuhastus. Valimisasta 02.25 Sõidame! Sõidame tõukerattast lennukini 02.50 Täna, 5 aastat hiljem 03.35 Reporter 04.25 Tuvikese. Tola, aga minu oma. Õiglane vahetus 05.15 Võmm ja selgeltnägija	06.00 Minu kodu on parim 07.00 Robotpoiss 07.15 Si-moni kass 07.20 Kass Oggy ja kurjad prussakad 07.30 Tere tulemast Wayne'i 07.55 Simo-ni kass 08.00 Reporter 09.00 Õhtu! 10.00 Kuuuurija 11.00 Gordon Ramsay põrgukatel 12.00 Minu kodu on parim 13.00 Taeva pisarad 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Vana silla saladus 16.00 Taeva pi-sarad 17.00 Hingesugulased 18.00 Gordon Ramsay põrgukatel 19.00 Otse! Reporter 20.00 Roaldi retked. Blond küberhai Bakuus 21.00 Otse! Õhtu! 22.00 Krimi 22.30 Mf Murdepunkt 01.05 Chicago tuletõrje. 51. komando kaks päästjat jäävad väljakutsele sõites kadunuks 02.00 Dok Venemaa salatoimikud 03.30 Rooli võim 03.55 Reporter 04.45 Tuvikese. Miss Oktoo-ber 05.10 Võmm ja selgeltnä-gija. Toimub korterirööv	06.00 Minu kodu on parim 07.00 Robotpoiss 07.15 Si-moni kass 07.20 Kass Oggy ja kurjad prussakad 07.30 Tere tulemast Wayne'i 07.55 Simo-ni kass 08.00 Reporter 09.00 Õhtu! 10.00 Roaldi retked. Blond küberhai Bakuus 11.00 Gordon Ramsay põrgukatel 12.00 Minu kodu on parim 13.00 Taeva pisarad 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Vana silla saladus. Sebastian jälitab Gerar-dot 16.00 Taeva pisarad 17.00 Hingesugulased 18.00 Gordon Ramsay põrgukatel 19.00 Otse! Reporter 20.00 Jälg 20.30 100 erilist eestlast 21.00 Otse! Õhtu! 21.30 Pilvede all 22.30 Lõbutüdruk Bruna 23.30 Suured väiksed valed 00.35 Laura müsteeriumid. Maoli madruse juhtum 01.30 Mõrvaennetajad. Päritolu. Tuttav saatat 03.00 Reporter 03.50 Tuvikese 05.10 Võmm ja selgeltnägija
---	---	--	---	--	---	---

TV3 06.15 Lasteka hommik 07.45 Seitsmesed uudised 08.20 Seitsmesed. Duubel 09.05 Minu köök on parim 10.25 Vaprad ja ilusad 10.55 Top Shop 11.10 Meisterkock 12.10 Suur lotokolmapäev. Roosi-de sõda 13.10 Kallis, sa oled kosunud 14.10 Võimalik vaid Venemaal 14.40 Meisterkock 15.40 Vaprad ja ilusad 16.15 Kirgede torm 17.25 Minu köök on parim 18.45 Seitsme-sed uudised 19.20 Seitsme-sed. Duubel 20.00 Eesti sel-geltnägijate tuleproov 21.30 Kättemaksukontor. Mõrv ilma motiivita. Naine mõrvab oma abikaasa 22.35 Mf Mängiks mente 00.50 Hawaii 5-0. Iid-seid paljastused 01.45 Eesti selgeltnägijate tuleproov. Ema ja tütre suhtest 03.05 Kätte-maksukontor 04.00 Võimalik vaid Venemaal 04.20 Seitsme-sed uudised 04.50 Seitsse-sed. Duubel 05.25 Kirgede torm	06.15 Lasteka hommik 07.45 Seitsmesed uudised 08.20 Seitsmesed. Duubel 09.05 Minu köök on parim 10.25 Vaprad ja ilusad 10.55 Top Shop 11.10 Meisterkock 12.05 Eesti selgeltnägijate tuleproov 13.40 Põhjaminek. Tšeljuskini neem 14.10 Või-malik vaid Venemaal 14.40 Meisterkock 15.40 Vaprad ja ilusad 16.15 Kirgede torm 17.25 Minu köök on parim 18.45 Seitsme-sed uudised 19.20 Seitsme-sed. Duubel 20.00 Eesti suur õhtu-söök 21.00 Kaks kanget LIVE 22.35 Mf Poissmeestepidu 2: viimane kiusatus 00.50 Mf Mängiks mente 02.50 Viima-ne tõeline mees. Helen on tan-kimudelite k
---	---

- Ostame METSAKINNISTUID,
- ka raiutud ja hüpoteegiga
- Ostame PÖLLUMAAD
- Küsi hinda! Teeme pakkumise!

Lai 10, 80010 Pärnu
Tel 447 7900, 528 5263.
Faks 447 7903, metsagrupp@hotmail.ee

HEA METSAOMANIK!

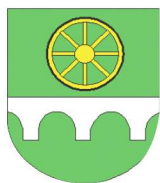
OSTAME: kasvavat metsa, metsamaad, palki ja paberipuitu, küttepuitu ja raidmeid

Metsä

Metsä Forest Eesti AS

Tel: 501 9257, 503 8777
e-mail: eesti@metsagroup.com

Märjamaa Vallavolikogu 15.10.2019 otsusega nr 155 algatati Vaimõisa külas asuva Paemurumetsa (kü tunnus 50401:006:0003) ja Otsa (kü tunnus 50401:006:0051) maaüksuste detailplaneering ja jäeti algatamata keskkonnamõju strateegiline hindamine. Detailplaneeringu eesmärk on määrata kinnistute ehitusõigus, parkimise ja liikluse korraldamine, tehnovõrkude ja -rajatiste asukohad, keskkonnakaitselised abinõud ning haljastuse ja heakorrapõhimõtted ja maa kasutamise sihtotstarbe muutmine maatulundusmaast äri- ja transpordimaaks.

Detailplaneering sisaldab üldplaneeringu muutmise ettepanekut, sest detailplaneering muudab üldplaneeringus määratud maakasutuse juhtotstarvet.

Detailplaneeringu algatamise otsusega saab tutvuda Märjamaa valla kodulehel: <http://www.marjamaa.ee>

Uued tulijad meie poes:

- **MonTiki**
- **Lennalee paberikunst**
- **Mari-Liis Makus Glass Design**
- **Uuskaubi talu taimeteed**
- **Tänavavärske mesila**

Asume: Tallinna mnt 23, Rapla
Oleme avatud E - R 10 - 17 L 10 - 14

www.raplamaatoode.ee

TEL: 56868171

FIE RIKKA MÖLDER

RAPLA, VIJANDI MNT 72A

LOOMAKLIINIK

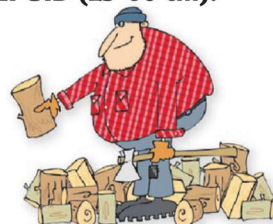

RAPLA KÜTTEKONTOR

MÜÜB LÕHUTUD LEPA KÜTTEPUID (25-60 cm).

MÜÜME KA PUITBRIKETTI.

Tel 516 6305

trE Raadio
Rapla 91,3

Raplamaa
hää! **24/7**

www.treraadio.ee

K A S T E A D S I D , E T
Sõnumid ajakub

PROFESSIONAALSET
KUJUNDUSTEENUST
FOTOTÖÖTLUST
vanade fotode taastamist

KALENDRITE BROŠÜÜRIDE
VOLDIKUTE VISIITKAARTIDE
DIPLOMITE **KUTSETE**
TÄNUKIRJADE **PLAKATITE**
TUNNISTUSTE

POSTKAARTIDE **PILETITE** **PÄÄSMETE**

E+KAARTIDE

kujundamist KÜLJENDAMIST
TRÜKKIMIST

GUL
ON
IDEE
TEOSTAME
SELLE

SÕNUMID.EE

KRISTO
TEMA (vene)
SÄÄSTUNIPP
(...keskus,
külasta seda)

ESTER
IVAN ORAV
VARVASTE
VASTASOSA

INGRID
SÄÄSTUNIPP
(teise ringi
poed, rahva-
suiselt)

KAI ARU
SÄÄSTUNIPP
(kasuta ...-
kaarti)

KUS OLED?
SÄÄSTUNIPP
(pole vaja
alati uut)

ANATOLI
INES ARU
MAGAMIS-
ASET

INDREK
VÕIDU-
ŠOPPAMINE
(ebasäästev)
VAHVAM

BEN SAAR
SÄÄSTUNIPP
(... kodus,
odavam ja
maitsvam)

SÄÄSTUNIPP
(... nt aja-
lehti netis)
...KIRI
KONDIBISNIS

NÖNDA
SÄÄSTUNIPP
(uuri asja, ära
huupi osta)
LENNUK

HIRV
INDREK
BBC
REPORTER
(Rageh ...)

ANGELA
AAK
ANU AUS
VIIA AAS

OSMIUM
ULTRA-
LÜHILAINE
ALAR

NÄDALA-
PÄEVAD
SÄÄSTUNIPP
(... netis,
nt piletid jm)

SININE
(saksa k)
...-RO LAEV
EKSIS-
TEERIMA

SUUR ASULA
EE EELLASE
MOODI
LAMMAS

...-SALLER
KALMER
HEA
VAADATA

LOOMALI-
KULT KIIMAS
LEO UUS

SÄÄSTUNIPP
(sellisena ära
poodi mine)
TAMPIMIS-
RIIST

DIANA
N
ÖRNEMAST
SOOST
... BANK

ELUMAJA
KARL-ERIK
SÄÄSTUNIPP
(tee need ise)

SÄÄSTUNIPP
(kampania
korras, mitm)

INDREK
SEI
LÕÖM
LEELO

NOSTALGI-
LINE
RAHAÜHIK
ENDEL

SÄÄSTUNIPP
(ära puhka nt
seal, vaid nt
Nuustakul)
SINA

LIIS AGAR
SÄÄSTMI-
SEST
TÕUSEB SEE
TIIT

KIRJANIK
NAISENIMI
AADLIKU
TUNNUS

SELEEN
SÄÄSTUNIPP
(ära nii võta)
PAHA
(inglise k)

ERITI
IMELIKE
JÕUK
RAUL
VARGSI

VANAD
(inglise k)
HOLLANDI
NIMELISA
N-NIMI

VOKAALITU
"MADIS"
SÄÄSTUNIPP
(vii see tea-
tud punkti)

...OKS
(hekitaime
osa)
NAATRIUM
OKEI

VÕIDU
UHAV
PAHA
VAADATA

LOOTE-
TAPP
LUTAKAS
SIIN
(vene k)

SÄÄSTUNIPP
(kallis sõdu-
vahend, käi
parem jala)
KOERA-KÕSS

... ALL
(looduslikult
peidus)
SASS
UUS-EESTI

SÄÄSTUNIPP
(...hind, vaata
poes seda)

ANN LOO
SÄÄSTUNIPP
(lahkudes
... tuli)
TUULETUJU
ARTUR

HOOG, IND,
VAIMUSTUS
LEHEKÜLG
... HER-
MELIIN

TAEVALIK
HÜÜATUS
KONT
MAE ja MAE
SAMUTI

IVAN LEO-
NIDOVITS
NIKOLAJEV
BERNHARD

SÄÄSTUNIPP
(pane tulud/
kulud ritta)
TÕEKAT
JALAKATET

31. oktoober on ülemaailmne säästupäev

Kallis, me laris-
tame liiga palju,
proovime hakata
igati säästma

Minugipoolest.
Ja algatuseks
.....!!!!

Koostas: Aivi Meister

LASTELE

AUHINNAKS

LAHENDUS VÄRVILISTES RUUTUDES.

KOMMIPOE KINKEKAARDI VÕITIS TRIIN TALMET EELMISE MÕISTATUSE VASTUS OLI „TALVEAEG“

ÕIGESTI VASTASID:

MARILIIS OJAVEE
LISANN TERRAS
ARON TERRAS
TRIINE TOMINGAS
DERON BERT
RUDNEVS
MARTIN REIER
OSKAR KÄBIN
OSVALD KÄBIN
MADIS VÄLLI
SIRELIN JAKOBSON
MIRTEL MIGUR
MIA-LIIS MIGUR
KENRY LENK
TÕNIS VÄLLI
ITI-AGNESE AŠMANE
MIRELL MÄNNE
ROLAND RANDRÜÜT
STEVE LUTSCHAN
JARNO LUTSCHAN
ARIEL ELIISE
AASAMÄGI

LIISE-MARIE
AASAMÄGI
LAURA MARIA
AASAMÄGI
LUNA KENDRA
RANDRÜÜT
LOTA SIIM
BERIT LIIMANN
MARGO PULVER
MAILIS RAIDMA
HELINA BAKAJEV
KÄROLIIS HIIETAM
KERLI HIIETAM
RENNO KEELMANN
KAROL KEELMANN
MELISSA ALLIKA
EMIR TAGAKÜLA
TRIIN TALMET
GEORG LAURI
STEN-ERIK TREIER
ELO ÄLLI
MARIA LUUKAS
EMMA LUUKAS

Kõikide õigesti vastanute vahel loosime välja vaasi

Saada ristsõna vastus hiljemalt 4. novembriks e-postile: kuulutused@sonumid.ee (märksõnaga "täiskasvanute ristsõna" või "lasteristsõna") või Raplamaa Sõnumite toimetusse aadressil Viljandi mnt 6, Rapla 79511.
NB! Loosimises osalevad ainult märksõnaga vastu-
sed. Auhinnad saab kätte toimetusest kahe nädala jooksul.

23. OKTOOBRIIL ilmunud suure ristsõna vastus on „...HARUTASID KINGIPAKI LAHTI“. Lõhnaküünlad võitis OLAVI MIGUR

TÄISKASVANUTE RISTSÕNA VASTUSE KUPONG

Vastus

Nimi

LASTE RISTSÕNA VASTUSE KUPONG

VASTUS

NIMI

Rapla gümnaasiumi kümnenda klassi õpilane Mariliis Raudsepa valmistab koos ema Terjega oma hubases kodus martsipanist ja šokolaadist käsitöökomme.

Fotod: SIIM SOLMAN

Kommidega teel Argentiinasse

Vahetusõpilaseks käimine on noorte seas popp, kuid tegemist on vägagi kuluka tegevusega. Enamik noori läheb seda teed, et otsivad endale sponsoreid, kes aitaks sõiduraha kokku saada. Rapla gümnaasiumi kümnenda klassi õpilane Mariliis Raudsepa on aga valinud hoopis teistsuguse tee.

Helerin Väronen

Selle jaoks, et täita oma unistus, tahab ta koguda võimalikult suure summa enda panuse ja pingutusega.

Koos ema Terje Raudsepaga on nad oma hubases kodus hakanud valmistama martsipanist ja šokolaadist käsitöökomme, mida saab osta Väärt Raplamaa Toote poest, peatselt tulevatel jõululaatadel ja käest kätte.

Šokolaadivaimustus on Terjel olnud sellest ajast peale, kui ta ise oli väike ja magusad oli vähe saada. Käsitöökomme valmistamise kogemus on Terjel varasemast olemas ja kolm aastat tagasi on perepoeg Martini õpilasfirma Shococo sama asjaga tegelenud. Juba siis aitas Mariliis komme tootmisele kaasa.

Unistus Argentiinasse vahetusõpilaseks minna on Mariliisil olnud juba

pikki aastaid. Algul mõtles Mariliis küll rohkem Hispaania peale, just keele pärast, kuid ta arvas, et kui minna, siis võiks juba võimalikult kaugele. Seda õiget aega, mil hakata unistuse suunas samme astuma, ei tulnud enne, kui Mariliisil oli põhikool seljataga. Siis tundis ta, et tahab end proovile panna ja midagi uut teha. Juba mõnda aega hoidis ta pilku peal rahvusvahelisel õpilasvahetuse programmil ASSE. Kuigi sarnaseid programme on mitmeid, oli just ASSE see, mis Mariliisi kõnetas ja tundub tema jaoks õige.

Vahetusõpilaseks soovib Mariliis minna just seepärast, et siis saab õppida uut keelt, näha teistmoodi kultuuri ja õppida sealseid kombeid. Kohtumised uute inimestega, tolerantsuse ja avatuse kasvatamine ning uute kogemuste saamine on ka kindlasti märksõnad, mis Mariliisi Argentiinas ees ootaks. Tulevikus tahaks Mariliis ka ise olla kellelegi vahetuspereks.

Vahetusõpilaseks minnes aga ise kooli ega peret valida ei saa, see määratakse programmi poolt. Selle aasta jooksul ei saa Mariliis ka kodus käia ega keegi siit talle külla sõita. Mariliisi vanemad on aga kahe käega selle poolt, et laps sellise iseseisvumise aasta läbi tahab teha. Terje õhkab, et oleks vaid tema ajal samad võimalused olnud, oleks ta ka läinud.

Kommid, mida Mariliis ja Terje valmistavad, kannavad nime „Mmm magusad“ ja just selline

Kommid, mida Mariliis valmistab, kannavad nime „Mmm magusad“.

reaktsioon tababki nende proovijaid. Maitseid on erinevaid. Näiteks on kasutatud kaunistuseks jõhvikat, mandlit, soolapähklit, metspähklit ja pistaatsiapähklit. Šokolaadina on kasutatud nii tumedat, valget kui ka piimašokolaadi. Erinevad kaunistused tulevad kõige paremini esile just tumedal ja valgel, kuid samas on maitse kõigil hea. Ka muidu martsipani mittearmastajad naudivad neid käsitöökomme väga hea meelega ja tsillililсандига komm maitseb paremini, kui eeldaks. Soovi korral saab tellijale kokku panna ka karbi, kus on näiteks ainult tumeda šokolaadiga kommid.

Komme saab osta Väärt Raplamaa Toote poest või siis käest kätte, kirjutades oma ostusoovist komme jaoks tehtud Facebooki lehel „Mmm magusad“ või kirjutades meilile mmm.magusad@gmail.com. Kommide juures on näha ka infoleht, kus kirjas Mariliisi Argentiinasse sõitmise plaanid ja info komme kohta, st mida need sisaldavad. Tarbida tuleks neid komme magusaisu, energiapuuduse ja halva tuju korral. Iga kommi kirjelduses on ka mõni kiiks juures. Näiteks metsapähkliga kommid on kirglike kallistuste ja südamesoojuse käsitöökommid.

Käsitöökomme valmistamine

käib Terjel ja Mariliisil väga korrektselt, kantakse kummikindaid ja jälgitakse, et kõik nõud oleks puhtad. Tehtud on ka kestvuskatsed, teada saamaks, kaua need kommid säilivad.

Tööjaotuses on suurem rõhk ikka Mariliisil. Tema peab klientidega kirjavahetust, teeb silte ja voldib pakendeid. Terje ülesandeks on rohkem komme kaunistamine ja pakendamine.

Komme pakendatakse kahte eri suuruses karpi, mida on hea kingiks viia. Kui Terje kellelegi külla läheb, võtab ta alati mõne karbi kaasa ja kõik need lähevad ka kaubaks. Ideaalsed oleks sellised karbid näiteks firmade jõulukinkideks.

Kõige paremini sobib neid komme süüa kohvi või tee kõrvale. Süüa võib üksi või mitmekesi, kuid kõige parem on ikka koos heade kaaslastega. Võimaliku kõrvaltoimena võivad need kommid tekitada sõltuvust - kes ühe on ära proovinud, tahab kindlasti veel! Ja lisaks võimaldab nende komme tarbimine viia Mariliisi sammukese lähemale tema unistusele.

Selleks, et Mariliis saaks Argentiinasse minna, on tal vaja järgmiseks suveks kokku saada 7390 eurot, pluss viisatasud. Kel mingil põhjusel magusasoolikat pole, kuid soovib Mariliisi siiski aidata, saab teha ülekande ASSE Eesti MTÜ pangakontole EE052200221063114369, pannes selgituseks „Mariliis Raudsepa vahetusaasta toetuseks“.

RAPLAMAASõnumid

Rapla 79511, Viljandi mnt 6, tel 489 2133, 5567 3260
Tellimine, reklaam ja kuulutused 489 2130, 5551 1084,
e-post: info@sonumid.ee, kodulehekülg: www.sonumid.ee

Peatoimetaja: Tõnis Tõnisson
Tegevtoimetaja: Inge Põlma (489 2244)
Ajakirjanikud: Siim Jõgis (489 2132), Helerin Väronen (489 2137), Katri Reinsalu, Stina Andok
Tehnilise toimetuse juhataja: Siim Solman (489 2138)
Kujundajad: Ulvi Blande (489 2138), Siim Solman (489 2138)
Keeletoimetaja: Liivi Jegorov (489 2138)
Reklaamijuht: Ingle Mustallikas (489 2130)
Veebitoimetaja: Kadri Paju (489 2130)
Raamatupidaja: Juulija Kuum (489 2133)

Toimetusel on õigus kirju ja kaastöid nende selguse huvides toimetada ning lühendada. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Honoreeritakse tellitud kaastöid. Raplamaa Sõnumeid on võimalik tellida Eesti Posti sidejaoskondadest, raamatukogudest, toimetuse reklaamiosakonnast ja internetis Raplamaa Sõnumite koduleheküljel. Toimetus võtab vastu ka telefonitsi esitatud tellimusi. Kuulutuste ja reklaami vastuvõtt tööpäeviti 8.30 - 17 Viljandi mnt 6, Rapla. Tel 489 2130.

Väljaandja: OÜ Nädaline. Trükk AS Printall. Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse: pn@eal.ee või tel 646 3363